

UNDERSØKELSE OM
EFFEKTEN AV
UAVHENGIG KONTROLL
I BYGGESAKER

KUNDE

Direktoratet for byggkvalitet (DiBK)

KONTAKTPERSON

Frode Grindahl

TEMA

Undersøkelse om effekten av uavhengig kontroll i byggesaker

SELSKAP

Analyse & Strategi

FORFATTERE

Eline Holljen, Anders Wittrup, Maren Louise Nordhus, Fredrik Dehlin

DATO

5. februar 2015

INNHALDSFORTEGNELSE

Sammendrag	1
1 Innledning	2
2 Bakgrunn	3
2.1 <i>Hva er uavhengig kontroll?</i>	3
2.1.1 Hvilke områder skal kontrolleres?	3
2.1.2 Hvordan gjennomføres uavhengig kontroll?	4
2.2 <i>Når ble krav om uavhengig kontroll innført?</i>	5
2.3 <i>Hva er hensikten med uavhengig kontroll?</i>	5
3 Metode	6
3.1 <i>Workshop</i>	6
3.2 <i>Spørreundersøkelse</i>	7
3.3 <i>Dybdeintervjuer</i>	7
4 Workshop	9
4.1 <i>Krav til kontrollør</i>	9
4.2 <i>Kontrollområder</i>	10
4.3 <i>Gjennomføring av uavhengig kontroll</i>	10
4.3.1 Kontroll av utført kvalitetssikring	10
4.3.2 Kontroll av prosjektering og utførelse	10
4.4 <i>Håndtering av avvik</i>	11
5 Spørreundersøkelse	12
5.1 <i>Resultater fra foretaksundersøkelsen</i>	12
5.1.1 Om undersøkelsen	12
5.1.2 Respondentene.....	15
5.1.3 Krav til kontrollør	22
5.1.4 Kontrollområder	28
5.1.5 Gjennomføring av uavhengig kontroll	30
5.1.6 Håndtering av avvik	40
5.2 <i>Resultater fra kommuneundersøkelsen</i>	43
5.2.1 Om undersøkelsen	43
5.2.2 Ansvarsrett.....	44
5.2.3 Uavhengighet.....	47
5.2.4 Krav om kontroll	48
5.2.5 Gjennomføring av uavhengig kontroll	49
5.2.6 Håndtering av avvik	50
5.3 <i>Oppsummering av spørreundersøkelsene</i>	51
6 Dybdeintervju	54
6.1 <i>Beskrivelse av gjennomføring av uavhengig kontroll</i>	54
6.1.1 System og rutiner for gjennomføring av uavhengig kontroll.....	54
6.1.2 Prosedyre for gjennomføring av uavhengig kontroll	54
6.1.3 Ulik praksis ved gjennomføring av uavhengig kontroll.....	56

6.2	<i>Effekten av uavhengig av kontroll</i>	52
6.3	<i>Kommunens rolle</i>	57
6.3.1	Kommuneeksempel 1	57
6.3.2	Kommuneeksempel 2	58
7	Sammenstilling av spørreundersøkelse og dybdeintervjuer	60
7.1	<i>Diskusjon av dybdeintervjuene i lys av resultatene fra spørreundersøkelsene</i>	60
7.1.1	Kompetanse	60
7.1.2	Uavhengighet.....	60
7.1.3	Gjennomføring av uavhengig kontroll	61
7.1.4	Håndtering av avvik	62
7.1.5	Kommunens rolle.....	62
7.2	<i>Mulige problemområder</i>	63
8	Priser på uavhengig kontroll	64
8.1	<i>Pris</i>	64
8.1.1	Tiltaksklasse 1	64
8.1.2	Tiltaksklasse 2 og 3	64
8.1.3	Priseksempler	64
8.2	<i>Merkostnader</i>	65
9	Konklusjoner	65
9.1	<i>Beskrivelse av hvordan kontroll er gjennomført</i>	65
9.2	<i>Effekt av uavhengig kontroll</i>	66
9.3	<i>Mulige problemområder ved gjennomføring av uavhengig kontroll</i>	66
9.4	<i>Markedspris for kontrolloppdrag</i>	67
	Vedlegg A – Spørreundersøkelse Foretak	68
	Vedlegg B – Spørreundersøkelse Kommuner	93
	Vedlegg C – Svarprosent og frafall i Foretaksundersøkelsen	100
	Vedlegg D – Svarprosent og frafall i Kommuneundersøkelsen	103
	Vedlegg E – Intervjuguide foretak	104
	Vedlegg F – Intervjuguide kommune	106

SAMMENDRAG

Obligatorisk uavhengig kontroll ble innført 1.1.2013. Uavhengig kontroll er kontroll av søknadspliktige tiltak for å påse at det er gjennomført kvalitetssikring av byggearbeidene, at prosjekteringen av tiltakene oppfyller kravene i byggt teknisk forskrift (TEK10) og at byggearbeidene er utført i henhold til tegninger og arbeidsbeskrivelser.

Denne undersøkelsen er ikke en vurdering eller evaluering av i hvilken grad kravet om uavhengig kontroll faktisk fører til bedre byggkvalitet. Hovedformålet med undersøkelsen er å kartlegge effekten av obligatorisk uavhengig kontroll i byggesaker, og om slik kontroll blir gjennomført på et forsvarlig nivå. Etter bestilling fra Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) dokumenteres dette på følgende måte:

- a. Beskrivelse av hvordan uavhengig kontroll gjennomføres
- b. Opplevd effekt av uavhengig kontroll
- c. Mulige problemområder ved gjennomføring av uavhengig kontroll
- d. Markedspris for kontrolloppdrag

Rapporten bygger på en innledende workshop som ble avholdt sammen med fageksperter fra Multiconsult AS innen de obligatoriske kontrollområdene. I tillegg deltok DiBK. Innspillene fra workshopen ble brukt til å utforme to spørreundersøkelser, en til foretak og en til kommuner. Det har også blitt foretatt kvalitative dybdeintervjuer av et utvalg foretak og kommuner.

Både spørreundersøkelsen og dybdeintervjuene finner at det eksisterer ulik praksis i forbindelse med gjennomføring av uavhengig kontroll. Spesielt gjelder dette: dokumentasjonstilgang og at det innenfor tiltaksklasse 1 er manglende rutiner for kvalitetssikring, samt eksempler på at kontroll utføres kun basert på dokumentasjon, uten at det gjennomføres befarings på byggeplass. I tillegg oppgis det at kontroll av prosjektering i noen tilfeller ikke blir gjennomført før etter igangsettelse av byggeprosessen, og kan som en følge av dette føre til forsinkelse.

Rapporten konkluderer med at de fleste foretakene mener uavhengig kontroll fungerer etter intensjonen, det vil si at uavhengig kontroll skal bidra til at det skal bygges med riktig kvalitet og å redusere byggefeil. Det er imidlertid en femtedel av foretakene som mener at kontroll ikke fungerer etter intensjonen. Foretakene som oppgir at de kun blir kontrollert er overrepresentert blant disse. Det blir også spurt om uavhengig kontroll fører til bedre byggkvalitet. I overkant av 50 prosent svarer ja på dette, mens den andre halvparten ikke tror eller er usikker på om det faktisk vil medføre det. Også her er det de som kun blir kontrollert som er mest negative.

Krav til uavhengighet og sammenheng mellom kompetanse og kvalitet har også blitt analysert. Det er en mulig utfordring for uavhengighet at det innenfor tiltaksklasse 1 rapporteres om for tette bånd mellom kontrollerende, prosjekterende og/eller utførende. Når det gjelder kompetanse mener informantene fra spørreundersøkelsen at manglende kompetanse er et større problem innen tiltaksklasse 1, enn tiltaksklasse 2 og 3.

Det er oppsiktsvekkende få, ca. 20 prosent som har meldt om åpent avvik til kommunen, og flere av informantene i dybdeintervjuene er i tillegg bekymret for at det ikke føres tilsyn som følger opp om avvik faktisk lukkes. Kommunene benytter sjelden muligheten til «reaksjoner» i forbindelse med åpne avvik. Dette begrunnes hovedsakelig med at kommunene verken har ressurser eller kompetanse til å håndtere åpne avvik på en tilfredsstillende måte.

Spesielt innenfor tiltaksklasse 1 gis det tilbakemeldinger om prisdumping, og at dette presser ut seriøse aktører.

Av såkalte merkostnader i forbindelse med uavhengig kontroll oppgis manglende erfaring og manglende forståelse for omfang av dokumentasjon fra de som kontrolleres som hovedårsaker.

1 INNLEDNING

Det ble 1.1.2013 innført nye regler om obligatorisk uavhengig kontroll i byggesaker. Byggesaker deles inn i tiltaksklasse 1, 2 og 3. Prosjekteringen av tiltaket skal oppfylle kravene i byggteknisk forskrift (TEK10), og arbeidet skal gjennomføres i henhold til tegninger og arbeidsbeskrivelser. For å påse at dette er tilfellet skal det gjennomføres uavhengig kontroll. Byggesaksforskriften (SAK10) regulerer hvordan kontrollen skal gjennomføres. Omfanget av kontrollen og kontrollområder er bestemt etter hvilken tiltaksklasse bygningen hører innunder. Hensikten med reglene for uavhengig kontroll er å bidra til at det bygges med riktig kvalitet og å redusere byggefeil. For å vite om dette er tilfelle ønsket Direktoratet for byggkvalitet (DiBK) å undersøke effekten av uavhengig kontroll.

Analyse & Strategi har sammen med Multiconsult på oppdrag fra DiBK gjennomført en analyse av effekten av uavhengig kontroll. Formålet med anskaffelsen er å kartlegge effekten av obligatorisk uavhengig kontroll i byggesaker, og om slik kontroll blir gjennomført på et forsvarlig nivå.

Analysen er gjennomført ved å innhente informasjon om uavhengig kontroll fra byggenæringen og fra kommunene. Det er gjennomført en bred informasjonsinnhenting gjennom en workshop med eksperter fra byggenæringen, gjennom en spørreundersøkelse som ble sendt ut til foretak i byggenæringen og til kommunene, samt gjennom dybdeintervjuer.

2 BAKGRUNN

I dette kapitlet beskriver vi kortfattet ordningen med uavhengig kontroll i byggesaker. Kapitlet er ment å gi en innføring i uavhengig kontroll.

2.1 Hva er uavhengig kontroll?

Uavhengig kontroll er kontroll av søknadspliktige tiltak for å påse at det er gjennomført kvalitetssikring av byggearbeidene, at prosjekteringen av tiltakene oppfyller kravene i byggteknisk forskrift (TEK10) og at byggearbeidene er utført i henhold til tegninger og arbeidsbeskrivelser.

Tiltakshaver har ansvar for å bestille kontrollforetak som gjennomfører den uavhengige kontrollen. Kontrollforetaket må godkjennes av kommunen i den enkelte byggesak for å sikre uavhengighet mellom foretaket som gjennomfører kontroll og foretaket som kontrolleres. Kontrollforetaket skal dermed være et annet foretak enn det som har utført prosjekteringen eller utførelsen som skal kontrolleres. Kontrollforetak erklærer at krav til uavhengighet er oppfylt når det søkes ansvarsrett i den enkelte byggesak, samt at det ikke vil foreligge personlige eller økonomiske bindinger som kan påvirke kontrollen.

2.1.1 HVILKE OMRÅDER SKAL KONTROLLERES?

Det kreves obligatorisk uavhengig kontroll innenfor viktige og kritiske områder i et byggetiltak. Tiltakene deles i tiltaksklasse 1, 2 og 3. Obligatoriske områder for kontroll reguleres av SAK10 § 14-2. Kommunen kan i tillegg etter en konkret vurdering av tiltaket også stille krav om uavhengig kontroll for forhold som ikke omfattes av de obligatoriske kontrollområdene, dette reguleres av SAK10 § 14-3, men bør være forutsigbart for aktørene.

I SAK10 § 14-2, 1.ledd, kreves det uavhengig kontroll av arbeider i tiltaksklasse 1 og omfatter:

- Våtrom: Fuktsikring av søknadspliktige våtrom i boliger
- Lufttetthet i nye boliger

Uavhengig kontroll kreves for alle boliger, samt for fritidsboliger med mer enn én boenhet.

I SAK10 § 14-2, 2.ledd, kreves det uavhengig kontroll av arbeider i tiltaksklasse 2 og 3 og omfatter i tillegg kontrollområdene:

Bygningsfysikk:

Prosjektering	Utførelse
• Energieffektivitet • Forebygging av kuldebroer • Yttervegg • Tak og terrasser	• Byggfukt • Lufttetthet • Ventilasjon

Konstruksjonssikkerhet:

Prosjektering	Utførelse
Kontrollkravet begrenses til risiko for sammenbrudd i hovedbæresystemet.	Kontrollkravet begrenses til at utførelsen av hovedbæresystemet er utført og dokumentert som prosjektert og at valgte materialer har egenskaper som er bestemt i prosjekteringen.

Geoteknikk:

Prosjektering	Utførelse
Kontrollkravet begrenses til at det er gjort kvalifisert undersøkelse for å bestemme geoteknisk kategori og pålitelighetsklasse.	Kontrollkravet begrenses til at forutsetningene i prosjekteringen er representative for forholdene på byggeplassen, og at rapportering fra byggeplassen skjer i henhold til geoteknisk kategori.

Brannsikkerhet:

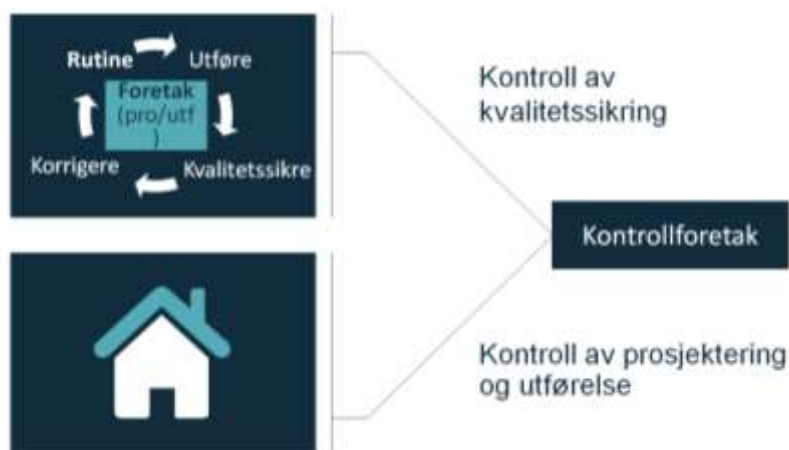
Prosjektering	Utførelse
Kontrollkravet begrenses til at brannkonseptet definerer de nødvendige ytelsene som skal oppfylles i detaljprosjekteringen.	

2.1.2 HVORDAN GJENNOMFØRES UAVHENGIG KONTROLL?

Kontrollen utføres på hensiktsmessige tidspunkt i ulike faser av et byggeprosjekt. Ved avsluttet kontroll skal det leveres kontrollerklæring.

Den uavhengige kontrollen er todelt. Den ene delen er kontroll av kvalitetssikring. I denne delen skal det sjekkes at det foreligger rutine for kvalitetssikring av arbeidet og at kvalitetssikringen er utført som angitt i rutinen. Den andre delen er kontroll av prosjektering og utførelse. I kontroll av prosjektering skal kontrollforetaket sjekke samsvar mellom prosjektering og TEK10. For utførelsen skal kontrollforetaket kontrollere at utførelsen samsvarer med produksjonsunderlaget.

Figur 1: Todelt uavhengig kontroll

Oppdages det avvik ved gjennomføringen av uavhengig kontroll er det prosjekterende eller utførernes ansvar å lukke avviket. Det kan skje på følgende måter:

- Prosjekterende/utførende følger kontrollørens merknad og utbedrer påpekte avvik ved omprosjektering og/eller ombygging.
- A. Prosjektering: Verifisere at valgte ytelser og løsninger oppfyller regelverket.
- B. Utførelse: Vise at utførelsen er i samsvar med produksjonsunderlaget.

Ansvarlig prosjekterende og utførende skal melde tilbake til kontrollør hva som er gjort for å lukke avviket. Dersom overnevnte alternativer for lukking av avvik ikke følges, foreligger det et åpent avvik som ansvarlig kontrollør har plikt til å melde fra om til kommunen.

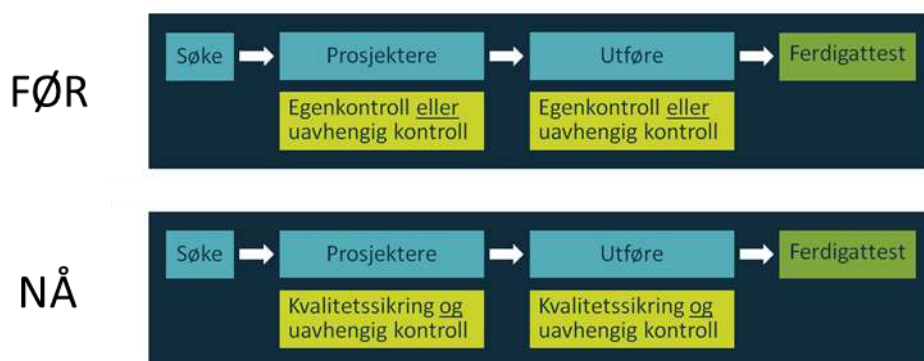
Ved åpne avvik har kommunen følgende valg:

- Avvente avklaring av avviksforholdet fra tiltakshaver og de ansvarlige foretak han/hun engasjerer.
- Opprette tilsynssak og kreve ytterligere informasjon.
- Gi pålegg om retting og varsel om tvangsmulkt.
- Avslå midlertidig brukstillatelse/ferdigattest fordi det foreligger avvik, og dermed brudd på regelverket.
- Utstede midlertidig brukstillatelse/ferdigattest hvis kommunen finner samsvar eller at overtredelsen er bagatellmessig.

2.2 Når ble krav om uavhengig kontroll innført?

Egenkontroll som selvstendig ansvarsform ble opphevet 1.7.2010, men inngår som generelt krav til foretakenes system for kvalitetssikring. Fra 1.1.2013 ble det innført nye regler om obligatorisk uavhengig kontroll i byggesaker.

Figur 2: Kontroll før og nå (Kilde: Dibk - Uavhengig kontroll)

2.3 Hva er hensikten med uavhengig kontroll?

Den uavhengige kontrollen skal påse at det er gjennomført kvalitetssikring av byggearbeidene, at prosjekteringen av tiltaket oppfyller kravene i byggt teknisk forskrift (TEK10) og at byggearbeidene er utført i henhold til tegninger og arbeidsbeskrivelser. Hensikten med reglene er å bidra til at det bygges med riktig kvalitet og å redusere byggefeil. Kontrollen er innført på områder som har betydning for liv, helse og sikkerhet og hvor konsekvensene av feil er alvorlige.

3 METODE

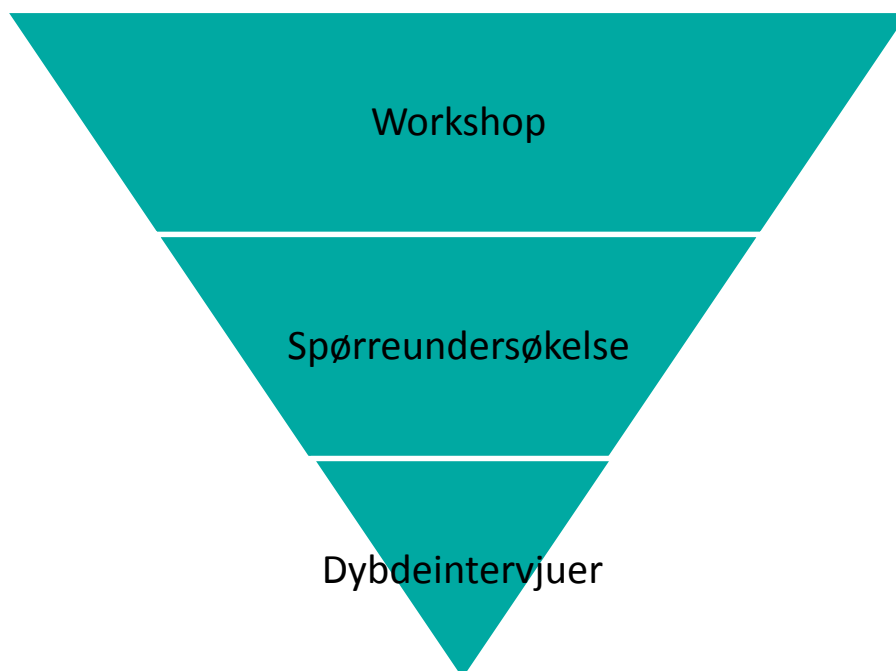
Metoden benyttet for å løse dette oppdraget har vært tredelt. Det har blitt valgt en kombinasjon av kvalitativ og kvantitativ metode for å best mulig avdekke alle forhold hva angår uavhengig kontroll, samt sikre pålitelige og gyldige data.

Innledningsvis har det blitt gjennomført en workshop. Hovedformålet med workshopen var å samle inn informasjon og kunnskap om uavhengig kontroll, som dannet grunnlaget for spørsmålene i spørreundersøkelsen og dybdeintervjuene. For å belyse faktisk og opplevd effekt av uavhengig kontroll og mulige problemområder ble det sendt ut en spørreundersøkelse til foretak og kommuner. For å finne årsaker til eventuelle problemområder og årsaker til hvorfor det er forskjeller mellom faktisk og opplevd uavhengig kontroll er det også gjennomført dybdeintervjuer med kontrollerende foretak, ansvarlig kontrollør, ansvarlig søker og et utvalg av kommuner.

Kombinasjonen av kvalitative og kvantitative metoder vil øke valideten av dataene, ettersom resultatene fra spørreundersøkelsen kan valideres ut fra den kvalitative datainnsamlingen. De kvalitative dataene er brukt for å nyansere den kunnskapen som er innhentet gjennom spørreundersøkelsen, samt komme med utdypende forklaringer på tendenser som spørreundersøkelsen avdekker.

Figuren under viser den metodiske fremstillingen som er lagt til grunn for dette oppdraget. Resultatene fra de ulike trinnene ses i lys av hverandre for å bringe frem de viktigste resultater og funn.

Figur 3: Fremgangsmåte

3.1 Workshop

Den 5. november 2014 ble det gjennomført en workshop med deltakere med fagspesifikk kunnskap. Ekspertgruppen fra Multiconsult var til stede og representerte kontrollområdene bygningsfysikk, konstruksjonssikkerhet, geoteknikk og brann sikkerhet. I tillegg var det to representanter fra DiBK til stede og to fra Analyse & Strategi som fasiliterte workshopen.

Tema som ble diskutert i workshopen:

- Krav til kontrollør
- Krav til kontrollområde
- Gjennomføring av uavhengig kontroll
- Håndtering av avvik

Hovedformålet med workshopen var å få belyst og diskutert mulige problemområder. Analyse & Strategi hadde forberedt en presentasjon med ulike tema som deltakerne diskuterte rundt. Output fra workshopen ble brukt til å utvikle spørsmål og innhold til de etterfølgende undersøkelsene.

3.2 Spørreundersøkelse

I perioden 25. november til den 12. desember 2014 ble det gjennomført en elektronisk spørreundersøkelse. Undersøkelsen ble laget i to varianter og sendt til to målgrupper:

- Foretak, hentet fra registeret for sentral godkjenning fått fra DiBK
- Alle kommuner i Norge

Respondentene fikk tilsendt en e-post med en lenke til spørreundersøkelsen. I spørreskjemaet ble det tatt utgangspunkt i lukkede spørsmål med svaralternativer som respondenten måtte velge i mellom. I tillegg ble det lagt opp til enkelte oppfølgingsspørsmål om årsaker hvor respondenten fritt kunne skrive. Spørsmålene i spørreskjemaet var ikke obligatoriske. Respondenten har dermed kunnet fullføre undersøkelsen selv om vedkommende ikke har svart på alle spørsmålene. Det betyr at svarprosenten på de ulike spørsmålene er forskjellige. Årsaken til at vi ikke har valgt obligatoriske svar er at vi har ønsket et høyt antall svar per spørsmål. Erfaringsmessig er det lettere å få respondenter til å fullføre spørreundersøkelser dersom den ikke er obligatorisk. I spørreundersøkelsen ble det spurt en rekke bakgrunnsspørsmål som antall ansatte, lokalisering, tiltaksklasse, kontrollområde og foretakets oppgave. Slik informasjon har gjort det mulig å filtrere mellom ulike grupper og å teste ulike hypoteser.

Det er henholdsvis 1829 foretak og 243 kommuner som har svart på spørreundersøkelsen. Det gir en svarprosent på henholdsvis 28 og 57 prosent. Årsaken til at svarprosenten til foretakene er såpass lav er fordi undersøkelsen ble sendt ut til et stort antall foretak (ca. 6000). Mange av e-postadressene var ikke lenger i bruk, i tillegg til at mange av foretakene ikke var riktig målgruppe og hadde ikke erfaring med uavhengig kontroll. Likevel anser vi 1832 foretak til å være et representativt utvalg.

3.3 Dybdeintervjuer

Spørreundersøkelsen gir et overordnet blikk på problemområder og andre forhold om uavhengig kontroll, i tillegg til at undersøkelsen kan vise tendenser til forskjeller mellom tiltaksklasser, fagområder og ansvarlig kontrollerende og foretak som blir kontrollert. Videre gir spørreundersøkelsen et bredt kunnskapsgrunnlag til hvordan ulike foretak og kommuner opplever gjennomføring av uavhengig kontroll.

For å validere resultatene og forstå årsakene og begrunnelsen til hvorfor respondentene svarer som de gjør, så har vi valgt å gjennomføre dybdeintervju med et utvalg aktører.

Kriterier for utvalg av kandidater til dybdeintervjuene:

- Kontrollerende/utførende og kommune
- Tiltaksklasse
- Kontrollområde
- Størrelse på foretak

Konkret har det blitt intervjuet 30 antall informanter, fordelt slik:

- 26 foretak

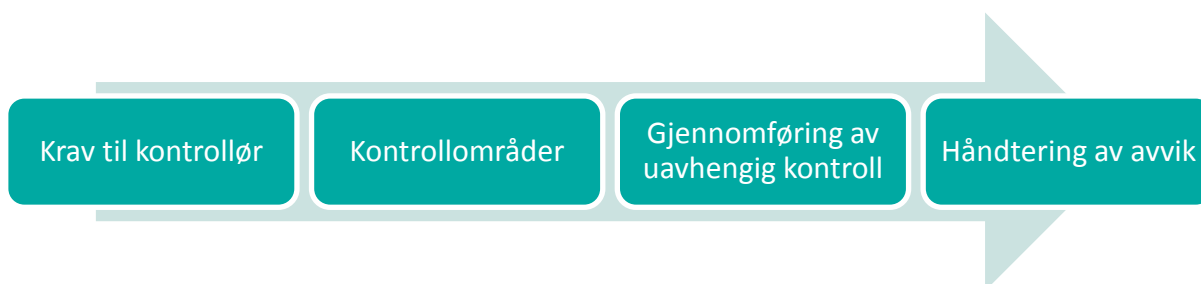
- 4 kommuner

Dybdeintervjuene ble gjennomført i uke 49, 50 og 51, som telefonintervju. I forkant av intervjuene fikk intervjuobjektene tilsendt en intervjuguide. Intervjuguidene tjente som mal for å strukturere intervjuene slik at alle relevante tema ble dekket, samtidig som det også var rom for å følge opp tema som dukket opp underveis. Intervjuguidene ble tilpasset intervjuobjektet.

4 WORKSHOP

Formålet med workshopen var å få innspill på hva som kunne være aktuelle problemstillinger fra ekspertene i prosjektet. De fire hovedområdene som ble diskutert var krav til kontrollører, kontrollområdene, gjennomføring av uavhengig kontroll og hvordan avvik blir håndtert. Fagekspertene har erfaring fra alle fagområder innenfor tiltaksklasse 2 og 3. Det kom også opp noen andre problemstillinger som beskrives i kapitlet om «Andre problemstillinger» under.

Figur 4: Oversikt over hovedtema som ble diskutert under workshop

Videre i dette kapitlet oppsummeres momenter som ble diskutert på workshopen. Det understrekes at denne oppsummeringen er basert på fagekspertenenes subjektive forståelse av uavhengig kontroll.

4.1 Krav til kontrollør

Kompetanse

I 2014 har det vært en stor økning i antall foretak med sentral godkjenning. Fagekspertene er usikre på i hvilken grad det er tilfelle at så mange besitter tilstrekkelig og riktig kompetanse til å utøve uavhengig kontroll.

Dette gjelder spesielt innenfor kontroll av brannprosjektering som forutsetter at man selv tidligere har prosjektert brannsikkerhet. I tillegg stilles det spørsmål til i hvilken grad enmannsforetak har kompetanse til å foreta uavhengig kontroll innenfor tiltaksklasse 3. For eksempel er kontroll av utførelse innenfor geoteknikk relativt omfattende og ressurskrevende som forutsetter et bredt kompetansefelt. Fagekspertene mener at et skille på kompetansekrav til kontrollør mellom tiltaksklasse 2 og 3 vil kunne bidra til å redusere en eventuell kompetansesvikt.

Videre ble det diskutert i hvilken grad foretak som har sentral godkjenning kun innenfor overordnet ansvar, faktisk innhenter kompetanse innenfor fagområdene som skal kontrolleres eller utfører kontrollen selv uten tilstrekkelig fagkompetanse. Overordnet ansvar innebærer at foretaket er godkjent for å gjennomføre uavhengig kontroll, men ikke innenfor et spesifikt fagområde. Foretaket må da innhente ekstern fagkompetanse avhengig av hvilket fagområde som skal kontrolleres.

Et annet moment som ble diskutert var knyttet til at kontrollerende etterspør informasjon som ikke er relevant for kontrollen. Dette kan være et tegn på at vedkommende mangler kompetanse om hvordan en kontroll skal gjennomføres.

Et siste moment tilknyttet kompetanse stiller spørsmål til hvor seriøse foretak som spesialiserer seg på uavhengig kontroll egentlig er, og i hvilken grad det er fristende å ta «snarveier» for å være konkurransedyktig på pris samtidig som man tjener penger.

Uavhengighet

I følge fagekspertene er det vanlig å benytte seg av faste kontrollører. Dette kan i enkelttilfeller være problematisk og kanskje spesielt innenfor tiltaksklasse 1 der det ofte er små aktører som kontrollerer hverandre, og at båndene mellom kontrollerende og kontrollert blir for tette. Her har fagekspertene inntrykk av at det i større grad gjennomføres såkalte «skrivebordskontroller», det vil si at kontrollen gjennomføres raskt og uten befaringsplass på byggeplass.

Innenfor tiltaksklasse 2 og 3 trekkes det frem som en fordel at foretaket som prosjekterer samtidig foretar kontroll av utførelse. Dette er kvalitetshevende og må ikke tolkes som mangel på uavhengighet.

Jevnt over har ikke fagekspertene inntrykk av at krav til uavhengighet ikke praktiseres i tråd med temaveileder og SAK10.

4.2 Kontrollområder

Kriterier i temaveilederen

Innenfor fagområdet Geoteknikk oppfattes det som vanskelig å se sammenhengen mellom pålitelighetsklasse¹ og tiltaksklasse, samt øvrige begreper som konsekvensklasse, geoteknisk kategori, sikkerhetsklasse, tiltakskategori mm. Det er uklart hva som legges i begrepene.. Begrepene bør derfor samordnes bedre.

Innenfor Brannsikkerhet stilles det spørsmål om hvorfor det ikke er krav til kontroll av utførelse innenfor tiltaksklasse 2 og 3.

Ellers er fagekspertene enige om at temaveilederen er klar og tydelig på hva som skal kontrolleres innenfor de enkelte fagområdene.

Fastsettelse av tiltaksklasse

Fagekspertene etterlyser klarere retningslinjer for fastsettelse av tiltaksklasse. Slik det fungerer i dag settes tiltaksklassen ofte til 3 for å være på den sikre siden. Dette gjøres for å være sikker på at kontrollerende har tilstrekkelig kompetanse til å gjennomføre kontrollen.

4.3 Gjennomføring av uavhengig kontroll

4.3.1 KONTROLL AV UTFØRT KVALITETSSIKRING

Krav til rutiner

Fagekspertene hevder at det er store variasjoner på dette området. Variasjonen strekker seg fra en e-post der rutinen beskrives til et fullstendig kvalitetssikringssystem. Det fremkommer ikke fra temaveilederen tydelig nok hvordan rutiner skal utformes og det foreligger heller ikke noe minimumskrav. Variasjonen og uklarheten i temaveilederen kan medføre at kontrollomfanget blir forskjellig fra kontrollerende til kontrollerende, og at det på bakgrunn av dette blir vanskelig å påpeke avvik. Ofte er det vanskelig å vite hvor grensen skal gå, og at det istedenfor å påpeke avvik kun kommenteres at det er mangler i foretakets kvalitetsrutiner.

Innenfor bygningsfysikk og geoteknikk har flere av fagekspertene erfart at det kan være vanskelig å få utlevert rutiner fordi det anses som konkurransesensitiv informasjon.

4.3.2 KONTROLL AV PROSJEKTERING OG UTFØRELSE

Bruk av temaveileder

Fagekspertene er på tvers av fagområder, med noen unntak, enig i at temaveilederen fungerer etter hensikten. Det er imidlertid en utfordring innenfor bygningsfysikk:

- Innenfor kontroll av prosjektering forstås det slik at det skal kontrolleres at det foreligger tegninger, men det er arkitekten og ikke prosjekterende som tegner. Da blir det uklart hvem som egentlig skal kontrolleres, prosjekterende eller arkitekt, og bør klargjøres i temaveilederen. I tillegg er det utfordrende at kontroll av ventilasjon er lagt til bygningsfysikk. Dette ligger tradisjonelt ikke under bygningsfysikk og kontrollerende har derfor dårlige forutsetninger for å gjøre dette.

¹ Pålitelighetsklasse følger tiltaksklasse kronologisk: Tiltaksklasse 1=Pålitelighetsklasse 1 osv. Omhandler klassifisering av vanskelighetsgrad.

Gjennomføring

Tidspunktet kontrollen blir gjennomført på kan være et problem. Dette gjelder særlig kontroll av prosjektering. Da det i enkelte tilfeller blir varslet om kontroll uten at dokumentasjonen oversendes. Dermed går tiden, og risikoen øker for at byggeprosjektet igangsettes uten at kontroll av prosjekteringen er gjennomført.

I de byggeprosjektene dette er tilfelle har ekspertene erfaring fra to forskjellige utfall: Enten nekter kontrollerende å gi fra seg kontrollerklæring eller så løses det gjennom et kompromiss mellom kontrollerende og det kontrollerte foretaket. Det er erfaringsmessig sistnevnte utfall som praktiseres.

Fører uavhengig kontroll til bedre kvalitet?

Fagekspertene påpeker at det som regel blir påpekt avvik og mangler under gjennomføring av kontroll. Dette gir et visst grunnlag for å tro at uavhengig kontroll i praksis fører til bedre byggekvalitet, gitt at oppdagede avvik rettes opp.

4.4 Håndtering av avvik

Hva er et avvik?

Fagekspertene etterlyser tydeligere retningslinjer for hva som er et avvik. Det hersker usikkerhet omkring hvor alvorlig en mangel eller feil må være for at det skal betraktes som et avvik. Dette henger også sammen med at kontrollerende i en del tilfeller er usikker på hvor omfattende kontrollen skal være.

5 SPØRREUNDERSØKELSE

Dette kapitlet presenterer hovedresultatene fra spørreundersøkelsen. Kapittel 5.1 presenterer funnene fra spørreundersøkelsen som ble sendt ut til foretakene, mens kapittel 5.2 beskriver resultatene fra kommuneundersøkelsen. Spørreskjemaene til henholdsvis foretakene og kommunene har vært delt inn i ulike deler. Avsnittene representerer kategoriene i de respektive undersøkelsene.

5.1 Resultater fra foretaksundersøkelsen

I dette kapitlet presenterer vi foretaksundersøkelsen. Foretaksundersøkelsen i sin helhet ligger i Vedlegg A – Spørreundersøkelse Foretak.

5.1.1 OM UNDERSØKELSEN

Foretaksundersøkelsen ble sendt ut til rundt 6000 epostadresser fra sentralt godkjenningsregister. Av disse har 1829 av foretakene trykket seg inn på undersøkelsen. Av de 1829 har 18 respondenter har klikket seg rett ut av undersøkelsen og derfor har **1811 svart helt eller delvis på undersøkelsen**. Dette tilsvarer en overordnet svarprosent på rundt 30 prosent.

Filtrering av respondenter og undergrupper

For at respondentene skulle få relevante spørsmål gjennom undersøkelsen har vi til en stor grad benyttet oss av filtrering av respondentene i undersøkelsen. Dette innebærer at respondentenes tidligere svar har avgjort hvilke spørsmål de har fått videre i undersøkelsen. På grunn av filtreringen er antallet respondenter som har fått de ulike spørsmålene forskjellig gjennom undersøkelsen. Det er i undersøkelsen fem undergrupper av respondenter. I tabellen under har vi forklart hvordan respondentene er filtrert, samt (det teoretiske) antallet respondenter i hver undergruppe (benevnt med N). Undergruppene «bygger» på hverandre i den forstand at de (delvis eller helt) er delmengder i hverandre. Undergruppe 5 er kun brukt på ett spørsmål helt på slutten av undersøkelsen.

Tabell 1 Undergrupper av respondenter i undersøkelsen

Undergruppe	Forklaring	Antall respondenter i undergruppe
1	I spørsmål 1 i undersøkelsen ble foretakene spurt om hvordan de er involvert i uavhengig kontroll. Ett av svaralternativene var «Vi blir hverken kontrollert eller foretar uavhengig kontroll etter PBL». Siden disse respondentene ikke har noen befatning med det undersøkelsen dreier seg om ble de ikke stilt flere spørsmål. Dette gjelder 347 respondenter	N ₁ =1482
2	Mange spørsmål i undersøkelsen dreier seg om selve gjennomføringen av uavhengig kontroll. De respondentene som i spørsmål 1 svarte at «Vi blir kun kontrollert» ble derfor ikke stilt disse spørsmålene. Dette gjelder 893 respondenter i tillegg til de 347 respondentene som tas ut i spørsmål 1 (undergruppe 1).	N ₂ =589
3	Det er en del spørsmål i undersøkelsen som omhandler bruk og kjennskap til temaveilederen om uavhengig kontroll. I spørsmål 10 i undersøkelsen var et svaralternativ at man «ikke kjente til temaveilederen». Respondentene i undergruppe 1 og som valgte dette alternativet ble derfor ikke stilt spørsmål som gikk direkte på temaveilederen senere.	N ₃ =1433
4	Forskjellen mellom undergruppe 3 og 4 er at i undergruppe 4 er respondentene som i spørsmål 1 svarte at «Vi blir kun kontrollert» tatt ut i tillegg til de som er tatt ut i undergruppe 3. Dette gjelder 49 respondenter i tillegg til de i undergruppe 2.	N ₄ =540
5	Helt på slutten av undersøkelsen ble respondentene spurt om foretakene hadde meldt åpne avvik til kommunen (spørsmål 68). Dersom respondentene svarte at de hadde meldt om åpne avvik fikk de et oppfølgingsspørsmål om antallet avvik i 2013.	N ₅ =177

Når vi oppsummerer svarene på spørsmålene i undersøkelsen henviser vi til hvilken undergruppe av respondentene som har svart på spørsmålet. I Vedlegg C – Svarprosent og frafall i Foretaksundersøkelse foreligger det en oppsummering av svarprosent, gitt antall respondenter som har fått spørsmålet, for alle undersøkelsens spørsmål.

Flervalgsspørsmål og kryssing av svar på ulike spørsmål

Innenfor temaet uavhengig kontroll er det sentrale områder der respondentene har flere roller. Dette gjelder både de som kontrollerer, blir kontrollert eller begge deler, samt hvilke fagområder og tiltaksklasser de representerer. Vi har derfor valgt å benytte såkalte «flervalgsspørsmål». Dette betyr at respondenten kan krysse av for flere alternativ på samme spørsmål.

Dette gjør vi helt bevisst for å stille spørsmål som reflekterer respondentens jobbhverdag og som igjen bidrar til flest mulig svar for undersøkelsen totalt sett. Det oppstår imidlertid en utfordring når disse svarene skal oppsummeres eller krysses med andre typer svar fra undersøkelsen (envalgsspørsmål). Utfordringen består i at når respondenten har krysset av for flere svaralternativ på et flervalgsspørsmål, risikerer man å telle respondentene flere ganger da de tilhører flere grupper. Alternativt kunne vi utført spørreundersøkelsen på en annen måte, gjennom å gjøre det obligatorisk å krysse av for maks ett alternativ. Erfaringsmessig ville vi, fordi spørsmålene da i mindre grad gir respondentene mulighet til å svare hva de jobber med, få mange flere misfornøyde respondenter, og sannsynligvis færre komplette svar på undersøkelsen.

Kryssing av envalgsspørsmål

For å i høyest mulig grad unngå statistiske feilkilder knyttet til dobbelttelling i forbindelse med utarbeidelse av krysstabeller har vi kun krysset «envalgsspørsmål» med hverandre. Dette gir færre mulige kryssinger, men samtidig et statistisk sett riktig svar. Vi har de stedene hvor vi mener det vil frembringe interessant informasjon krysset hvilken rolle foretakene har i forbindelse med uavhengig kontroll (Spørsmål 1) mot andre

envalgsspørsmål. For å kunne vise til svarprosent av kryssinger med dette spørsmålet viser vi i tabellen under antallet svar på de ulike svaralternativene.

Tabell 2 - Antall svar på de ulike alternativene i Spørsmål 1 av undersøkelsen

Svaralternativ	Antall svar
Vi blir kun kontrollert	893
Vi foretar kun uavhengig kontroll	175
Vi utfører uavhengig kontroll og blir også kontrollert	396

Note: For enkelhets skyld dropper vi antallet som svarte at de verken blir kontrollert eller utfører kontroll. Disse er ikke relevante når vi krysser spørsmålene senere i rapporten.

Vi har også gjort noen kryssinger mellom i hvilket fylke foretaket hadde sitt foretak (Spørsmål 8) og antallet kontroller foretaket gjennomførte i 2013 (Spørsmål 7) med svar på andre spørsmål i undersøkelsen.

Antall respondenter- og utvalg på hvert spørsmål

Siden det ikke er noen obligatoriske spørsmål i undersøkelsen kunne respondentene velge å gå videre uten å besvare spørsmålene. Dette fører til at antallet respondenter på hvert enkelt spørsmål kan variere noe, og at det er noe frafall fra undersøkelsen (se under). Vi presenterer derfor antall respondenter som ligger til grunn for figurene under. Antallet respondenter som har svart på spørsmålet (og som tilhører en bestemt gruppe) betegnes med n , for eksempel $n=1000$. Svarprosenten på spørsmålet gis av antall respondenter som har svart på spørsmålet og antallet respondenter i undergruppen som har fått det spesifikke spørsmålet (svarprosent= n/N_i , $i=1,2,3,4$).

Siden respondentene kunne svare på mer enn et av alternativene på mange av spørsmålene («flervalgsspørsmål») vil antallet svar på et spørsmål ikke nødvendigvis være lik antall respondenter. Vi har valgt å regne ut prosentandeler for svaralternativene basert på antallet respondenter fordi dette gir den mest intuitive tolkningen. Tolkningen er at prosentandelen viser hvor stor andel av respondentene som har gitt det spesifikke svaret. Prosentandelene sier derfor ikke noe om hvor store ulike grupper er i forhold til hverandre, og andelene summerer seg ikke til 1. For eksempel har 1437 foretak svart på spørsmålet om hva som er foretakets hovedoppgave (se Figur 6). Her har 398 foretak (av 1437) krysset av at «Rådgivning» er en av deres hovedoppgaver. Dette tilsvarer 28 prosent respondentene. Likeledes har 196 av respondentene (av 1437) svart at «Kontroll» er en av deres hovedoppgaver. Dette tilsvarer 14 prosent. Siden respondentene har kunnet svare at både «Rådgivning» og «Kontroll» er deres hovedoppgaver kan en respondent være del av begge gruppene. Man kan derfor ikke si at det er dobbelt så mange som driver med rådgivning sammenlignet med kontroll siden dette fordrer dobbelttelling.

Antallet svar på noen av spørsmålene i undersøkelsen (gjelder «flervalgsspørsmål») er ikke likt antall respondenter. For å gi en indikasjon på hvor mange som svarer at flere av svaralternativene gjelder for foretaket presenteres i tillegg antallet svar. Antallet svar betegnes med u . Dersom vi fortsetter på eksemplet ovenfor, altså hva foretakene har svart på spørsmålet om hva som er foretakets hovedoppgave, kan det illustreres på følgende måte: Her er det 1437 respondenter og 2319 svar ($u=2319$). Dette gir en indikasjon på at flere foretak har svart krysset av for flere svaralternativ (hovedoppgave). Vi har valgt å ikke gå noe videre inn på hvor mange foretak som oppgir at de har flere hovedoppgaver, og i så fall hvor mange hovedoppgaver de har oppgitt. Dette skyldes at antallet mulige kombinasjoner blir så mange at det ikke er hensiktsmessig å gjøre det. I eksemplet vi viser til over vil antallet kombinasjoner være 120 ($5 \times 4 \times 3 \times 2 \times 1 = 120$).

På envalgsspørsmål vil antallet respondenter og antall svar være likt. På disse spørsmålene vil prosentandelene summere seg til en og man kan se relative forskjeller mellom grupper på spørsmålene.

Frafall gjennom undersøkelsen

Undersøkelsen som foretakene har svart på var omfattende og inneholdt 70 spørsmål. Selv om vi har brukt filtrering aktivt for å redusere arbeidsmengden for respondentene har det vært noe frafall i undersøkelsen. Frafallet på spørsmålene blir større jo lengre ut i undersøkelsen man kommer. Frafallet på spørsmålene er

relativt lavt gjennom undersøkelsen og vi anser ikke dette for å svekke resultatene nevneverdig. En oversikt over frafall på hvert enkelt spørsmål er vist i Vedlegg C – Svarprosent og frafall i Foretaksundersøkelse.

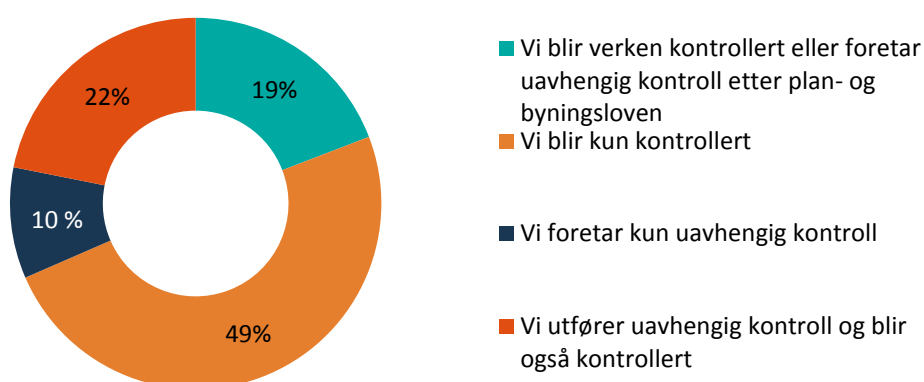
5.1.2 RESPONDENTENE

Innledningsvis ble foretakene stilt enn del bakgrunnsspørsmål. De kommende avsnittene under gir en nærmere beskrivelse over *hvem* det er som har svart på undersøkelsen.

Involvering i uavhengig kontroll

Det første spørsmålet i undersøkelsen omhandlet på hvilken måte foretaket er involvert i uavhengig kontroll. Dette spørsmålet fikk samtlige respondenter som startet undersøkelsen (det var 18 respondenter som gikk ut av undersøkelsen før de hadde svart på det første spørsmålet). Figuren under viser fordelingen på hvordan foretakene som har svart på undersøkelsen er involvert i uavhengig kontroll.

Figur 5 Hvordan tiltakene er involvert i uavhengig kontroll (Spørsmål 1)

Note: $n=1811$, $u=1811$

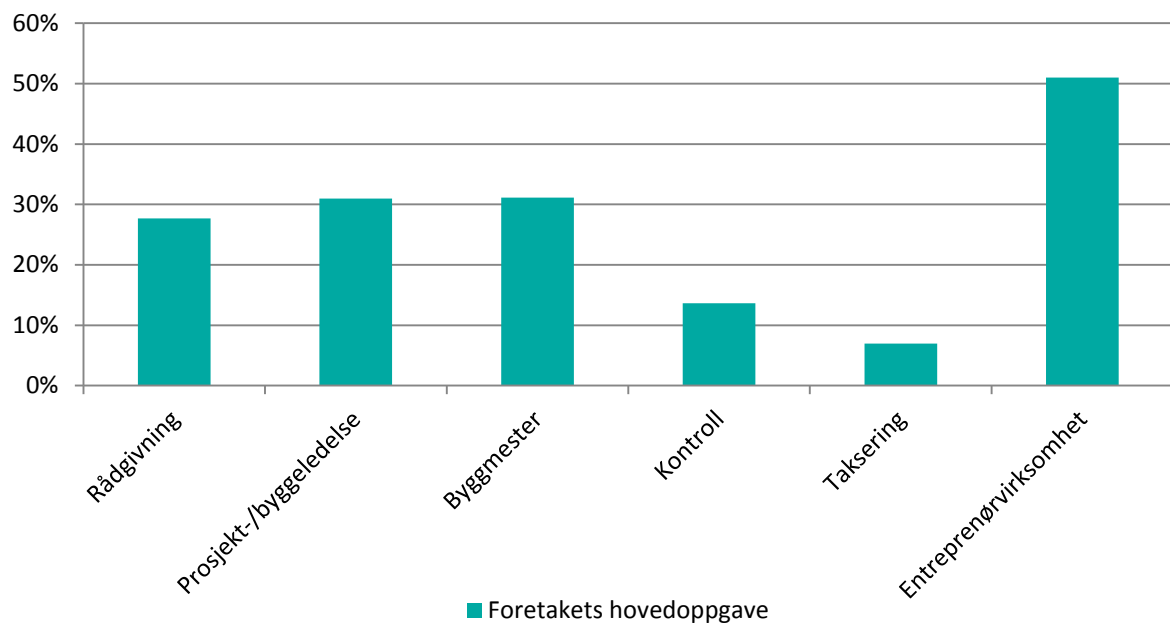
Som figuren viser blir nærmere halvparten av foretakene som har svart på undersøkelsen kun kontrollert, mens det er i underkant av en fjerdedel som både blir kontrollert og som også utfører uavhengig kontroll. Ti prosent av foretakene foretar kun kontroll, mens nesten 19 prosent verken blir kontrollert eller utfører kontroll.

De 19 prosentene av respondentene som verken blir kontrollert eller foretar kontroll ble ledet ut av undersøkelsen og har ikke svart på flere spørsmål i undersøkelsen. De 19 prosentene tilsvarer 347 respondenter. At det er såpass mange respondenter som sier de verken blir kontrollert eller utfører kontroll er litt merkelig siden de som har svart på undersøkelsen har sentral godkjenning. Vi mistenker at dette skyldes at en del av epostadressene er såkalte «firmapostadresser» og at det varierer hvor godt de som sjekker denne eposten er oppdatert på alle av foretakets godkjenninger. Dette er kun spekulasjoner fra vår side da vi ikke har noe grunnlag for å sjekke årsaken til dette i vårt datagrunnlag.

Foretakenes virksomhetsområde

Videre ble foretak som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) spurt om hva som er beskrivende for foretakets hovedoppgave. Respondentene kunne krysse av for flere svaralternativer på dette spørsmålet.

Figur 6 Foretakenes hovedoppgaver (Spørsmål 3)

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1437$, $u=2319$

Her er det en nokså jevn andel av foretak som har svart på undersøkelsen som oppgir at deres foretaks hovedoppgave er rådgivning, prosjekt-/byggeledelse eller byggmester. Omtrent 30 prosent av respondentene opplyser at dette er å anse som hovedoppgaver. Det er høyest andel som svarer at de har entreprenørvirksomhet som sin hovedoppgave. Hele 50 prosent av foretakene har angitt dette som en eller flere av sine hovedoppgaver. Når det gjelder kontroll og taksering har henholdsvis 14 prosent og 7 prosent av respondentene svart at dette er den ene eller en av sine hovedoppgaver.

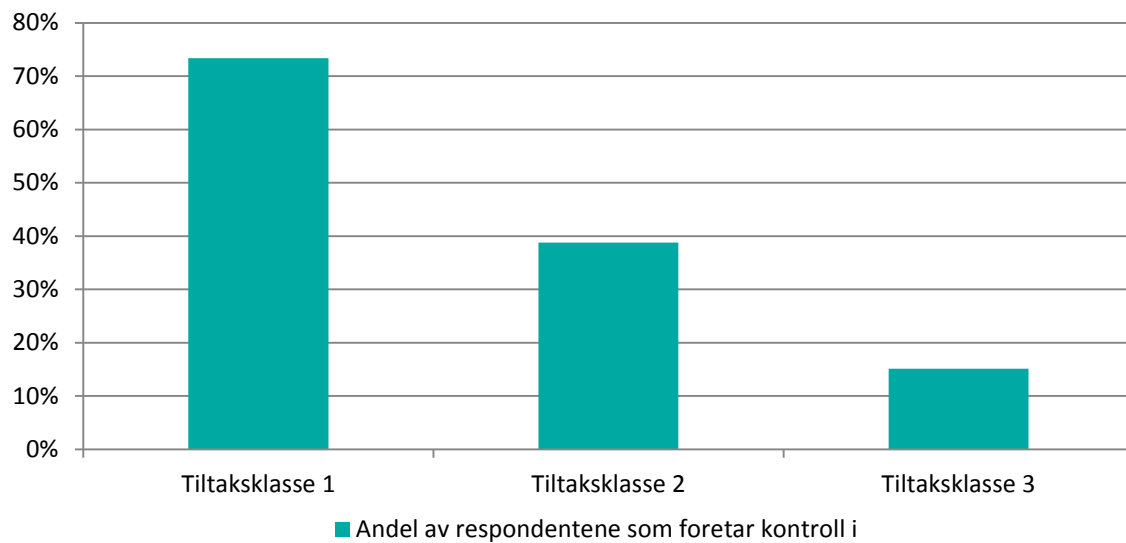
Svarprosenten på spørsmålet er 97 prosent.

På spørsmålet om foretakenes hovedoppgaver er antallet svar (2319) større enn antall respondenter. Dette indikerer at mange av respondentene har svart at de har flere enn en hovedoppgave.

Tiltaksklasser

De foretakene som tidligere svarte at de gjennomfører uavhengig kontroll (Undergruppe 2) ble stilt spørsmål om i hvilke tiltaksklasser de utfører kontroll innenfor. Respondentene kunne også kryse av dersom de utfører kontroll i flere tiltaksklasser.

Figur 7 Tiltaksklasser foretakene gjennomfører kontroller i (Spørsmål 4)

Note: Undergruppe 2, $N_2=589$, $n=529$, $u=673$

Av foretak som har svart at de utfører kontroll er det flest i tiltaksklasse 1 og færrest i tiltaksklasse 3. Det er 73 prosent av foretakene som svarer at de gjennomfører uavhengig kontroll som har svart at de utfører kontroll i tiltaksklasse 1, mens det er i underkant av 40 prosent som utfører kontroll innen tiltaksklasse 2. Det er kun 15 prosent av foretakene som sier at kontroll i tiltaksklasse 3 er det kontrollområdet eller et av tiltaksområdene de opererer i.

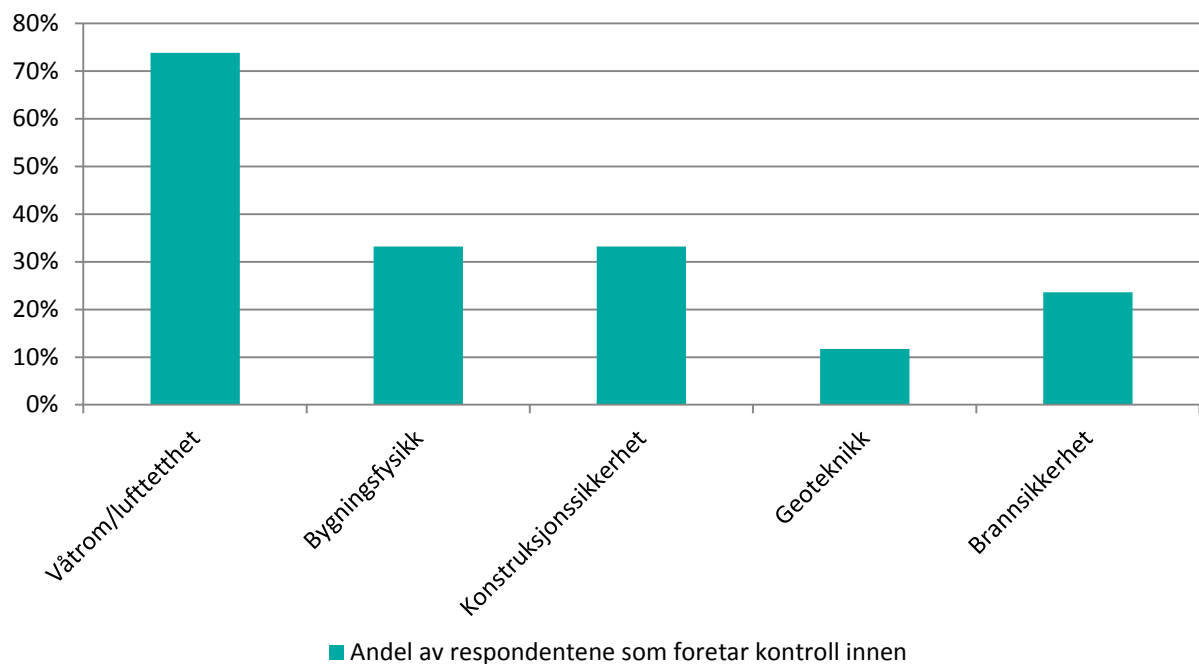
Svarprosenten på spørsmålet er 90 prosent.

Antallet svar på dette spørsmålet er større enn antall respondenter. Dette gir en indikasjon på at flere foretak opplyser om at de driver med kontroll i to eller i alle de tre tiltaksklassene.

Fagområder

Videre ble foretakene som svarte at de gjennomfører uavhengig kontroll (Undergruppe 2) stilt spørsmål om innen hvilke fagområder foretaket utfører uavhengig kontroll i. På dette spørsmålet kunne respondentene krysse av for flere svaralternativer.

Figur 8 Fagområder foretakene gjennomfører kontroll i (Spørsmål 5)

Note: Undergruppe 2, $N_2=589$, $n=512$, $u=899$

Av de foretakene som svarer at de gjennomfører uavhengig kontroll er det flest som svarer at de utfører uavhengig kontroll innen våtrom og lufttetthet. Det er prosent 74 som har opplyst om at de foretar uavhengig kontroll innen dette området. Dette henger trolig sammen med at det er flest som har svart at de utfører kontroll innenfor tiltaksklasse 1. Innen fagområdene konstruksjonssikkerhet og bygningsfysikk opplyser omtrent 30 prosent at de gjennomfører kontroller innen dette eller flere områder. For fagområdet brann sikkerhet er det i overkant av 20 prosent av foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll som svarer at de utfører kontroll på dette området. Av respondentene som opplyser at de gjennomfører kontroll er det færrest innen fagområdet geoteknikk. Det er 12 prosent av foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll som sier at dette er et av de fagområdene de gjennomfører kontroll i.

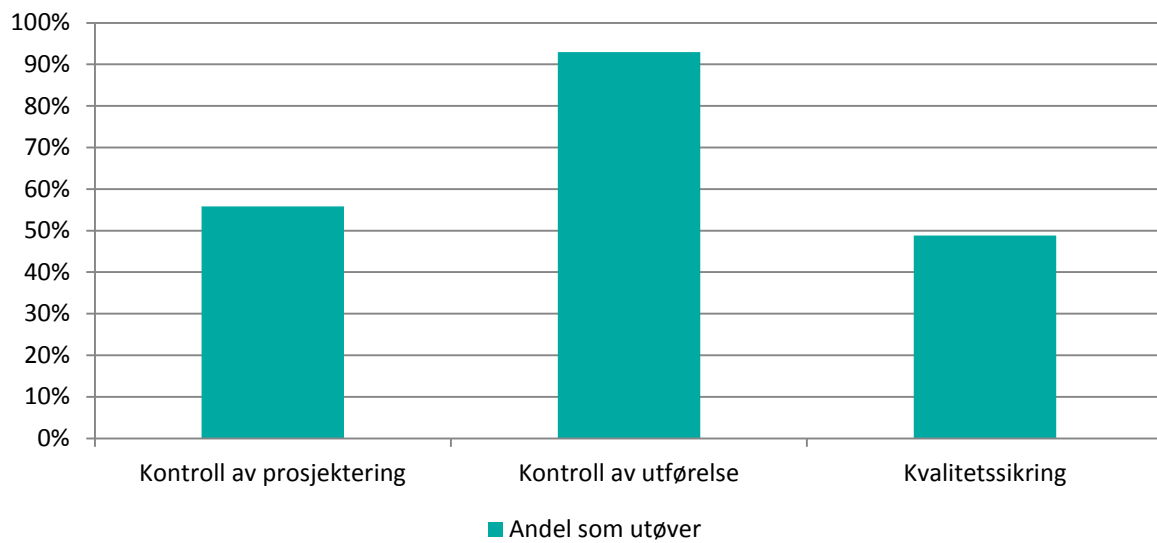
Svarprosenten på spørsmålet er 87 prosent.

Det er 899 svar på dette spørsmålet, mens det er 512 respondenter. Dette gir en klar indikasjon på at mange av respondentene gjennomfører kontroll i to eller flere fagområder.

Type uavhengig kontroll

De foretakene som har svart at de gjennomfører uavhengig kontroll (Undergruppe 2) ble i tillegg spurt om hvilken form for uavhengig kontroll foretaket utfører. Flere svaralternativer er mulig på dette spørsmålet.

Figur 9 Type uavhengig kontroll foretakene gjennomfører (Spørsmål 6)

Note: Undergruppe 2, $N_2=589$, $n=541$, $u=1069$

Det er rundt 50 prosent av foretakene som har svart at de gjennomfører uavhengig kontroll som sier at kontroll av prosjektering er en av typene uavhengig kontroll de utfører. Det er omtrent likt innen kvalitetssikring. Blant foretakene er det flest som svarer at de gjennomfører uavhengig kontroll som gjennomfører kontroll av utførelse. Det er over 90 prosent av foretakene som svarer at de gjennomfører uavhengig kontroll som gjennomfører kontroll av utførelse.

Svarprosenten på spørsmålet er 92 prosent.

Antallet svar er omtrent det dobbelte av antall respondenter. Dette indikerer at mange av foretakene gjennomfører to eller alle tre typene av uavhengig kontroll.

Geografisk fordeling av respondentene

De foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble bedt om å angi i hvilket fylke foretaket har sin virksomhet. På dette spørsmålet var det kun mulig å svare på et av alternativene. I tabellen nedenfor er den geografiske fordelingen av respondentene vist.

Tabell 3 Fordeling av respondentene på fylke (Spørsmål 8)

Fylke	Andel
Akershus	12 %
Aust-Agder	2 %
Buskerud	7 %
Finnmark	2 %
Hedmark	3 %
Hordaland	9 %
Møre og Romsdal	6 %
Nord-Trøndelag	3 %
Nordland	3 %
Oppland	4 %
Oslo	13 %
Rogaland	9 %
Sogn og Fjordane	3 %
Sør-Trøndelag	6 %
Telemark	3 %
Troms	3 %
Vestfold	5 %
Vest-Agder	3 %
Østfold	5 %

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1415$, $u=1415$

Som tabellen over viser er fordelingen over foretakene nokså jevnt fordelt utover landet. Det er flest foretak fra Oslo, Akershus og Hordaland som har svart. Trolig kan dette forklares av at det er flest foretak i disse fylkene. Av respondentene er det 13 prosent fra Oslo, 12 prosent fra Akershus og 9 prosent fra Hordaland. Det er færrest foretak i Finnmark som har svart (to prosent av utvalget).

Svarprosenten på spørsmålet 95 prosent.

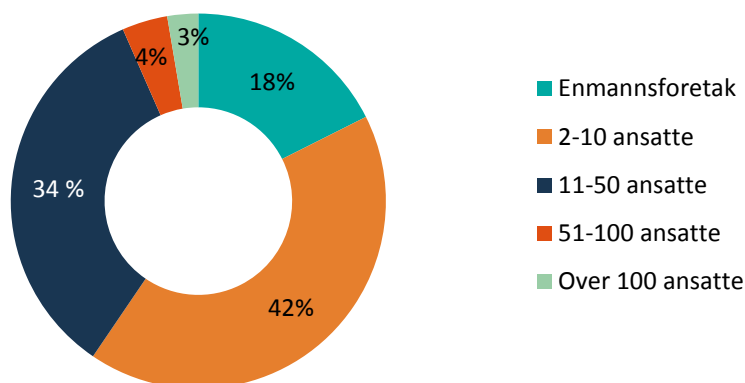
Antallet ansatte

De foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble også spurt om hvor mange ansatte som er ansatt i virksomheten. I figuren under vises fordelingen av antallet ansatte i foretakene. Det var kun mulig å svare på et av alternativene.

Det er flest foretak med mellom 2 og 10 ansatte som har svart på undersøkelsen (42 prosent). Det er også en relativt stor andel av foretak med 11-50 ansatte som har svart. Nesten en femtedel av respondentene opplyser at de er et enmannsforetak. Det er få av foretakene som har svart på undersøkelsen som har flere enn 50 ansatte.

Svarprosenten på spørsmålet er 96 prosent.

Figur 10 Fordeling av størrelsen på foretakene (Spørsmål 9)

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1427$; $u=1427$

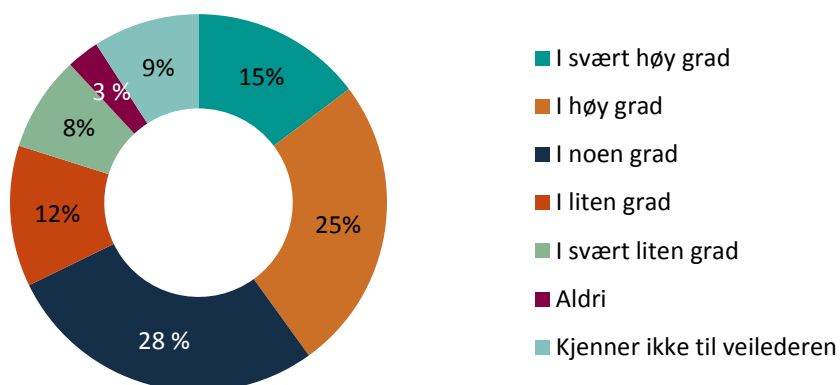
Bruk av temaveileder om uavhengig kontroll

De foretakene som tidligere svarte at de gjennomfører uavhengig kontroll (Undergruppe 2) ble spurt om i hvilken grad foretakene benytter temaveilederen ved gjennomføring av uavhengig kontroll.² Det var kun mulig å svare på et av alternativene i dette spørsmålet.

Av de foretakene som utfører uavhengig kontroll er det tilsammen over 40 prosent som benytter temaveilederen i høy eller svært høy grad, mens det er 28 prosent som benytter den i noen grad. 18 prosent benytter temaveilederen i liten eller i svært liten grad. Det er 9 prosent av respondentene som ikke kjenner til temaveilederen.

Svarprosenten på spørsmålet er 91 prosent.

Figur 11 Bruk av temaveileder for uavhengig kontroll i foretakene (Spørsmål 10)

Note: Undergruppe 2, $N_2=589$, $n=537$, $u=537$

² Med temaveileder menes «Temaveiledning om kontroll» som kan lastes ned på Direktoratet for byggkvalitet sine nettsider.

5.1.3 KRAV TIL KONTROLLØR

I dette delkapitlet ser vi nærmere på hva foretakene har svart angående krav til kontrollører.

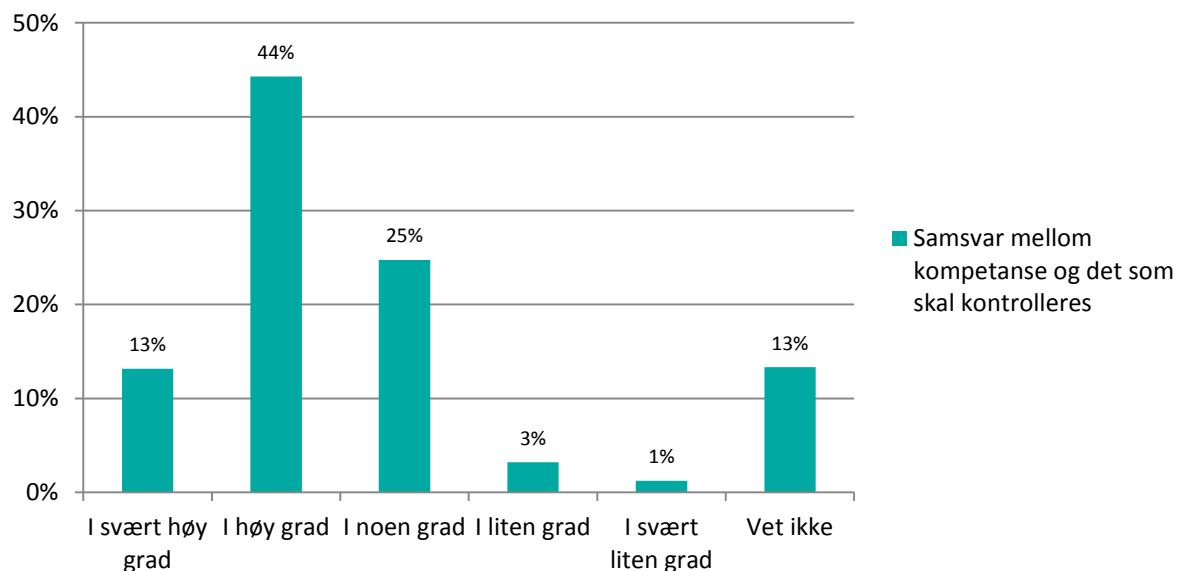
Samsvar mellom kompetanse og det som skal kontrolleres

De foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble spurt om i hvilken grad det er samsvar mellom hva som skal kontrolleres og kompetansen til foretak som utøver kontrollen. Det er 57 prosent som mener at det er svært høy grad eller høy grad av samsvar mellom hva som skal kontrolleres og kompetansen til foretak som utøver kontrollen. Det er 25 prosent som mener at det i noen grad er samsvar. Det er få som mener at det er dårlig samsvar mellom kompetanse og det som skal kontrolleres.

Isolert sett tilsier dette at de fleste foretakene mener det er samsvar mellom kompetanse og det som skal kontrolleres.

Svarprosenten på spørsmålet er 92 prosent.

Figur 12 Samsvar mellom kontrollobjektet og kompetanse (Spørsmål 11)

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1366$; $u=1366$

Som en oppfølging på spørsmålet om graden av samsvar mellom kompetanse og det som skal kontrolleres kunne foretakene kommentere skriftlig. Ved gjennomgang av disse kvalitative svarene viser det seg at respondentene mener det kan være svært ulik tolkning av hva som skal kontrolleres og i hvilken grad kontrollen skal gjennomføres.

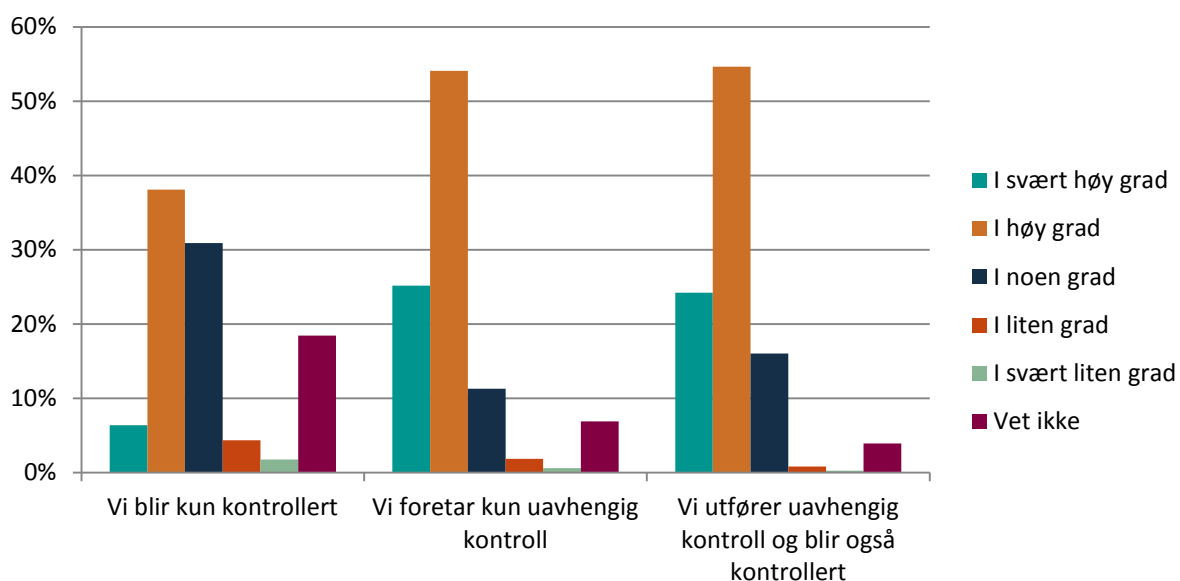
Gjennomgangen av de kvalitative svarene viste også at det er en tendens til at måten foretaket er involvert i uavhengig kontroll på påvirker hvordan de svarer. Vi har derfor sett nærmere på hvordan svarene er fordelt på hvordan respondentene er involvert i uavhengig kontroll.

Mange av respondentene som *kun blir kontrollert* nevner at det er mange kontrollører som ikke er på byggeplass og setter derfor spørsmåltegn ved om kontrollen utføres på forsvarlig måte. Ved flere anledninger har det bare blitt sendt dokumentasjon uten at kontrollør har vist seg på byggeplassen. I tillegg er det flere som mener at kontrollør ikke har god nok faglig kompetanse om området til å foreta kontroll. Kompetansen skotter spesielt på praktisk innsikt og manglende byggteknisk erfaring. De som kun blir kontrollert opplever også ulik praksis hva gjelder dokumentasjonsinnhenting. Det er svært ulikt hva en kontrollør etterspør. Det er også beskrevet som et problem at kontrollerende blir for «teoretisk» og kun sjekker dokumentasjon. I kjølvannet av

ordningen med uavhengig kontroll har det dukket opp firma som har spesialisert seg som kontrollører. Et problem som nevnes med disse firmaene er at de ikke har god nok erfaring fra byggebransjen og at kontrollen derfor blir mangelfull. Disse problemene gjelder spesielt tiltaksklasse 1 (fra kommentarer til spørsmål 11).

Når vi ser på hvordan foretakene svarer på samsvaret mellom det som skal kontrolleres og kompetansen til de som utfører kontrollen er de som blir kontrollert mindre fornøyd med kompetansen enn de som gjennomfører kontroll. I figuren nedenfor er det tydelig færre av de som kun blir kontrollert som mener det er høy grad av samsvar mellom kontrollobjekt og kompetanse. Av de som kun blir kontrollert mener bare i overkant av 40 prosent at det er samsvar mellom kompetanse og kontroll i svært høy eller høy grad, mens for de foretakene som kun foretar uavhengig kontroll og de som utfører- og blir kontrollert er tilsvarende andel på rundt 80 prosent.

Figur 13 Samsvar mellom kontrollobjektet og kompetanse fordelt på hvordan de er involvert i uavhengig kontroll (Spørsmål 1 x Spørsmål 11)

Note: Kun kontrollert (893); n=845, u=845; Foretar kun uavhengig kontroll (175); n=159, u=159; Begge deler (396); n=355, u=355

Svarprosenten i de tre gruppene i figuren over (hvordan de er involvert i uavhengig kontroll) er gjennomgående høy.

Vi konkluderer derfor med at det er relativt godt samsvar mellom det som skal kontrolleres og kompetansen til kontrollerende. Dette sier imidlertid ikke noe eksplisitt om nivået på kompetansen, altså hva foretakene mener om kompetansenivået til de foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll. Dette ser vi nærmere på under.

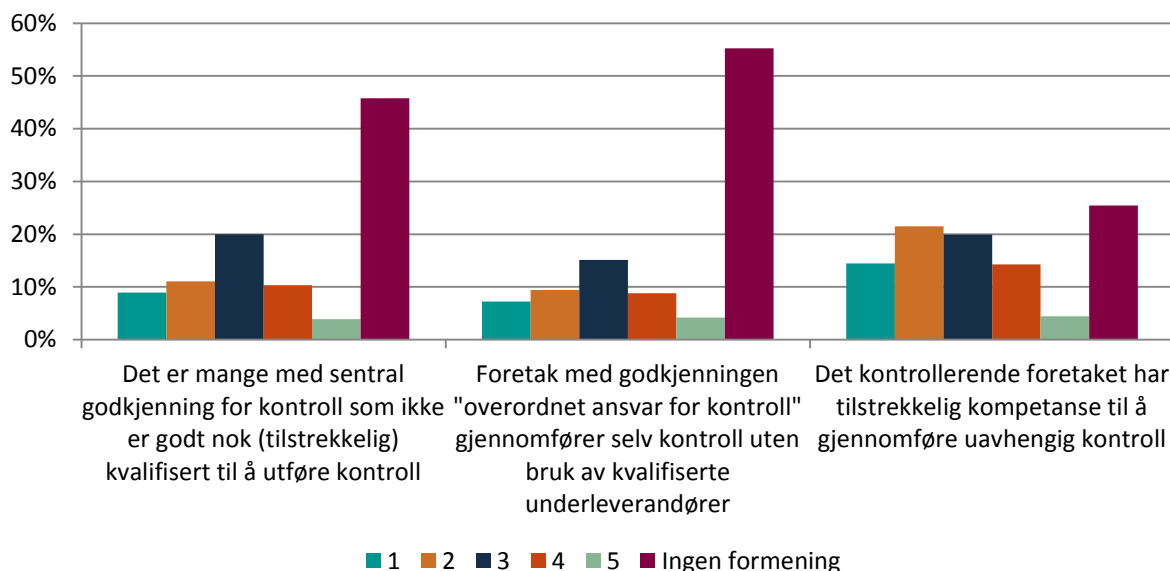
Påstander om uavhengig kontroll

Flere ganger i løpet av undersøkelsen har respondentene blitt spurt om å ta stilling til noen påstander hvor de skal rangere hvor enige eller uenige de er i påstanden. Respondentene ble bedt om å rangere hvor enige de var på en skala fra 1-5, samt alternativet «Ingen formening». På skalaen er 1 lik sant, mens 5 er lik usant³.

³ Hele skalaen: 1=Sant, 2=Delvis sant, 3=Hverken sant eller usant, 4=Delvis usant, 5=Helt usant

De foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble spurt om noen påstander som blant annet gjelder sentral godkjenning og kompetansen til foretak som utøver kontroll.

Figur 14 Foretakenes oppfatning om uavhengig kontroll (Spørsmål 13)

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, Påstand 1; $n=1353$, $u=1353$; Påstand 2; $n=1351$, $u=1351$; Påstand 3; $n=1351$, $u=1351$

Figuren over viser en oversikt over hva de ulike foretakene har svart hvor 1 er sant og 5 er usant. Som figuren viser er det en stor andel som ikke har hatt noen formening om påstandene. Svarprosenten på de tre påstandene er 91 prosent.

Når det gjelder den første påstanden, altså om kvalifikasjonsnivået til de som har sentral godkjenning, er fordelingen nokså jevn mellom svaralternativene. Det er nærmere 20 prosent som mener påstanden om at det er mange med sentral godkjenning for kontroll som ikke er godt nok kvalifisert til å utføre kontroll er sann (svaralternativ 1 og 2), mens det er 14 prosent som mener denne påstanden er usann (svaralternativ 4 og 5). Det er 20 prosent som hverken mener at påstanden er sann eller usann (3). Det er også en stor andel av foretakene som har valgt å ikke ha noen formening om denne påstanden.

Påstanden om at foretak med godkjenningen «overordnet ansvar for kontroll» gjennomfører selv kontroll uten bruk av kvalifiserte underleverandører, er det mange som ikke har noen formening om. Dette gjelder over halvparten av svarene. Ellers fordeler de resterende 45 prosentene seg nokså jevnt på de ulike svaralternativene. Det er med andre ord ingen tydelig tendens om respondentene mener at påstanden er sann eller usann.

Det er flere som har valgt å svare på den siste påstanden om hvorvidt det kontrollerende foretaket har tilstrekkelig kompetanse til å gjennomføre uavhengig kontroll. Svarene går i retning av at et flertall mener at påstanden er sann (35 prosent mener den er helt sann eller delvis sann). Dette indikerer at mange mener at det er tilstrekkelig kompetanse blant de foretakene som gjennomfører kontroll. Det er imidlertid 18 prosent som mener at denne påstanden er litt usann eller helt usann. Det er dermed nesten en femtedel av foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll som mener at de kontrollerende foretakene har manglende kompetanse.

For respondentene var det mulig å kommentere påstandene i dette spørsmålet. Av foretak som kun kontrollerer oppleves det at de blir innkalt fordi andre kontrollerende firmaer ikke har foretatt riktige

vurderinger ved kontroll. Også blant kontrollerende er det flere som nevner at foretak kun foretar dokumentkontroll, uten å foreta nødvendig kontroll på byggeplass. De som blir kontrollert føler at vedkommende ofte har bedre kompetanse enn de som kontrollerer. Det skal nevnes her at det er mange av foretakene som understreker at de har vært fornøyde med sine kontrollører, og mener de har gjort en god og grundig jobb.

Når det gjelder påstandene knyttet til kontrollerende foretaks kompetanse er det ingen klar tendens. Det er omtrent like mange som mener at påstandene er sanne som det er foretak som mener de er usanne. Hovedvekten av de som har valgt å ta stilling til påstandene er hverken enige eller uenige. Det er en relativt stor andel av de som har svart som ikke har noen formening. De som har valgt dette svaralternativet gjenspeiler trolig at det er relativt mange som hverken er enige eller uenige.

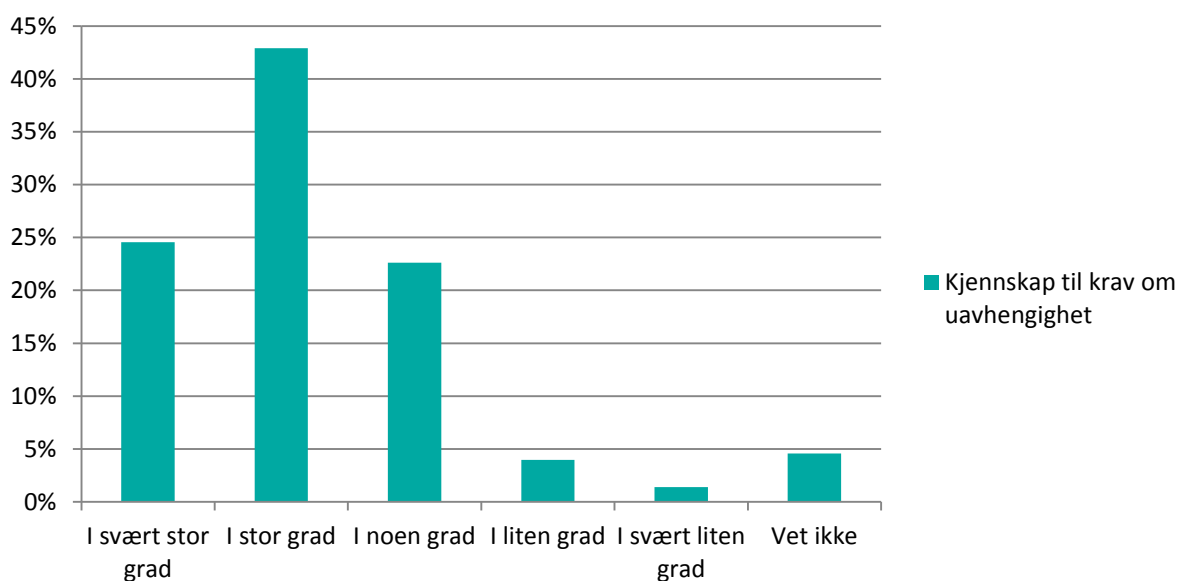
Påstander om krav om uavhengighet

I temaveilederens kapittel 9 om krav til uavhengighet og kontrollforetakets ansvar står det at det skal være uavhengighet mellom kontrollforetak og foretak som har utført prosjektering eller byggearbeid som skal kontrolleres. Dette betyr at enhetene skal være to separate juridiske enheter, jf. SAK10 § 14-1 første ledd. Det skal heller ikke være personlig eller økonomisk tilknytning mellom de to foretakene på en måte som kan bidra til å påvirke kontrollen.

Foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble spurt om i hvilken grad de kjente til kravene til uavhengighet. Kjennskapen til kravene er viktige i forbindelse med valg av leverandør for uavhengig kontroll. I figuren vises det i hvilken grad foretakene som har svart på vår undersøkelse kjenner til kravene.

Det var kun mulig å svare på et alternativ på dette spørsmålet.

Figur 15 Kjennskap til krav om uavhengighet (Spørsmål 14)

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1357$, $u=1357$

Foretakene opplyser at de fleste har god kjennskap til kravene til uavhengighet. Det er 67 prosent som svarer at de i svært stor grad eller i stor grad kjenner til kravene. Samtidig er det få respondenter som svarer at de i liten eller i svært liten grad har kjennskap til kravene.

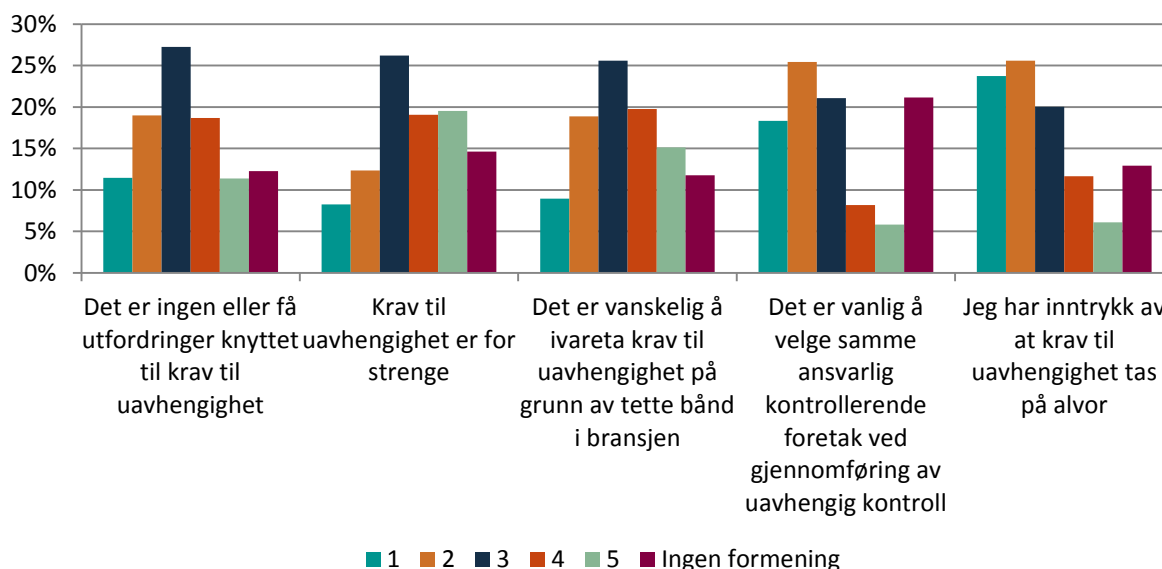
Svarprosenten på spørsmålet er 92 prosent.

Foretakene som har svart at de i liten eller svært liten grad har kjennskap til uavhengigheten som kreves mellom ansvarlig kontrollerende og foretaket som er underlagt kontroll ble gitt mulighet til å kommentere

årsaken(e) til hvorfor de ikke kjenner til kravet om uavhengighet. Årsakene som oftest nevnes fra de kvalitative kommentarene er at foretaket i liten grad har utført jobber som er pålagt uavhengig kontroll og derfor ikke har satt seg inn i regelverket, eller ikke har kontroll som sin primæraktivitet og derfor ikke har nok kunnskap på området.

De foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble videre spurt om å ta stilling til fem ulike påstander om uavhengighet. Foretakenes svar er vist i figuren under. Det var kun mulig å svare på ett alternativ til hver av påstandene.

Figur 16 Foretakenes syn på påstander om uavhengighet (Spørsmål 16)

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, Påstand 1; $n=1311, u=1311$; Påstand 2; $n=1306, u=1306$; Påstand 3; $n=1310, u=1310$; Påstand 4; $n=1309, u=1309$; Påstand 5; $n=1314, u=1314$

På alle påstandene er svarprosenten omtrent 88 prosent.

Første påstand er om det er ingen eller få utfordringer knyttet til krav om avhengighet. I overkant av 25 prosent mener denne påstanden hverken er sann eller usann, mens det er nokså jevnt fordelt på de som mener den er sann og de som mener den er usann. Dette kan gi en indikasjon på at respondentene er enige og at det ikke er noen klar trend i deres meninger.

Når det gjelder hvorvidt kravet til uavhengighet er for strengt mener flertallet at denne påstanden er usann. Nærmere 40 prosent svarer alternativ 4 eller 5 på denne påstanden, mens det til sammenligning er nærmere 20 prosent som mener den er sann eller delvis sann (alternativ 1 og 2). Gitt at det er en overvekt av foretakene som svarer 4 eller 5 på denne påstanden vil vi hevde at det er en tendens at foretakene ikke mener kravene til uavhengighet er for strenge.

Videre ble respondentene spurt om hvorvidt det er vanskelig å ivareta kravet om uavhengighet på grunn av tette bånd i bransjen. Heller ikke her er det enighet blant respondentene og svarene fordeler seg jevnt mellom svaralternativene. Det er altså noen som mener at tette bånd i bransjen kan være et problem, mens andre mener det ikke er et problem.

Til påstanden om at det er vanlig å velge samme kontrollerende foretak er det en tendens til foretakene mener denne påstanden er sann. En mulig årsak til at foretak velger de samme foretakene kan forklares med at de ønsker selskaper som har god nok kompetanse eller som de vet gjennomfører kontrollen på en god måte. I

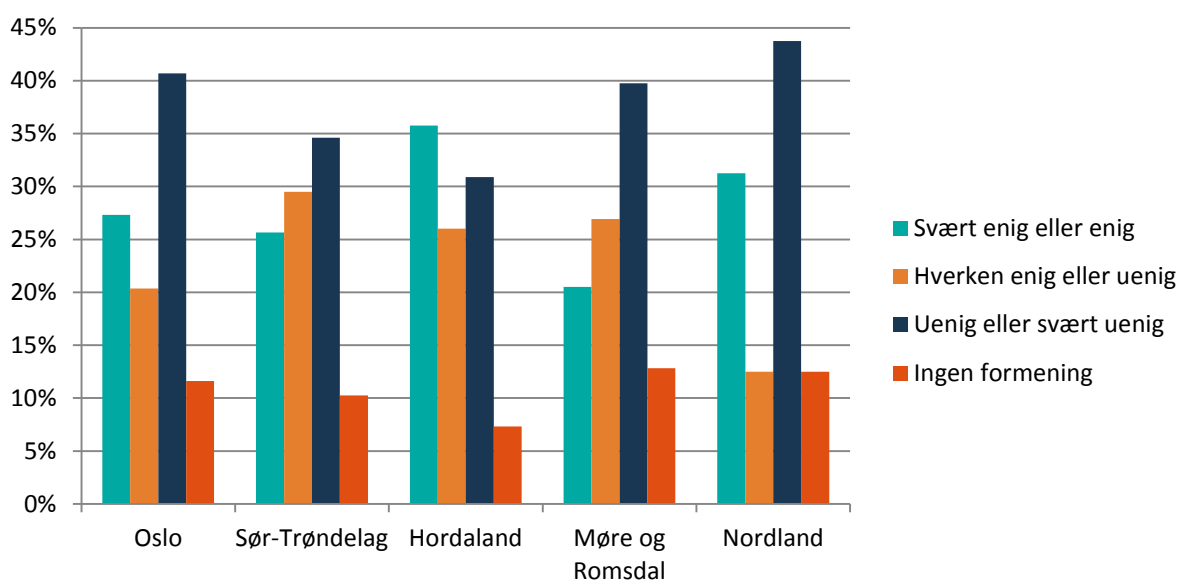
tillegg kan kontrollen bli «lettere» i den forstand at begge foretakene kjenner hverandre og vet hva den kontrollerende spør etter av dokumentasjon, detaljeringsnivå osv. Dette er dog kun spekulasjoner fra vår side.

Blant respondentene er det også en tendens at kravet om uavhengighet tas på alvor. Det er over 50 prosent av foretakene som mener denne påstanden om at uavhengighet tas på alvor er sann eller delvis sann.

Foretakenes svar på påstandene knyttet til uavhengighet er relativt jevnt fordelt på de ulike svaralternativene. Det er derfor vanskelig å trekke noen direkte konklusjoner basert på svarene til disse påstandene. Vi har derfor sett nærmere på om det er forskjeller mellom foretak som driver virksomhet innen ulike geografiske områder. Her har vi hatt fokus på påstanden om hvorvidt det vanskelig å ivareta uavhengighet på grunn av tette bånd i bransjen.

Vi har undersøkt om foretakene i sentrale strøk og på mindre plasser svarer forskjellig på om det er vanskelig å ivareta krav til uavhengighet på grunn av tette bånd i bransjen, og sett nærmere på hvordan svarene på påstanden fordeler seg mellom fylker. I figuren ser vi fordelingen av svarene for noen fylker⁴.

Figur 17 Fordeling av svar på påstanden om vanskeligheter knyttet til uavhengighet i noen fylker (Spørsmål 8 x Spørsmål 16)

Note: Oslo; n=172, u=172, Sør-Trøndelag; n=78, u=78; Hordaland; n=123, u=123; Møre og Romsdal; n=78, u=78; Nordland; n=48, u=48

Vår utgangshypotese er at det i mer sentrale strøk vil være en høyere tetthet foretak og at det dermed vil være færre som sier seg enig i denne påstanden. Som figuren over viser, og resultatene for de fylkene som ikke er vist, er det en overvekt av foretakene som er uenig eller svært uenig i påstanden at det vanskelig å ivareta uavhengighet på grunn av tette bånd i bransjen. Unntaket er Hordaland. Vi finner med andre ord ikke bevis på at geografiske forskjeller påvirker uavhengighet (at Hordaland skiller seg ut i vårt datamateriale er nok en tilfeldighet).

Det var også mulig å komme med kommentarer knyttet til påstandene om uavhengighet. Her opplyser kontrollerende foretak at ikke alle utførende entreprenører tar kontrollen på alvor. Det er også flere foretak

⁴ Vi har slått sammen svaralternativ 1 og 2 og 4 og 5. Viser kun fylkene Oslo, Sør-Trøndelag, Hordaland, Møre og Romsdal og Nordland av illustrative hensyn.

som har fast engasjert foretak til å utføre uavhengig kontroll. Det nevnes også at kommunene har lite kompetanse på dette området og ofte ser bort i fra uavhengighet når det oppstår som et problem. Spesielt i tiltaksklasse 1 hvor det er mange entreprenører som kontrollerer hverandre blir det nevnt at kravet om uavhengighet stadig brytes. At samme foretak blir brukt gjentatte ganger nevnes også. Det er flere som er åpne på at det skjer og forklaringene er mange. Mange av foretakene forklarer det med at de ønsker forutsigbarhet og et foretak som det vet har god kompetanse. Andre benytter samme foretak for å holde kostnadene nede. Det er også flere som nevner at samme foretak benyttes fordi de ønsker en «snill» kontroll.

Foretakenes svar angående uavhengighet gir ingen entydige konklusjoner. Foretakene opplyser at de kjenner til kravene til uavhengighet. Dette funnet i undersøkelsen er relativt robust. Når det gjelder problemer med uavhengighet er resultatene mindre entydige. Det er imidlertid en svak tendens til at foretakene ikke mener kravene til uavhengighet er for strenge. Når det gjelder vanskeligheter med å ivareta uavhengighet finner vi ingen geografiske forskjeller mellom fylker. Slike forskjeller kan finnes og det bør nevnes at vi har kun sett på dette på fylkesnivå. Det kan finnes forskjeller innad i fylkene som vi ikke klarer å fange opp i undersøkelsen. Det understrekes at tilleggskommentarer til svarene i mindre grad understøtter selve svarene på påstandene om uavhengighet.

Ulik praksis for avvikshåndtering (og rapportering av avvik)

Fagekspertene erfarer at avvikshåndtering praktiseres på forskjellige måter:

- Som regel lukkes avvik i dialog mellom kontrollerende og kontrollert. I de tilfellene sendes ikke avviksmelding til kommunen.
- Fagekspertene er usikre på i hvilken grad tiltakshaver lukker avvik i henhold til kontrollerendes merknader. Lukking av avvik er basert på tillit.
- I de tilfellene der åpne avvik har blitt meldt til kommunen er det ikke alltid at kommunene følger opp ansvaret sitt. Kontrollerende får uansett ikke beskjed om hva kommunen foretar seg når det foreligger åpne avvik.
- I noen tilfeller der tiltakshaver og kontrollerende vet at omprosjektering ikke lar seg gjøre (i kompliserte byggesaker) så kan avvik lukkes selv om feilen ikke blir rettet opp. Kommunen får da ikke beskjed.
- Det har forekommet at samme foretak har blitt kontrollert flere ganger, og selv om fagekspertene påpeker avvik blir de forelagt nøyaktig den samme dokumentasjonen gang etter gang. Da er det grunn til å tro at foretaket ikke tar lukking av avvik og uavhengig kontroll på alvor.

5.1.4 KONTROLLOMRÅDER

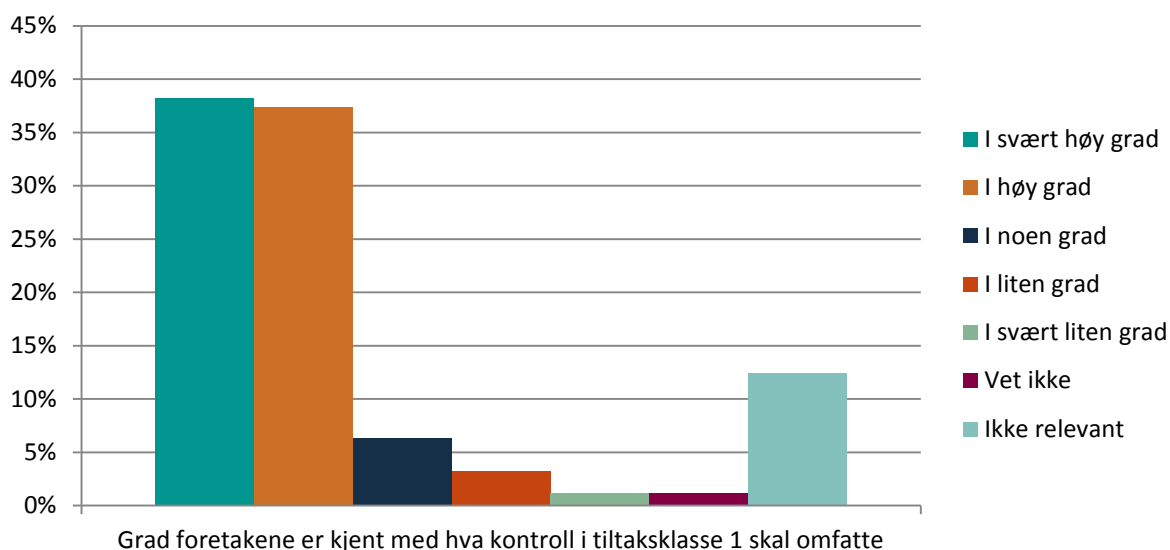
Kapitel 2 i temaveilederen beskriver hvilke områder som er underlagt uavhengig kontroll. Det gjelder plassering av tiltaksklasser og hva som skal kontrolleres inn under de fem fagområdene (fuksikting/lufttetthet, bygningsfysikk, konstruksjonssikkerhet, geoteknikk og brannsikkerhet).

Kjennskap til hva som skal kontrolleres i ulike tiltaksklasser

De foretakene som tidligere svarte at de gjennomfører uavhengig kontroll (Undergruppe 2) ble spurt om i hvilken grad foretakene er kjent med hva som skal kontrolleres innen tiltaksklasse 1. Blant respondentene er det stor enighet om at det i svært høy eller i høy grad er kjent for dem hva som skal kontrolleres i tiltaksklasse 1 (76 prosent av foretakene svarer dette). Det er svært få som ikke kjenner til hva kontrollen skal omfatte.

Det var kun mulig å svare på ett av alternativene. Svarprosenten på spørsmålet er 84 prosent.

Figur 18 Graden foretakene er kjent med hva kontrollen skal omfatte i tiltaksklasse 1 (Spørsmål 17)

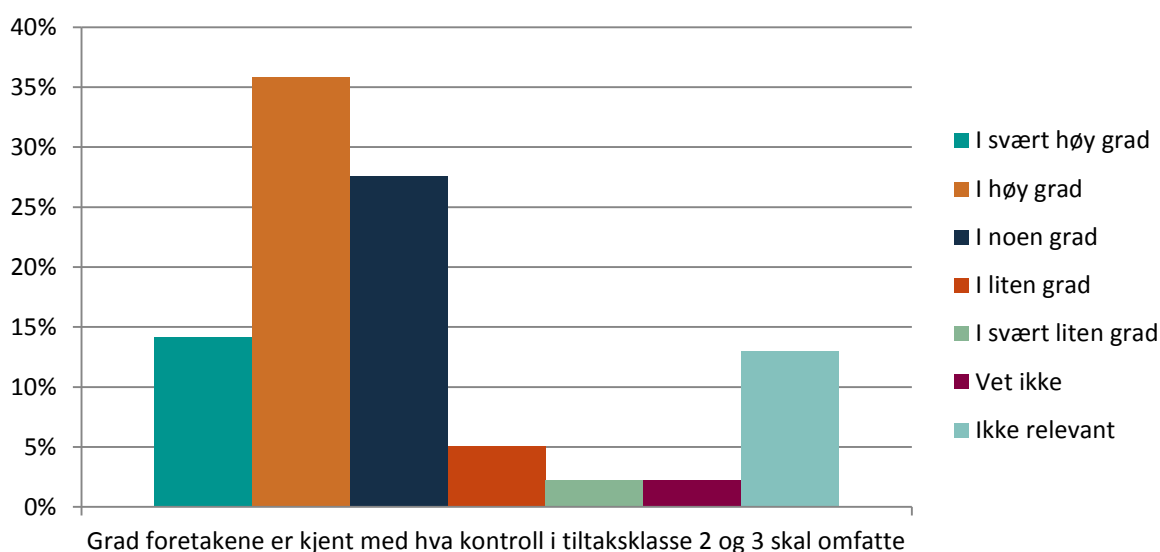
Note: Undergruppe 2, $N_2=589$, $n=492$, $u=492$

Foretakene som har svart at de i liten eller svært liten grad kjenner til hva kontrollen skal omfatte innen tiltaksklasse 1 ble gitt mulighet til å kommentere årsaken. Konklusjonen fra de kvalitative kommentarene er at foretakene ikke er kjent med hva kontroll innen tiltaksklasse 1 omfatter fordi de ikke utfører kontroll innen dette området.

Foretakene som tidligere svarte at de gjennomfører uavhengig kontroll (Undergruppe 2) ble også spurt om i hvilken grad foretakene er kjent med hva som skal kontrolleres innen tiltaksklasse 2 og 3. Når det gjelder hva kontrollen skal omfatte i tiltaksklasse 2 og 3 er det færre av foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll som svarer at de kjenner godt til det kontrollen skal omfatte enn hva som er tilfelle for tiltaksklasse 1. Det er 50 prosent som svarer at de kjenner hva kontrollen skal omfatte i svært høy eller i høy grad. Andelen som bare i noen grad kjenner til hva som skal kontrolleres innen tiltaksklasse 2 og 3 er på 28 prosent. Til sammenligning er den tilsvarende andelen for tiltaksklasse 1 seks prosent (se ovenfor).

Det var kun mulig å svare på et av alternativene. Svarprosenten på spørsmålet er 84 prosent.

Figur 19 Graden foretakene er kjent med hva kontrollen skal omfatte i tiltaksklasse 2 og 3 (Spørsmål 19)

Note: Undergruppe 2, $N_2=589$, $n=494$, $u=494$

Foretakene som har svart at de i liten eller svært liten grad kjenner til hva kontrollen skal omfatte innen tiltaksklasse 2 og 3 ble gitt mulighet til å kommentere årsaken. Konklusjonen fra de kvalitative kommentarene er at foretakene ikke er kjent med hva kontroll innen tiltaksklasse 2 og 3 omfatter fordi de ikke utfører kontroll innenfor dette området.

Plassering av tiltak i tiltaksklasser

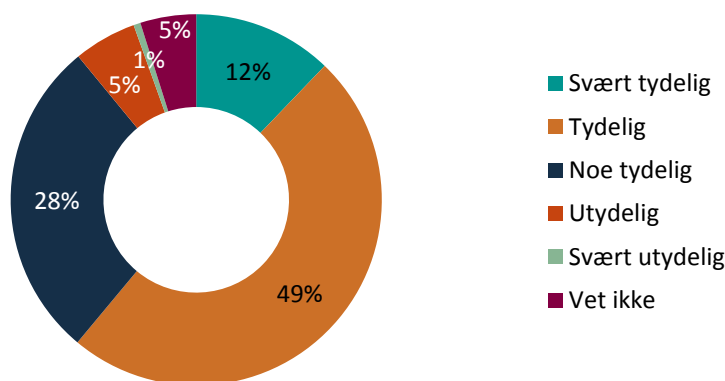
Tiltaksklasse for prosjektering og utførelse bestemmes av oppgavens kompleksitet og vanskelighetsgrad, samt konsekvensen av feil og mangler, jf. SAK10 § 9-3.

Foretakene som tidligere svarte at de gjennomfører uavhengig kontroll (Undergruppe 2) ble spurt om kriteriene for plassering i tiltaksklasser var tydelige. Figuren under viser fordelingen av foretakenes svar. Det var kun mulig å svare på et alternativ på dette spørsmålet.

Halvparten av respondentene mener at kriteriene er tydelige, mens 28 prosent syns det er noe tydelig. 6 prosent syns kriteriene er utydelige eller svært utydelige.

Svarprosenten på spørsmålet er 84 prosent.

Figur 20 Foretakenes syn på hvor tydelige kriteriene for plassering i tiltaksklasse er (Spørsmål 21)

Note: Undergruppe 2, $N_2=589$, $n=493$, $u=493$

Også til spørsmålet om plassering i tiltaksklasser har respondentene mulighet til å komme med kommentarer. I kommentarene skriver foretakene at det ikke alltid er tydelig hvor grensesnittene går, at valg av tiltaksklasse blir en skjønnsbasert vurdering, og at det derfor blir vanskelig å plassere tiltak i tiltaksklasse. Det nevnes det også at kommunene har svært ulik praksis og vurderer tiltaksklasse forskjellig, nettopp fordi det oppfattes som en subjektiv vurdering. Foretak nevner at det må søkes om lokal godkjenning hver gang det søkes om uavhengig kontroll fordi det i noen kommuner kreves en høyere tiltaksklasse enn i andre kommuner.

5.1.5 GJENNOMFØRING AV UAVHENGIG KONTROLL

Kapitel 5 i DiBKs temaveileder beskriver hvordan uavhengig kontroll skal gjennomføres. Uavhengig kontroll skal gjennomføres med fokus på to områder:

- Kontroll av utført kvalitetssikring
- Kontroll av resultater fra prosjektering og/eller utførelse

Spørsmålene relatert til gjennomføring av uavhengig kontroll ble også delt inn i de to kategoriene. Vi ser først på litt mer generelle spørsmål før vi går nærmere inn på de to overnevnte kategoriene.

Fungerer uavhengig kontroll etter intensjonen?

De foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble spurt om i hvilken grad de mener at uavhengig kontroll fungerer etter intensjonen. Intensjonen ble beskrevet slik i undersøkelsen: «Intensjonen er at uavhengig kontroll skal bidra til at det bygges med riktig kvalitet og å redusere byggefeil i tillegg til at kvalitetssikringen er gjort i henhold til temaveileder.»

På dette spørsmålet var det kun mulig å svare et av alternativene. Svarprosenten var på dette spørsmålet 88 prosent.

Figur 21- Foretakenes svar på om uavhengig kontroll fungerer etter intensjonen (Spørsmål 23)

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1301$, $u=1301$

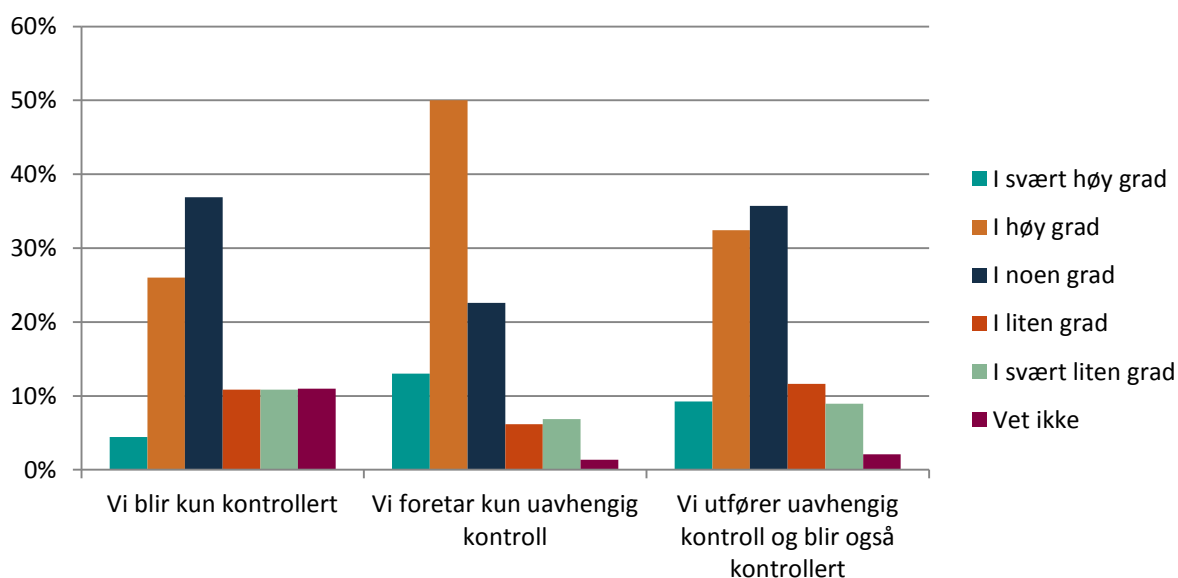
Figuren over viser foretakenes svar angående i hvilken grad uavhengig kontroll oppfyller intensjonen med ordningen. Det er 37 prosent av foretakene som mener at uavhengig kontroll i svært høy eller i høy grad fungerer etter intensjonen. Samtidig er det over en femtedel (21 prosent) av foretakene som mener at uavhengig kontroll fungerer i liten eller i svært liten grad etter intensjonen.

Vi har videre undersøkt hvorvidt måten foretakene er involvert i uavhengig kontroll påvirker hva de mener om ordningen fungerer etter intensjonen.

Her viser det seg at det er en tendens til at foretakene som kun gjennomfører uavhengig kontroll mener at uavhengig kontroll fungerer bedre enn de foretakene som blir kontrollert. Av de som kun gjennomfører uavhengig kontroll er det 63 prosent som svarer at uavhengig kontroll fungerer etter intensjonen i svært høy eller høy grad. Til sammenligning er det kun 30 prosent av de som blir kontrollert som mener det samme. Blant de som både gjennomfører kontroll og blir kontrollert mener 42 prosent at uavhengig kontroll fungerer etter intensjonen i svært høy eller høy grad.

Svarprosenten er på mellom 83 og 91 prosent (gjelder alle foretak involvert i uavhengig kontroll).

Figur 22 Graden uavhengig kontroll fungerer etter intensjonen. Fordelt på hvordan foretakene er involvert i uavhengig kontroll (Spørsmål 1 x Spørsmål 23)

Note: Kun kontrollert (893); $n=811$, $u=811$; Foretar kun kontroll (175); $u=146$, $n=146$; Begge deler (396); $n=336$, $u=336$

For å undersøke mulige årsaker til at det skiller mellom de ulike gruppene har vi sett nærmere på kommentarer fra foretakene der de mener at uavhengig kontroll ikke fungerer etter intensjonen.

De som kun kontrollerer mener at det er viktig at kontrollerende kommer tidlig inn i prosessen og kan kontrollere prosjekteringen før byggeprosessen igangsettes. Problemet at det er byggmester/entreprenør som engasjerer kontrollerende firma og ikke tiltakshaver selv. Dette gjør at entreprenøren selv kan velge et «vennlighetsnett» firma. Her oppstår det også problemer når tiltakshaver og entreprenør/utbygger er samme selskap. Det fremheves også at kommunene er en fraværende part med manglende oppfølging etter gjennomførte uavhengige kontroller.

Det fremheves blant de som både blir kontrollert og som gjennomfører kontroller at det er mye kontroll av system og ikke det faglige innholdet. Flere mener at dersom det siste hadde blitt tillagt mer vekt så hadde kontrollen fungert bedre. Kvalitetssikringssystemet anses som viktigere enn selve prosjekteringen og utførelsen. Det er også flere som savner kontroll på flere områder og på et høyere faglig nivå. Et annet problem som også nevnes er at det kun foretas stikkprøver etter at konstruksjonen er lukket eller skjult. Et problem som nevnes mange ganger er at det ikke er kontroll av utførelse innen brannsikkerhet. Mange av aktørene, både de som kontrollerer og de som blir kontrollert mener at det ofte er i utførelsen det svikter og oppstår avvik. Et annet problem er at meldte avvik til kommunen ikke blir tatt tak i. Kontrollen får dermed ingen konsekvenser.

Blant de som kun blir kontrollert fremheves det som et problem at det i tiltaksklasse 1 ikke er krav om kontroll av våtrom ved rehabilitering. Her er det mange som mener at det finnes useriøse aktører i bransjen som jobber svart med manglende kompetanse på utførelse.

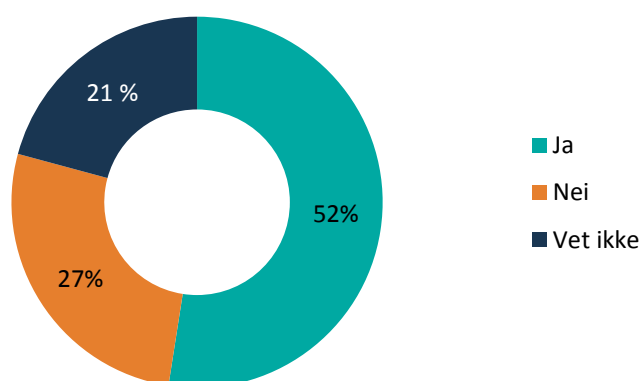
Undersøkelsen viser at de fleste mener uavhengig kontroll fungerer etter intensjonen. Det er imidlertid en klar tendens at de som kun blir kontrollert er mindre fornøyd med ordningen enn de som kun gjennomfører kontroll.

Fører uavhengig kontroll til bedre byggkvalitet?

Videre ble foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) spurt hvorvidt de mener at uavhengig kontroll faktisk fører til bedre byggkvalitet. Det var kun mulig å oppgi et av alternativene. Foretakenes meninger om denne påstanden er vist i figuren nedenfor.

Svarprosenten på spørsmålet er på 88 prosent.

Figur 23 Foretakenes meninger om hvorvidt uavhengig kontroll øker byggkvaliteten (Spørsmål 25)

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1298$, $u=1298$

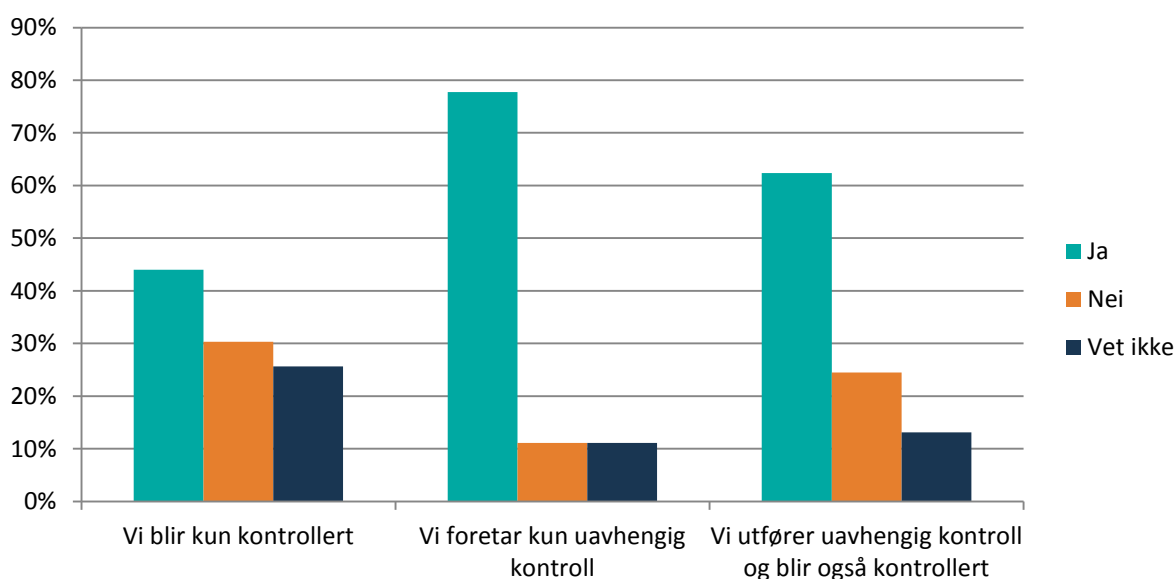
Det er 52 prosent av foretakene som er involvert i uavhengig kontroll og som har svart på undersøkelsen som mener at uavhengig kontroll fører til bedre byggkvalitet. Mer oppsiktsvekkende er det imidlertid at 27 prosent av foretakene mener at uavhengig kontroll ikke vil føre til bedre byggkvalitet.

For de 27 prosentene av foretakene som har svart nei på spørsmålet om uavhengig kontroll fører til bedre byggkvalitet er det to hovedtendenser i kommentarene brukt som begrunnelse for svar. Den ene begrunnelsen er at seriøse aktører hadde (før uavhengig kontroll ble innført) og har fortsatt god egenkontroll og interesse av å levere bygg av god kvalitet i henhold til forskriftene for å unngå reklamasjoner, ekstra kostnader og misfornøyde kunder. Av den grunn mener foretakene at uavhengig kontroll kun blir en unødvendig og byråkratisk aktivitet som tar tid og fokus uten å tilføre virksomhetene noe merverdi. Seriøse aktører har fokus på kvalitet uansett, og useriøse aktører vil finne metoder for å unngå uavhengig kontroll så vel som egenkontroll. Den andre begrunnelsen er at den uavhengige kontrollen har for stort fokus på kontroll av dokumenter og kvalitetssystemer, og dermed blir en teoretisk «skrivebordskontroll» istedenfor en praktisk kontroll som sjekker utførelsen og den faktiske kvaliteten ved å være tilstede på byggeplass. Foretakene trekker frem at det er kompetansen til prosjekterende og utførende aktører som er viktigst for bedre kvalitet, ikke hvorvidt en tredjepart kontrollerer dokumenter og sjekklister.

Siden mer enn en fjerdedel av foretakene sier at uavhengig kontroll ikke vil gi økt byggkvalitet ønsket vi å se nærmere på hvem dette er. I figuren har vi satt svaret på om uavhengig kontroll fører til økt byggkvalitet opp mot hvordan foretakene er involvert i uavhengig kontroll.

Svarprosenten er over 80 prosent (gjelder alle foretak involvert i uavhengig kontroll).

Figur 24 - Foretakenes meninger om hvorvidt uavhengig kontroll øker byggkvaliteten. Fordelt på hvordan de er involvert i uavhengig kontroll (Spørsmål 1 x Spørsmål 26)

Note: Kun kontroller (893); n=811,u=811; Foretar kun kontroll (175); u=144,n=144; Begge deler (396); n=335,u=335

Det er tydelig at de som kun blir kontrollert er mest negative til om uavhengig kontroll fører til økt byggkvalitet, mens de som kun driver med kontroll er langt mer positive.

Årsaken til at de som kun blir kontrollert er mer negative er trolig forskjeller i virksomhetsområde. Det er overvekt av entreprenører og byggmestere i kategorien «blir kun kontrollert» og trolig mener disse at uavhengig kontroll gir økt byråkrati og forsinkelse.

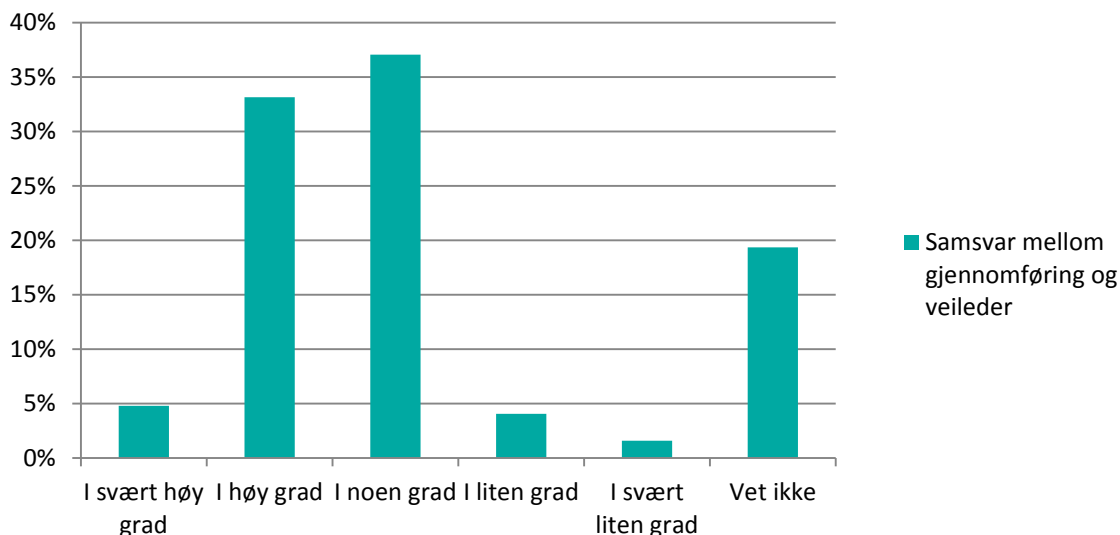
Samsvar mellom praktisk gjennomføring av kontroll og temaveilederen

Foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll og kjenner til temaveileder om uavhengig kontroll (Undergruppe 3) ble bedt om å svare på spørsmålet om i hvilken grad den

faktiske gjennomføringen av uavhengig kontroll, altså praksis, samsvarer med temaveilederen for uavhengig kontroll. Det var kun mulig å svare på ett av alternativene. Figuren under viser svarfordelingen.

Svarprosenten er 88 prosent.

Figur 25 - Samsvar mellom gjennomføringen av uavhengig kontroll og temaveilederen (Spørsmål 27)

Note: Undergruppe 3, $N_3=1433$, $n=1255$, $u=1255$

Det er i underkant av 40 prosent som mener at det er godt samsvar mellom praktisk gjennomføring og temaveileder. Det er en liten andel som mener at det er avvik mellom praktisk gjennomføring og temaveileder (6 prosent).

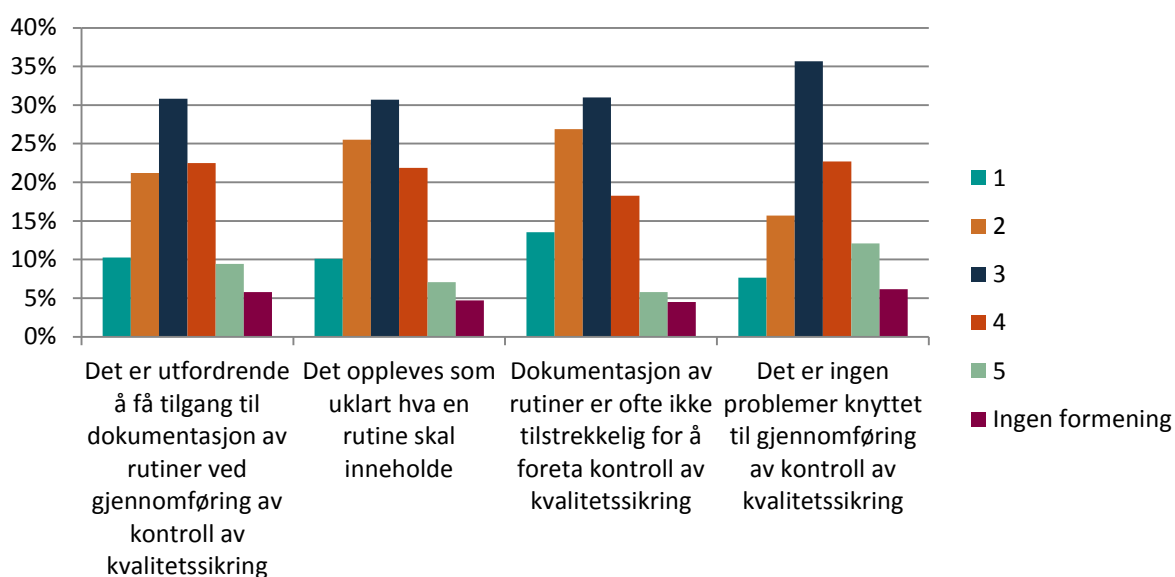
Foretakene som er involvert i uavhengig kontroll og kjenner til temaveilederen, og som har svart at det er i liten eller i svært liten grad av samsvar mellom temaveileder og gjennomføring av kontroll i praksis ble gitt mulighet til å kommentere. Tendensen fra kommentarene er at årsaken til manglende samsvar mellom temaveilederen og praksis er at temaveilederen i for stor grad gir rom for tolkning.

Kontroll av utført kvalitetssikring

I henhold til temaveilederen skal en uavhengig kontroll alltid gjennomgå utført kvalitetssikring. Kontrollforetaket skal bekrefte at det kontrollerte foretaket har rutine for kvalitetssikring i sitt foretakssystem. Det skal kontrolleres at kvalitetssikring er utført og kan dokumenteres ved sjekklistor eller andre hjelpemidler.

Foretakene som tidligere svarte at de gjennomfører uavhengig kontroll (Undergruppe 2) måtte ta stilling til en rekke påstander knyttet til gjennomføring av kontroll av kvalitetssikring. Påstandene skulle besvares etter hvor sanne eller usanne de som svarte mente påstanden var. Nedenfor presenteres de viktigste funnene. Det var kun mulig å svare på et av alternativene på hver påstand.

Figur 26 - Foretakenes meninger om ulike påstander om kvalitetssikring (Spørsmål 41)

Note: Undergruppe 2, $N_2=589$, Påstand 1; $n=467, u=467$; Påstand 2; $n=466, u=466$; Påstand 3; $n=465, u=465$; Påstand 4; $n=471, u=471$

Svarprosenten på alle påstandene er rundt 79 prosent.

Foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll har litt ulik formening om hvorvidt det er utfordrende å få tilgang til dokumentasjon av rutiner. Over 30 prosent av foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll sier at påstanden er sann, mens det er nærmere 30 prosent som mener den er usann. Dette er til sammenlikning likt svar på påstander om andre tema innen uavhengig kontroll, nemlig at foretakene er delt i sine meninger.

Det er ingen tydelig tendens angående påstanden: *Det oppleves som uklart hva en rutine skal inneholde*. Rundt 35 prosent av foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll sier at påstanden er sann, mens i underkant av 30 prosent mener den er usann.

Når en kontroll av kvalitetssikring skal gjennomføres er det viktig for kontrolløren å ha tilgang til dokumentasjon av rutiner. Også her er foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll uenige seg i mellom, men det er likevel en overvekt av de som sier seg enig i at det er utfordrende å få tilgang til dokumentasjon. Nærmere 40 prosent sier at påstanden er sann eller delvis sann, mens 25 prosent sier at den er delvis usann eller usann.

Til påstand: *At det er ingen problem knyttet til gjennomføring av kontroll av kvalitetssikring*, fordeler foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll seg jevnt mellom de som mener at påstanden er sann eller usann. Det er derfor ingen klar tendens som peker i den ene eller annen retning.

I tillegg til påstandsspørsmålet fikk respondentene en rekke spørsmål vedrørende blant annet i hvilken grad kontroll av kvalitetssikring gjennomføres i henhold til temaveileder, om ansvarlig kontrollerende har god nok kompetanse, om rutine hos foretaket som er kontrollert er gode nok, om det er enkelt å få tilgang til relevant dokumentasjon, og ikke minst om dokumentasjonen er god nok for å kunne gjennomføre uavhengig kontroll av kvalitetssikring. Dette er spørsmål som er nært knyttet opp mot påstandene der respondentene er noe uenig. På enkeltspørsmålene er det derimot en tendens til at respondentene i høy til i noen grad syns at gjennomføringen av uavhengig kontroll av kvalitetssikring fungerer som det skal. Påstandene avdekker likevel vel at ikke alle er helt enige i dette. Basert på spørreundersøkelsen klarer vi imidlertid ikke å finne noen umiddelbar forklaring på dette. En mulig forklaring er at disse spørsmålene kun gikk til de som har gjennomført kontroller og at disse er en relativt homogen gruppe hva gjelder disse spørsmålene. Vi har tidligere vist til at de største forskjellene er mellom de som blir kontrollert og de som kontrollerer.

Kontroll av resultater fra prosjektering og/eller utførelse

I tillegg til kontroll av kvalitetssikring skal det foretas kontroll av prosjektering og utførelse. Kontroll skjer på utvalgte deler av prosjekterings- eller byggearbeidet og innebærer vurdering av samsvar mellom:

- TEK10 og prosjekterte ytelser
- Definerte ytelser og prosjekteringsresultater ved kontroll av prosjektering
- Produksjonsgrunnlag og utført byggearbeid ved kontroll av utførelse

Respondentene ble stilt en rekke spørsmål vedrørende kontroll av resultater fra prosjektering og/eller utførelse. Følgende tema ble dekket:

- Kontroll i henhold til temaveileder
- Ulik praksis ved gjennomføring av kontroll
- Konkrete spørsmål knyttet til tabell 5.35 og 5.56 i temaveileder
- Tidspunkt for gjennomføring av kontroll, herunder hvorvidt kontroll av prosjektering blir gjennomført før byggeprosessen er igangsatt
- Tilgang til produksjonsgrunnlag og kvaliteten på grunnlaget
- Kompetanse til å gjennomføre kontroll

Vi har sett nærmere på spørsmålene om ulik praksis ved gjennomføring av kontroll, tidspunkter for kontroll, tilgang til produksjonsgrunnlag og kompetanse til å gjennomføre kontroll.

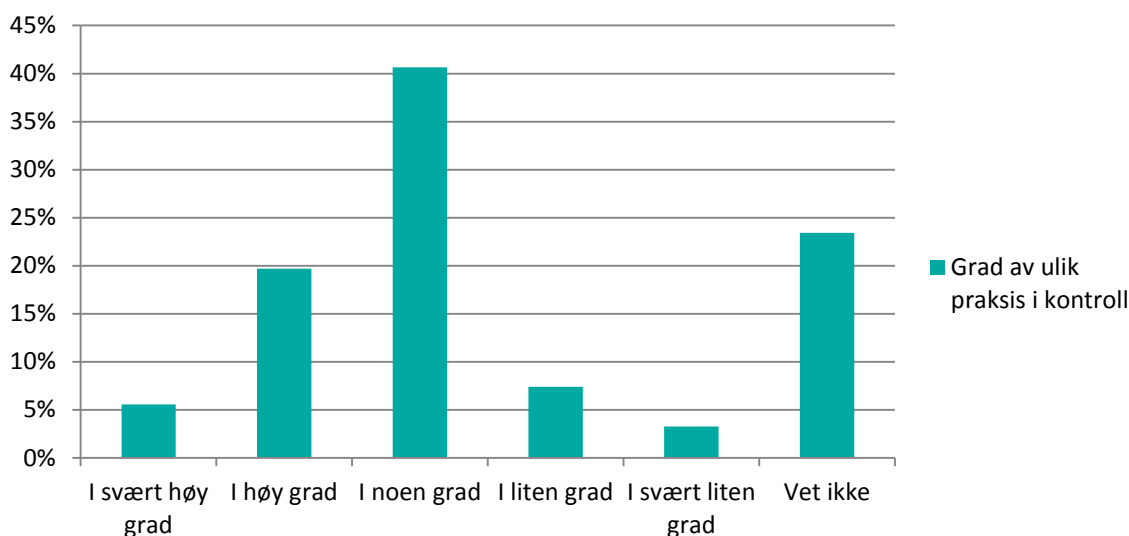
Foretak som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble spurt om i hvilken grad de mener at det eksisterer ulik praksis ved gjennomføring av uavhengig kontroll av prosjektering og/eller utførelse. Tidligere i spørreundersøkelsen, og da spesielt gjennom kommentarfeltene til noen spørsmål, fremkommer det at det kan være ulik praksis for gjennomføring av kontroll. I figuren under er svarfordelingen vist.

Det var kun mulig å svare på et av alternativene på spørsmålet. Svarprosenten var på dette spørsmålet er 85 prosent.

⁵ «Kontrollomfang for fuktsikring og lufttetthet i boliger».

⁶ «Kontrollomfang for prosjektering og utførelse i tiltaksklasse 2 og 3».

Figur 27 - Grad foretakene mener at det er ulik praksis ved gjennomføring av uavhengig kontroll av prosjektering og/eller utførelse (Spørsmål 44)

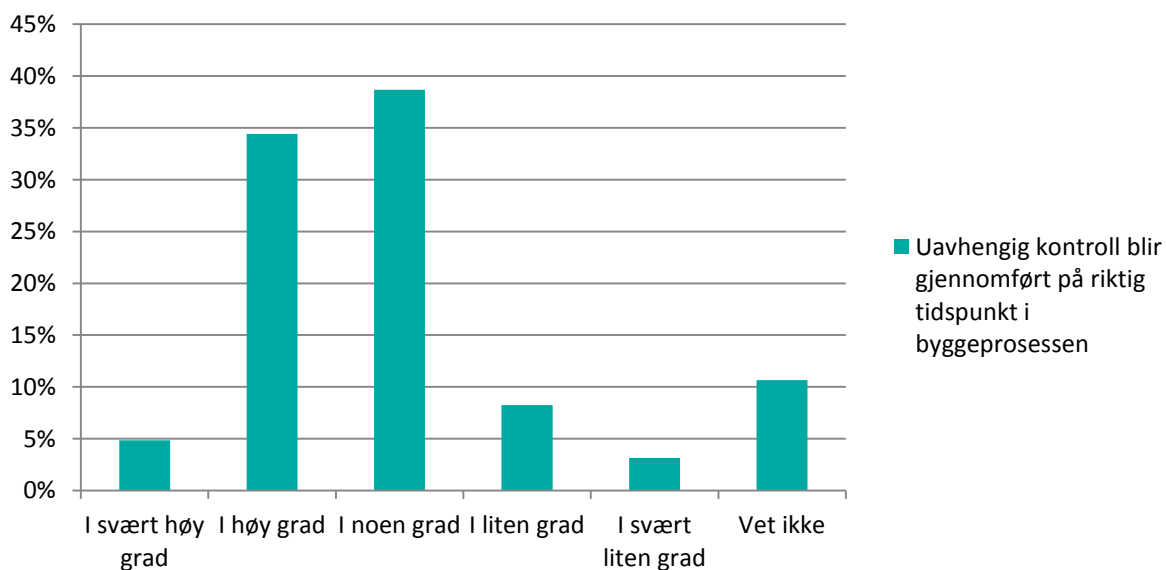
Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1255$, $u=1255$

Det er 25 prosent av foretakene som er involvert i uavhengig kontroll som mener at det er svært høy eller høy grad av ulik praksis i gjennomføringen av uavhengig kontroll. Når en ser dette i sammenheng med at rundt 40 prosent sier at ulik praksis i noen grad er tilfelle leder dette oss til å kunne konkludere med at det eksisterer ulik praksis når det gjelder gjennomføring av uavhengig kontroll av prosjektering og utførelse.

Vi har videre sett på foretakenes meninger om i hvilken grad uavhengig kontroll blir gjennomført på riktig tidspunkt i byggeprosessen. De foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble stilt dette spørsmålet.

Det var kun mulig å svare på et av alternativene på dette spørsmålet. På spørsmålet er svarprosenten 84 prosent.

Figur 28 Graden foretakene mener at uavhengig kontroll blir gjennomført på riktig tidspunkt i byggeprosessen (Spørsmål 50)

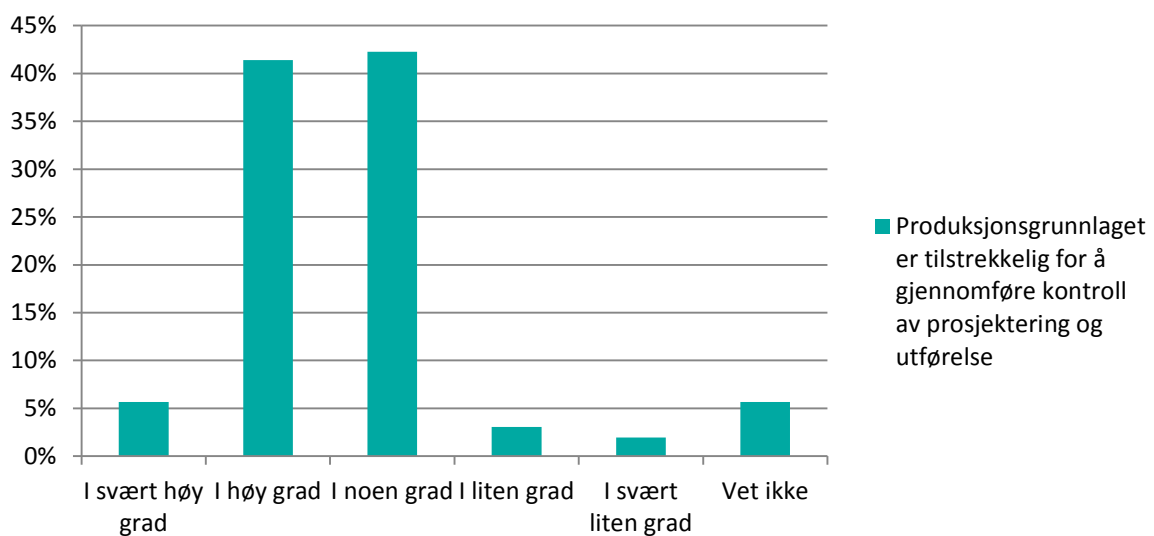
Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1238$, $u=1238$

De fleste foretakene som er involvert i uavhengig kontroll er enige i at uavhengig kontroll gjennomføres på riktig tidspunkt i prosessen. Det er omtrent 40 prosent som mener dette (i svært høy eller høy grad). Det er også relativt mange foretak (nesten 40 prosent) som mener at uavhengig kontroll i noen grad gjennomføres på feil tidspunkt. Dette kan indikere at det tidvis er foretak som kommer for sent inn i byggeprosessen.

De foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll (Undergruppe 2) ble spurt om i hvilken grad de opplever at produksjonsgrunnlaget er tilstrekkelig for å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse. På dette spørsmålet var det bare mulig å svare på et svaralternativ. Svarprosenten var 78 prosent.

I figuren under er foretakenes svar på dette spørsmålet oppsummert.

Figur 29 Graden foretakene opplever at produksjonsgrunnlaget er tilstrekkelig for å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse (Spørsmål 56)

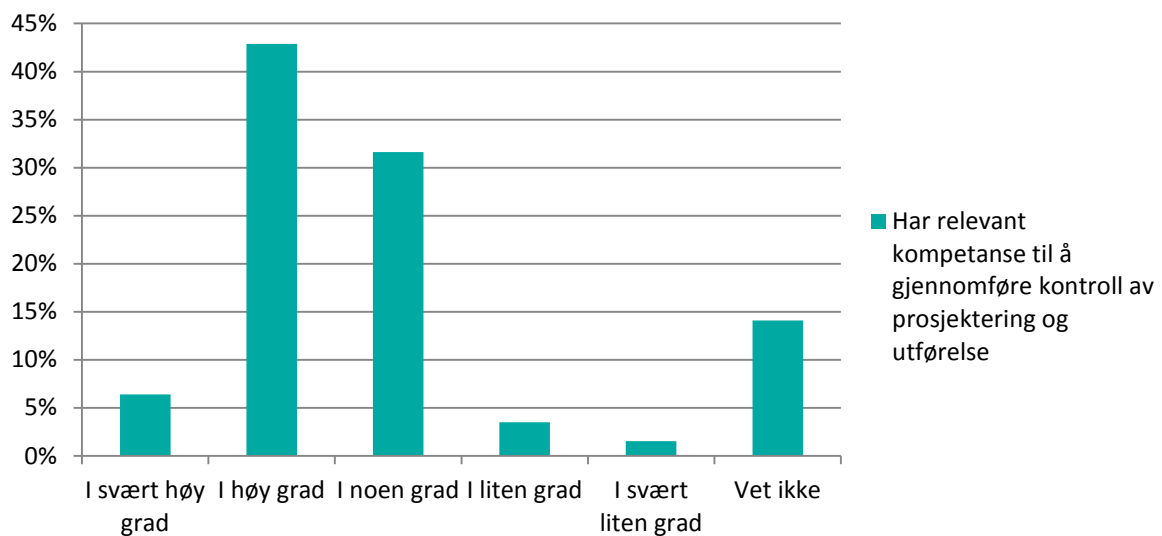
Note: Undergruppe 2, $N_2=589$, $n=459$, $u=459$

Det er 45 prosent av foretakene som gjennomfører uavhengig kontroll som mener at produksjonsgrunnlaget i svært høy eller høy grad er tilstrekkelig. Det er imidlertid en stor andel av foretakene som sier at produksjonsgrunnlaget kun i noen grad er tilstrekkelig for å gjennomføre kontroll. Dette indikerer at det kan være slik at de foretakene som skal kontrolleres slurver med grunnlaget. En annen mulig forklaring er at det grunnet ulik praksis (som diskutert over), er vanskelig å forutse hva de kontrollerende foretakene ønsker av dokumentasjon.

Tidligere i spørreundersøkelsen har det fremkommet at det kan være varierende kompetanse hos dem som gjennomfører uavhengig kontroll. I forbindelse med prosjektering og/eller gjennomføring har det i tillegg blitt stilt spørsmål om de som gjennomfører kontrollen har relevant kompetanse. Dette spørsmålet ble stilt foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1). I figuren under foretakene stilt spørsmålet i hvilken grad de oppfatter at ansvarlig kontrollerende har relevant kompetanse til å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse.

Det var kun mulig å svare på et av alternativene. Svarprosenten er 83 prosent.

Figur 30 Graden foretakene oppfatter at ansvarlig kontrollerende har relevant kompetanse til å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse (Spørsmål 58)

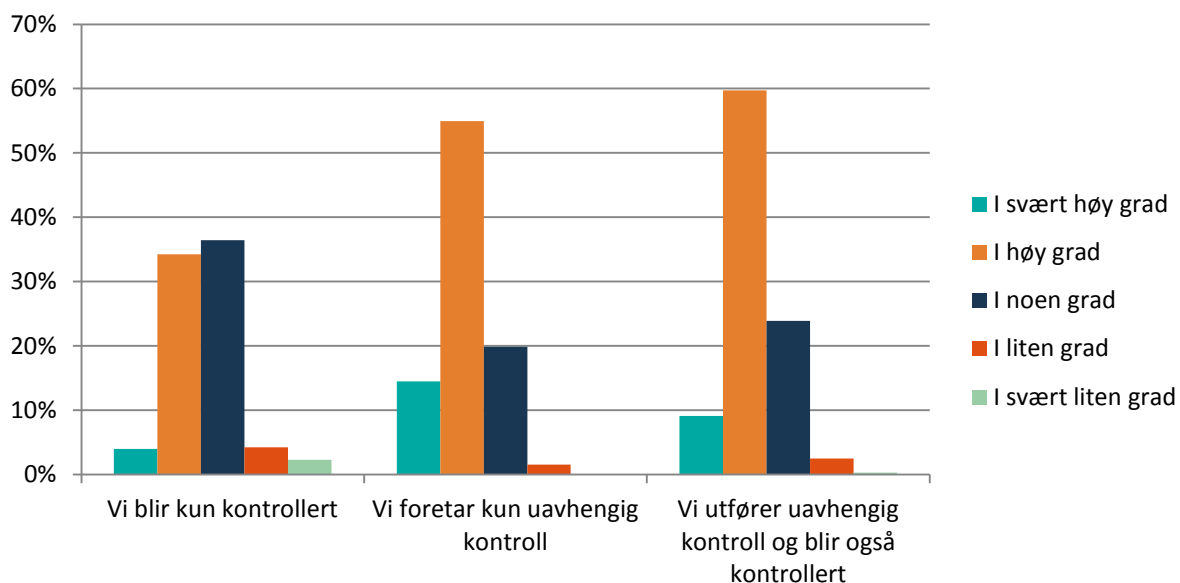
Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1234$, $u=1234$

Det er i underkant av 50 prosent av foretakene som mener at de kontrollerende foretakene har relevant kompetanse til å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse. Det er imidlertid omtrent 30 prosent som mener at foretakene bare i noen grad har relevant kompetanse.

Det har tidligere vist seg at det er forskjeller mellom hvordan foretakene er involvert i uavhengig kontroll og synet på kompetanse. Dette er også tilfelle for spørsmål 58. Vi har derfor krysset bakgrunnsspørsmålet: *På hvilken måte foretakene er involvert i uavhengig kontroll* med spørsmålet: *I hvilken grad foretaket har relevant kompetanse til å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse*. Figuren under viser at det er en vesentlig forskjell mellom de som kun blir kontrollert og de som utfører kontroll.

Svarprosenten i henholdsvis «Kun kontrollert», «Foretar kun kontroll» og «Kontrollerer og blir kontrollert» er 87 prosent, 74 prosent og 80 prosent.

Figur 31 Graden foretakene oppfatter at ansvarlig kontrollerende har relevant kompetanse til å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse. Fordelt på involvering i uavhengig kontroll (Spørsmål 1 x Spørsmål 56)

Note: Kun kontrollert (893); n=777,u=777; Foretar kun kontroll (175); u=131,n=131; Begge deler (396); n=318,u=318

Dersom en ser på andelen av foretakene som svarer i svært høy grad eller i høy grad i de tre gruppene ser man at andelen som mener at ansvarlig kontrollerende har relevant kompetanse er høyere blant foretakene som gjennomfører kontroll enn de som kun blir kontrollert. Dette er et gjennomgående mønster på mange spørsmål i undersøkelsen.

5.1.6 HÅNDTERING AV AVVIK

I temaveilederens kapittel 6 er det beskrevet hvordan avvik skal håndteres og innledningsvis ble det beskrevet hvordan åpne avvik kan lukkes. Respondentene ble stilt en rekke spørsmål vedrørende håndtering av avvik.

Definisjon på avvik

Innledningsvis ble foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) stilt spørsmålet om det var klart for dem hva som defineres som et avvik (Spørsmål 60). Foretakene mener at det i høy grad er tydelig for foretaket hva som defineres som et avvik. Omtrent 60 prosent av respondentene mener dette. 30 prosent mener at det er tydelig i noen grad. Dette var et envalgsspørsmål og svarprosenten er 84 prosent.

Åpent og lukket avvik

Foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble i tillegg spurt om i hvilken grad avvik blir håndtert i henhold til prosedyre i temaveilederen for åpent og lukket avvik. Over 50 prosent mente at avvikene i høy eller i svært høy grad blir håndtert i henhold til prosedyre. Dette var et envalgsspørsmål og svarprosenten er på 84 prosent.

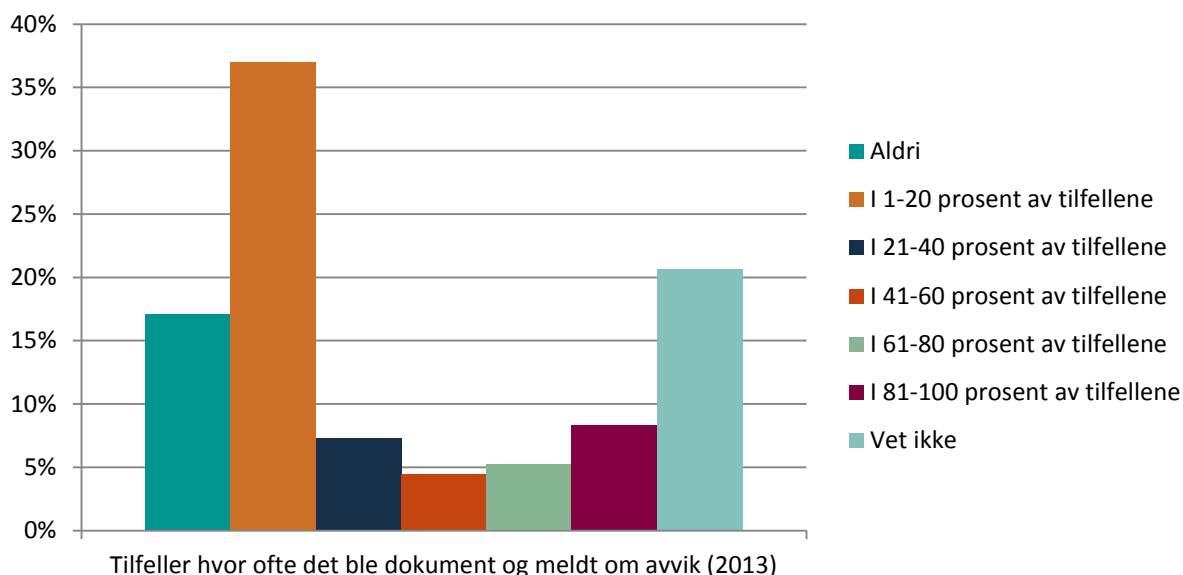
Likevel vet vi fra kommentarfeltet i spørreundersøkelsen at det i noen grad forekommer ulik håndtering av avvik. Som har kontrollerende foretak og utførende en pågående dialog under kontrollen og retter opp i avvik når de blir oppdaget. Derfor er det sjeldent at det blir meldt om avvik til tiltakshaver eller i siste ende til kommunen.

Andel av tilfeller med avvik

Foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) ble bedt om å beskrive andelen tilfeller det ble dokumentert og meldt om avvik i 2013. Figuren under viser hva foretakene har svart.

Det var kun mulig å svare på et av alternativene. Svarprosenten er 82 prosent.

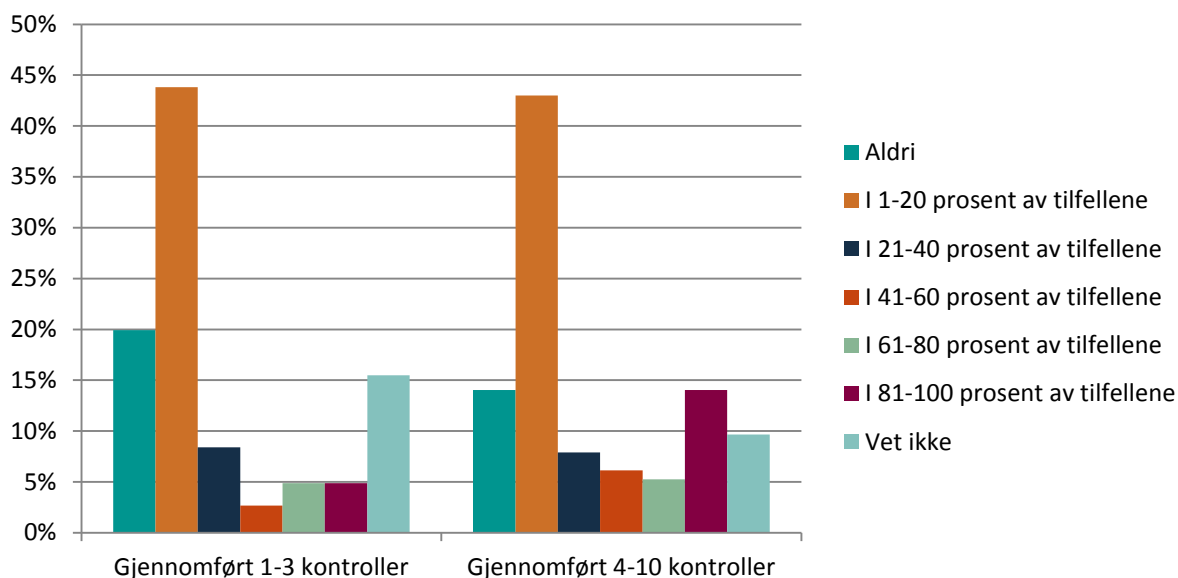
Figur 32 Tilfeller hvor ofte det ble dokument og meldt om avvik (2013) (Spørsmål 66)

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1221$, $u=1221$

Det er relativt få av foretakene som er involvert i uavhengig kontroll som rapporterer at det aldri ble dokumentert og meldt om avvik i 2013. Flest av foretakene mener det ble dokumentert avvik i en liten grad (mellom 1-20 prosent). Det er oppsiktsvekkende at nesten 10 prosent av foretakene sier at det ble meldt om avvik i mellom 80 og 100 prosent av tilfellene. Dette er imidlertid et resultat man skal være forsiktig med å tolke for langt. Det kan være at foretakene som opplyser at en så stor andel av kontrollene fører til dokumentering og melding om avvik, kan henge sammen med hvor mange kontroller foretaket har gjennomført. Vi har derfor sett nærmere på antall kontroller foretakene har gjennomført opp mot fordelingen i figuren over. Representativiteten (det er flest foretak, altså er datagrunnlaget størst) er størst i gruppene «Gjennomført 1-3 kontroller» og «Gjennomført 4-10 kontroller» og vi valgte derfor å se på disse to.

Figur 33 Tilfeller hvor ofte det ble dokument og meldt om avvik (2013). Fordelt på antall gjennomførte kontroller (Spørsmål 7 x Spørsmål 66)

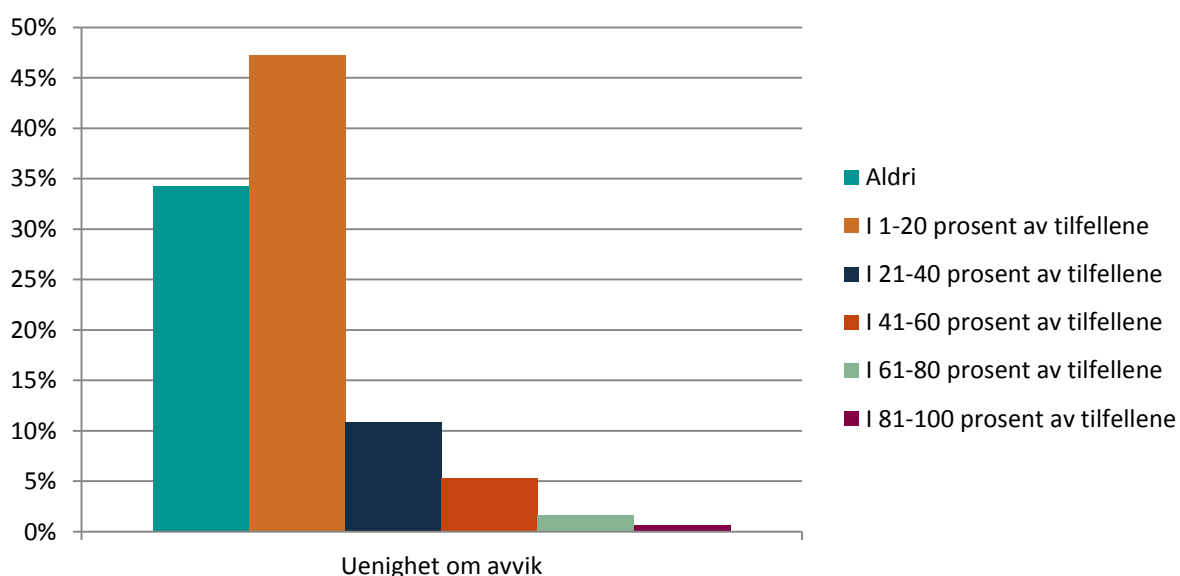
Note: Gjennomførte 1-3 kontroller; n=226, u=226; Gjennomførte 4-10 kontroller; n=114, u=114

Mønsteret fra figuren over gjentas når vi ser på disse undergruppene, noe som bidrar til å bekrefte at nesten 10 prosent av foretakene sier at det ble meldt om avvik i mellom 80 og 100 prosent av tilfellene.

Uenighet om avvik

Foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) fikk også spørsmål om hvorvidt det ofte oppstår uenighet om avvik. Det var kun mulig å svare på et av alternativene. Svarprosenten er 81 prosent. I figuren under vises foretakenes meninger.

Figur 34 Uenighet om avvik i 2013 (Spørsmål 64)

Note: Undergruppe 1, N₁=1482, n=1199, u=1199

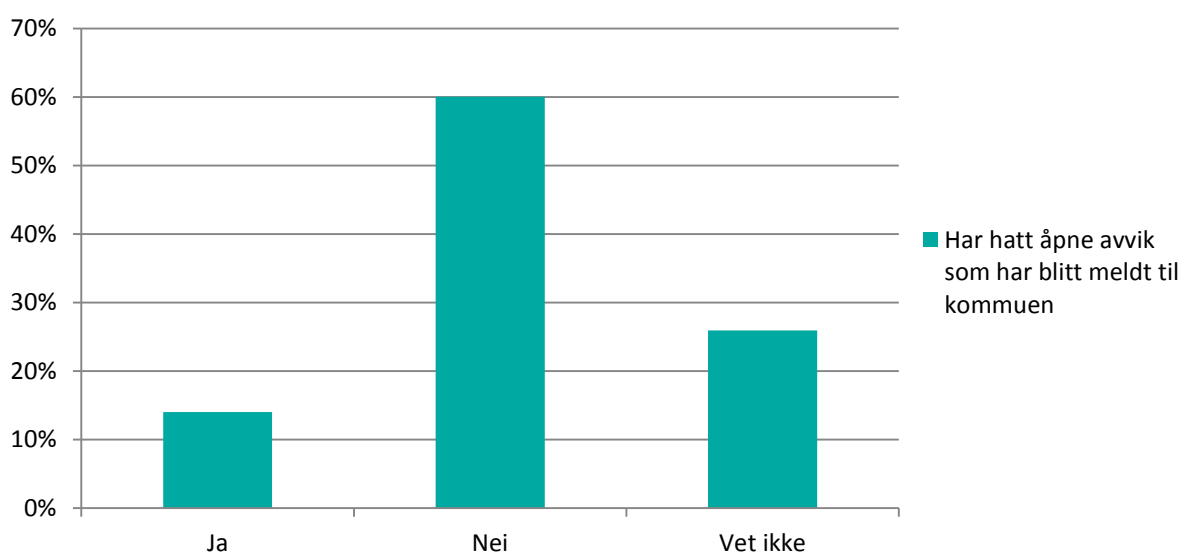
Rundt 50 prosent av respondentene svarer at det oppstår uenighet i 1 til 20 prosent av tilfellene, mens rundt 35 prosent mener at det aldri oppstår uenighet. Dette indikerer at det som oftest ikke oppstår noen uenigheter i forbindelse med avvikshåndtering.

Avvik som meldes kommunene

Avslutningsvis ble foretakene som opplyser at de på en eller annen måte er involvert i uavhengig kontroll (Undergruppe 1) spurt om det forekommer at åpne avvik har blitt meldt til kommunen. Det var kun mulig å svare på et av alternativene. Svarprosenten er 83 prosent.

Her svarer flest av foretakene at de ikke har hatt åpne avvik som har blitt meldt til kommunen (omtrent 60 prosent). Det er samtidig få av foretakene som sier at de har meldt om åpne avvik. Denne andelen er på 14 prosent. Resten av foretakene svarer at de ikke vet.

Figur 35 Foretak som har meldt om åpne avvik til kommunene (Spørsmål 68)

Note: Undergruppe 1, $N_1=1482$, $n=1226$, $u=1226$

5.2 Resultater fra kommuneundersøkelsen

Resultatene fra kommuneundersøkelsen er beskrevet i dette delkapitlet. Kommuneundersøkelsen i sin helhet ligger i **Vedlegg B**.

5.2.1 OM UNDERSØKELSEN

Kommuneundersøkelsen ble sendt ut til samtlige 428 kommuner i Norge. Det er **243 kommuner som har svart helt eller delvis på undersøkelsen**. Dette tilsvarer en overordnet svarprosent på rundt 57 prosent.

Filtrering av respondenter i kommuneundersøkelsen

I likhet med foretaksundersøkelsen er det også her benyttet filtrering for å gjøre spørsmålsstillingen mest mulig relevant for respondenten. Dette innebærer at respondentenes tidligere svar avgjør hvilke spørsmål de får videre i undersøkelsen. På grunn av filtreringen er antallet respondenter forskjellig gjennom undersøkelsen. Dette gjelder imidlertid få antall spørsmål sammenlignet med foretaksundersøkelsen. Vi beskriver derfor i teksten der hvor et mindre utvalg av respondentene har fått spørsmålet fremfor å lage undergrupper som i foretaksundersøkelsen.

I Vedlegg C – Svarprosent og frafall i Foretaksundersøkelse er en oppsummering av svarprosent, gitt antall respondenter som har fått spørsmålet, for alle undersøkelsens spørsmål.

Flervalgsspørsmål

Vi har også i kommuneundersøkelsen valgt å benytte såkalte «flervalgsspørsmål». Dette betyr at respondenten kan krysse av for flere alternativ på samme spørsmål. Dette gjelder kun to spørsmål i kommuneundersøkelsen.

Kryssing av envalgsspørsmål med kommunestørrelse

I presentasjonen av resultatene har vi noen steder valgt å dele kommunene inn i 4 grupper, fordelt etter befolkning. Årsaken til at vi deler kommunene inn etter befolkning er behovet for å undersøke hvorvidt det foreligger forskjeller mellom store og små kommuner. Tabellen under viser fordelingen av innbyggere i de ulike segmentene, antallet kommuner i grupperingene, antall besvarelser og representativiteten. Som tabellen viser er det mellom 50 og 65 prosent svarrepresentativitet i de ulike gruppene. Erfaringsmessig er dette et tilstrekkelig høyt antall svar.

Gruppering	Antall kommuner i grupperingene	Antall besvarelser	Representativitet
<5 000	228	121	53 prosent
5 000-20 000	146	90	62 prosent
20 000-50 000	40	23	58 prosent
>50 000	14	5	64 prosent

Det skal sies at flere av de mindre kommunene som har svart påpeker at de har liten erfaring med uavhengig kontroll fordi det er så få tilfeller etter at ordningen ble opprettet i 2014. De svarer derfor ut i fra den lille erfaringen de har.

Antall respondenter- og utvalg på hvert spørsmål

Der det ikke er obligatoriske spørsmål i undersøkelsen har respondentene mulighet til å gå videre uten å svare på spørsmålene. Antallet respondenter som har svart på spørsmålet (og som tilhører en bestemt gruppe) betegnes med n , for eksempel $n=1000$. Dette er helt analogt med foretaksundersøkelsen.

Antallet svar er på noen av spørsmålene («flervalgsspørsmål») ikke likt antall respondenter. Antallet svar betegnes med u som i foretaksundersøkelsen.

På envalgsspørsmål vil antallet respondenter og antall svar være likt.

Frafall gjennom undersøkelsen

Kommuneundersøkelsen har 14 spørsmål. Det er lite frafall i undersøkelsen. Frafallet på spørsmålene er relativt lavt gjennom undersøkelsen og vi anser ikke dette for å svekke resultatene nevneverdig. En oversikt over frafall på hvert enkelt spørsmål er vist i Vedlegg D – Svarprosent og frafall i Kommuneundersøkelse.

5.2.2 ANSVARSRETT

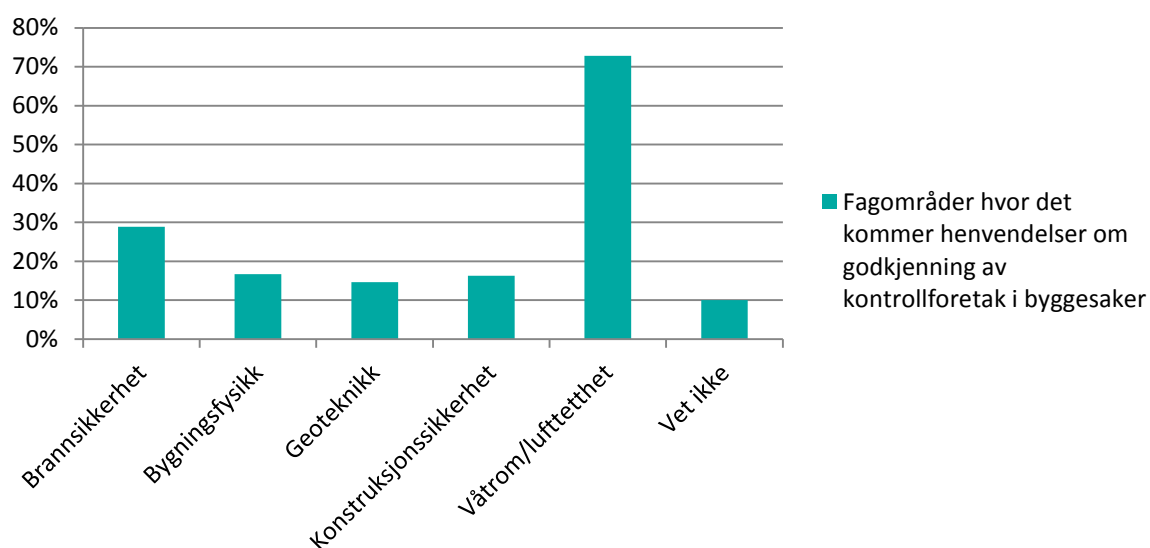
Innledningsvis ble kommunene stilt en rekke spørsmål om tildeling av ansvarsrett. Kontrollforetak må godkjennes av kommunen i den enkelte byggesak. Der foretaket har relevant sentral godkjenning vil det være tilstrekkelig med tildeling av ansvarsrett. Der foretaket ikke har sentral godkjenning må kommunen vurdere kvalifikasjoner og system på vanlig måte.⁷

Henvelender om godkjenning av kontrollforetak

Figuren under viser en oversikt over hvilke fagområder kommunene oftest får enkelthenvendelser om godkjenning av kontrollforetak i byggesaker. Det var mulig å svare på flere alternativ på dette spørsmålet. Svarprosenten er 98 prosent.

⁷ Kvalifikasjonskravene følger av SAK10 kapittel 10 og 11.

Figur 36 - Henvendelser angående godkjenning av kontrollforetak (Spørsmål 1)

Note: Utvalg 243 kommuner, n=239, u=381 (lik på alle fagområder)

Antallet svar er vesentlig høyere enn antall respondenter. Dette tyder på at mange av kommunene har fått henvendelser innen 2 eller flere fagområder.

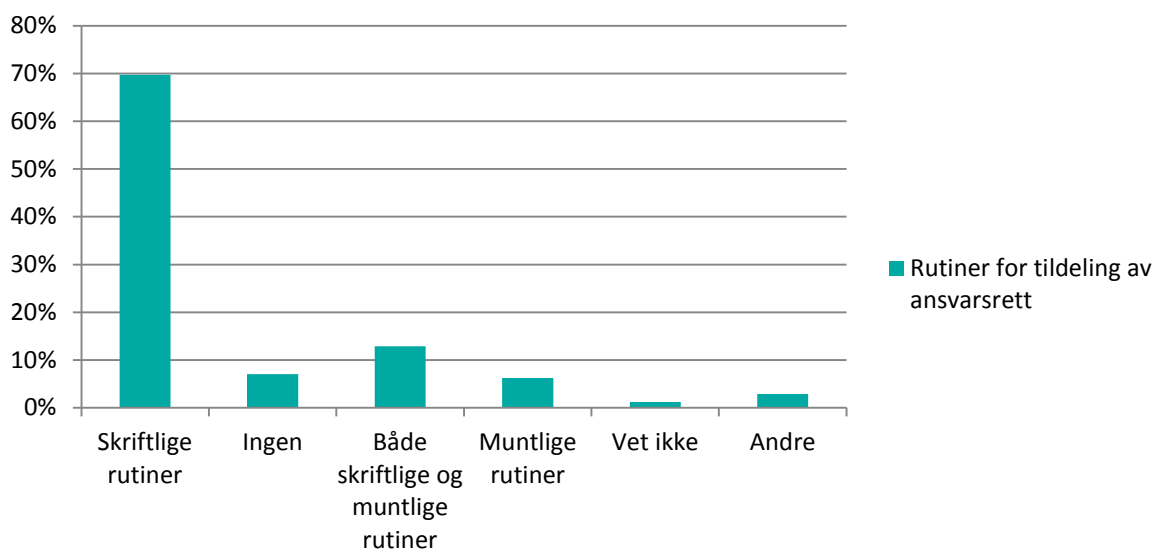
Det er absolutt flest henvendelser som gjelder våtrom og lufttetthet. Det er 70 prosent av kommunene som mener at de har fått spørsmål innen dette fagområdet. Dette er nok ikke så overraskende, da det gjerne ofte foretas kontroller innenfor dette fagfeltet. Nesten 30 prosent av kommunene oppgir også at de har fått henvendelser angående brannsikkerhet.

Rutiner for tildeling av ansvarsrett

Kommunene ble også spurt om hvilke rutiner de har for tildeling av ansvarsrett. Dette var et envalgsspørsmål. Svarprosenten er på prosent.

Hele 70 prosent av kommunene sier at de har skriftlige rutiner for tildeling av ansvarsrett. 13 prosent har både skriftlige og muntlige rutiner. Sju prosent av kommunene har ikke noen rutiner for tildeling av ansvarsrett.

Figur 37 - Rutiner for tildeling av ansvarsrett

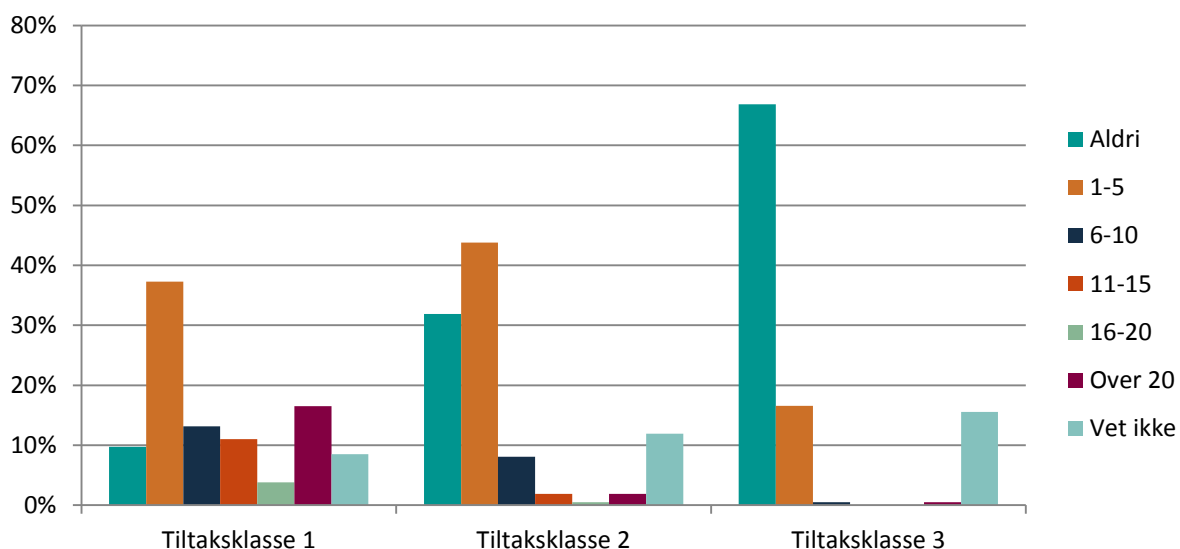
Note: Utvalg 243 kommuner, n=241, u=241

Vi har sett nærmere på om det finnes forskjeller mellom små og store kommuner. Samtlige av de store kommunene har skriftlige rutiner, mens det er noe mer varierende hva de mindre kommunene har. Rundt 60 prosent av de mindre kommunene svarer at de har skriftlige rutiner, mens 10-20 prosent har både skriftlige og muntlige rutiner.

Antall ganger kommunen tildeler ansvarsrett

Kommunene ble spurt om hvor mange ganger kommunen tildeler ansvarsrett til foretak som ikke har sentral godkjenning (i 2013). Figuren under viser fordelingen. Til spørsmålet var det mulig å svare på et svaralternativ innenfor hver av tiltaksklassene. Svarprosenten er på 97 prosent, 86 prosent og 79 prosent i henholdsvis tiltaksklasse 1, 2 og 3.

Figur 38 - Antall ganger kommunen har tildelt ansvarsrett til foretak som ikke har sentral godkjenning (Spørsmål 3)

Note: Utvalg 243 kommuner, Tiltaksklasse 1; n=236, u=236; Tiltaksklasse 2; n=210, u=210; Tiltaksklasse 3; n=193, u=193

Innenfor tiltaksklasse 1 blir det tildelt flest ansvarsretter. Dette henger nok sammen med at det er innenfor denne klassen det utføres flest kontroller. Det er også en del tildelinger i tiltaksklasse 2, mens det er færrest i tiltaksklasse 3.

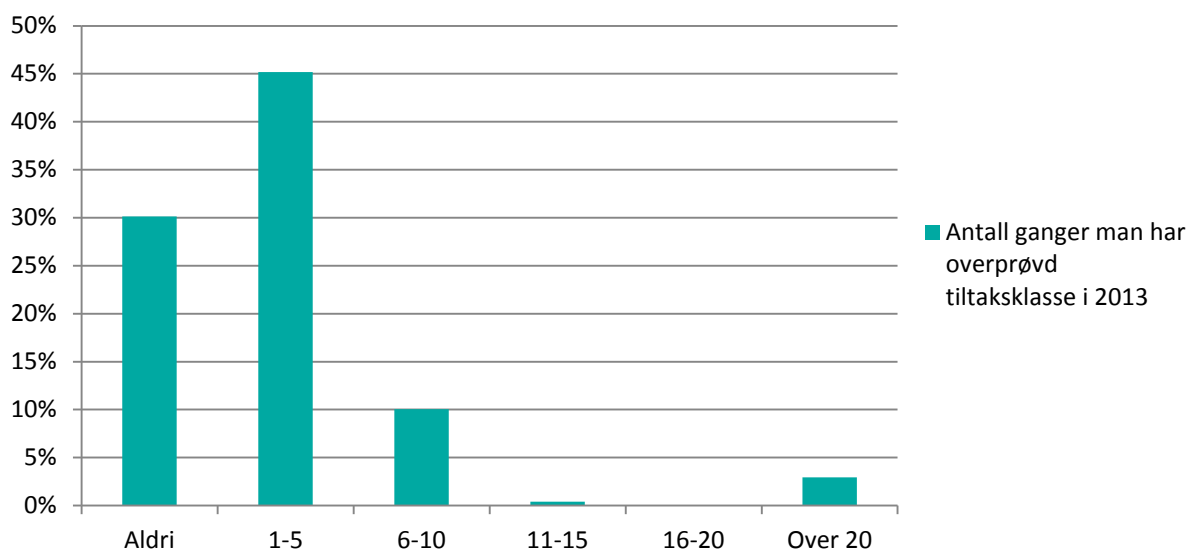
Mange av kommunene skriver i kommentarfeltet at de mottar svært få søknader innen tiltaksklasse 2 og 3. Dette gjelder spesielt de mindre kommunene. Mange svarer også at de fleste foretakene allerede har sentral godkjenning for kontroll. Søkermassen er derfor lav, noe som gjør at andelen tildelinger også er lav. Det er også noen som forklarer hvorfor søkere ikke har fått tildelt ansvarsrett. Årsakene forklares med for dårlig eller for lite konkret dokumentasjon, kompetanse og utdanning.

Overprøving av tiltaksklasse

Kommunene ble til slutt spurt om hvor mange ganger de har overprøvd tiltaksklasse som er lagt til grunn i søknaden om ansvarsrett i 2013 (Spørsmål 5). Svarprosenten er på 98 prosent.

For alle kommunene samlet sett er det 45 prosent som har overprøvd tiltaksklassen i 2013. Det er også 30 prosent som sier at de ikke har overprøvd tiltaksklasse i 2013. Få av kommunene melder at de har overprøvd tiltaksklasse flere enn 10 ganger i 2013.

Figur 39 - Antall ganger kommunene har overprøvd tiltaksklasse i 2013 (Spørsmål 5)

Note: Utvalg 243 kommuner, n=239, u=239

Når man ser på kommunene fordelt etter størrelse viser det seg at de største kommunene har flere tilfeller av overprøving av tiltaksklasse enn de mindre kommunene.

Noen av kommunene kommenterer at de ser at det bevisst blir søkt om for lav tiltaksklasse for å unngå uavhengig kontroll. Andre nevner at det tidvis er for lav kompetanse og kapasitet i kommunen til å overprøve tiltaksklasser.

5.2.3 UAVHENGIGHET

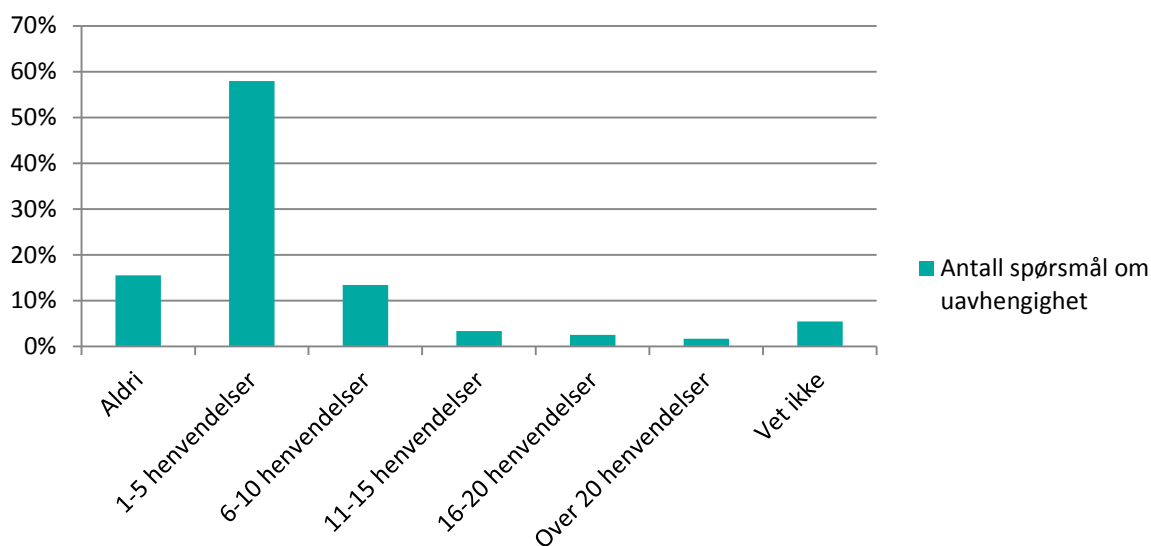
Som nevnt tidligere skal kontrollforetaket være en annen juridisk enhet enn det foretaket som utfører arbeidet som skal kontrolleres. Det skal heller ikke foreligge «personlig eller økonomisk tilknytning» mellom foretakene som kan «påvirke kontrollen». Uavhengighet skal bekreftes ved avkryssing i ansvarsrettssøknaden. Det er ingen krav til kommunen å foreta en omfattende vurdering av uavhengigheten. Det viktigste for kommunen er å vurdere om kontrollen kan skje på riktig måte i det enkelte tiltak.

Spørsmål om uavhengighet

Kommunene fikk spørsmål om i hvilket omfang kommunen mottar henvendelser om reglene om uavhengighet (i 2013). På dette spørsmålet var det kun mulig å svare på et av alternativene. Svarprosenten er 98 prosent. Figuren under viser resultatene.

Det er 16 prosent av kommunene som ikke fikk spørsmål om uavhengighet i 2013. Videre er det nesten 60 prosent av kommunene som svarer at de fikk 1 til 5 henvendelser om uavhengighet i 2013. Det er få av respondentene som har fått flere enn 10 henvendelser i 2013.

Figur 40 - Spørsmål om uavhengighet i 2013 (Spørsmål 7)

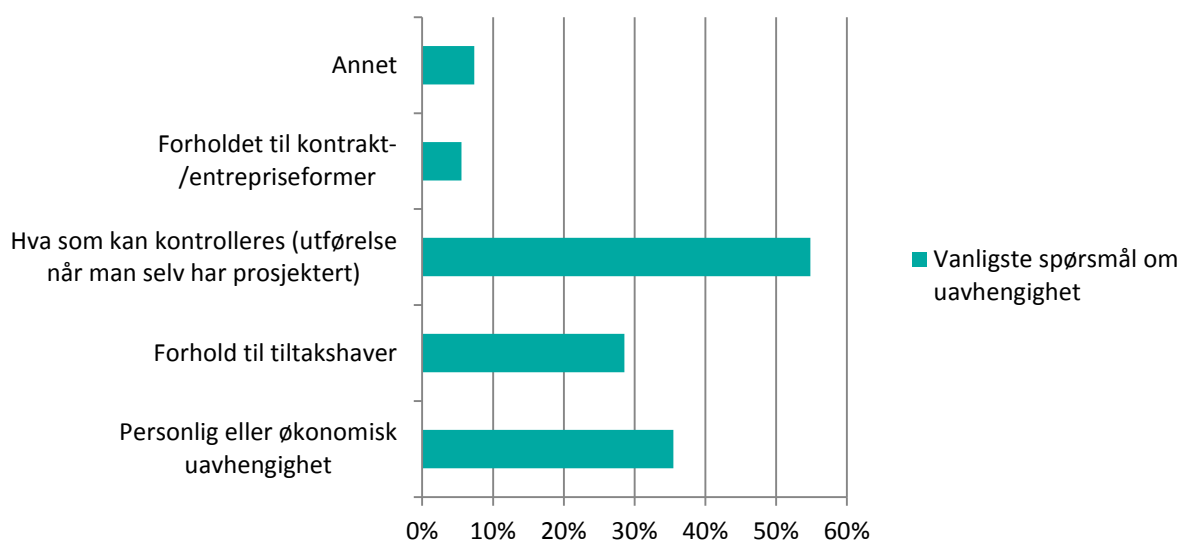

Note: Utvalg 243 kommuner, n=239, u=239

Kommunene ble videre bedt om å vurdere hvilke spørsmål om uavhengighet som var vanligst. Dette er et flervalgsspørsmål og det var derfor mulig å svare på flere av alternativene. Svarprosenten er 89 prosent.

Den vanligste av henvendelsene om uavhengighet gjelder hva som kan kontrolleres når foretaket selv har prosjektert. Det er 55 prosent av kommunene som sier at de har fått spørsmål om hva som kan kontrolleres. De to nest vanligste spørsmålene om uavhengighet som kommunene får omhandler forhold til tiltakshaver og personlig eller økonomisk uavhengighet.

Figur 41 Hyppighet på forskjellige spørsmål om uavhengighet i 2013 (Spørsmål 8)

Note: Utvalg 243 kommuner, n=217, u=286

Antallet svar er noe høyere enn antall respondenter. Det er derfor flere av kommunene som oppgir at flere av spørsmålene over er vanlige.

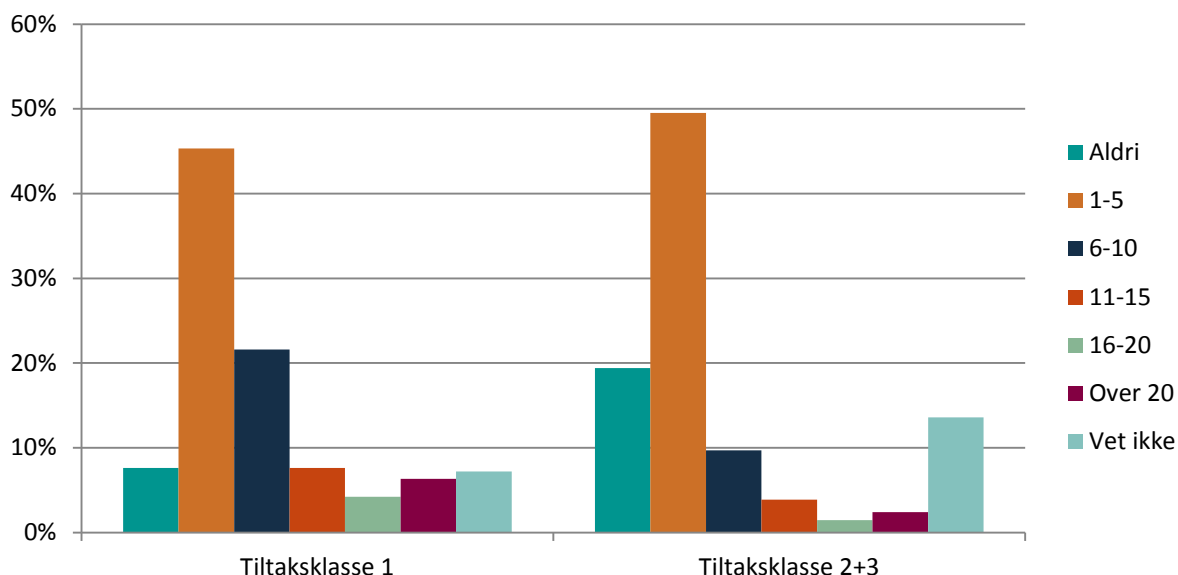
5.2.4 KRAV OM KONTROLL

I byggesaksforskriften (SAK10) § 14-2 framgår obligatoriske kontrollområder. I § 9-4 framgår reglene om fastsettelse av tiltaksklasser. Kommunene ble spurt om hvor ofte de får spørsmål om når det er krav til kontroll.

Her kunne kommunene svare på et av alternativene innenfor de to gruppene. Svarprosenten er henholdsvis på 97 prosent og 85 prosent.

Det blir stilt spørsmål angående hvor ofte foretak har stilt spørsmål angående krav til kontroll i tiltaksklasse 1 sammenlignet med tiltaksklasse 2 og 3. Dette skyldes nok at det ved mindre tiltak, som vi finner i tiltaksklasse 1, er mer usikkerhet blant de involverte om hva som skal kontrolleres.

Figur 42 Spørsmål om når det er krav til kontroll i 2013 (Spørsmål 9)

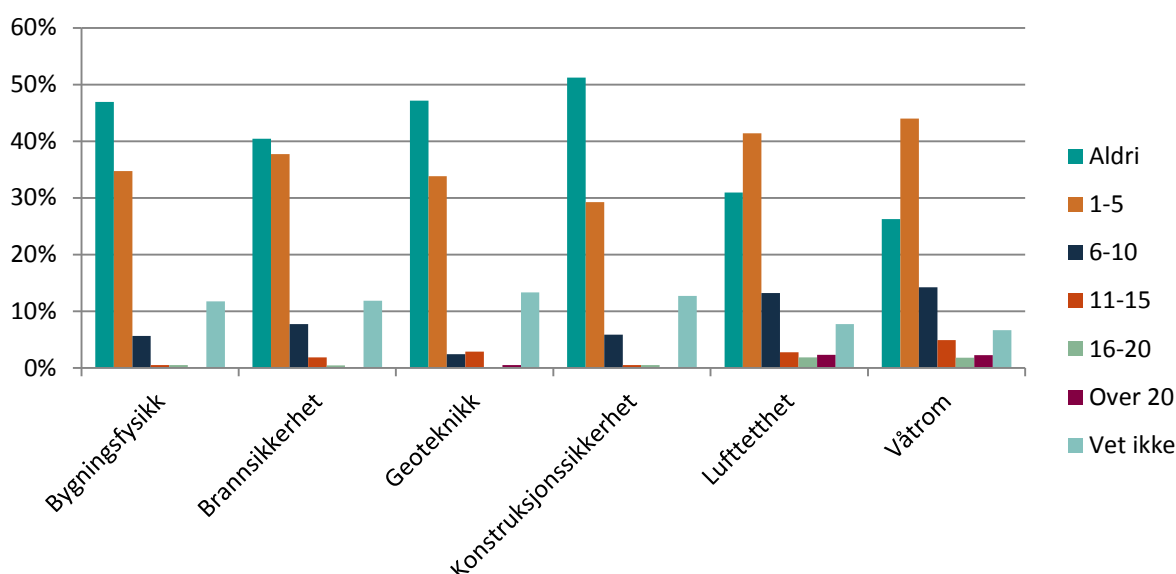
Note: Utvalg 243 kommuner, Tiltaksklasse 1; n=236, u=236; Tiltaksklasse 2; n=206, u=206

5.2.5 GJENNOMFØRING AV UAVHENGIG KONTROLL

Vi spurte kommunene om hvor ofte kommunen mottar spørsmål om hvordan uavhengig kontroll skal gjennomføres innenfor de ulike fagområdene i 2013. Til spørsmålet kunne respondentene svare på et alternativ per fagområde. Svarprosenten på spørsmålet, innen hvert av fagområdene, ligger på omtrent 90 prosent.

Figuren nedenfor viser resultatet. Det er flest henvendelser vedrørende våtrom og lufttetthet. Som nevnt tidligere er det jo også innenfor dette feltet det foretas flest kontroller. Ellers så er antall henvendelser nokså jevnt fordelt mellom de resterende fagområdene. Dette resultatet er kanskje noe overraskende i og med at kontrollens omfang er nokså ulikt på de forskjellige områdene.

Figur 43 - Spørsmål om hvordan uavhengig kontroll skal gjennomføres i 2013 (Spørsmål 10)

Note: Utvalg 243 kommuner, Brannsikkerhet; n=213, u=213; Bygningssysikk; n=220, u=220; Geoteknikk; n=205, u=205; Konstruksjonssikkerhet; n=220, u=220; Lufttetthet; n=, u=; Våtrom; n=225, u=225

5.2.6 HÅNTERING AV AVVIK

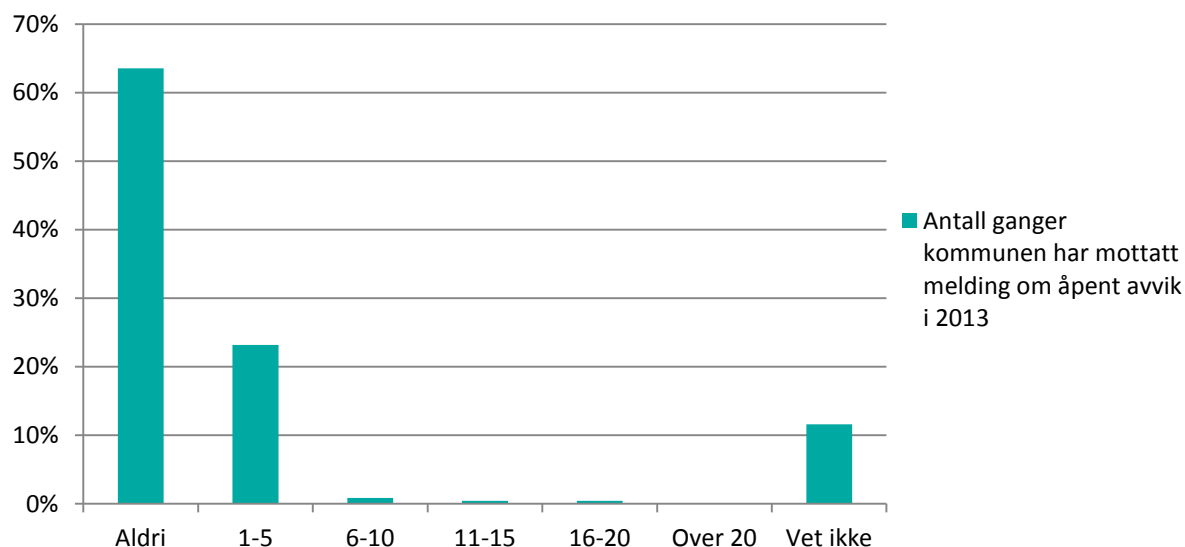
I de tilfellene hvor avvik ikke er lukket, også etter at søker er underrettet og avtalte frister er utløpt, skal kontrollforetaket melde til kommunen om det foreligger et åpent avvik.

Avvik som meldes kommunen

Dersom avvik ikke lukkes, vil åpent avvik meldes til kommunene. Det vil være opp til kommunen selv å vurdere nærmere reaksjoner. Kommunene fikk spørsmålet om hvor ofte de mottar melding om åpent avvik (i 2013). Her kunne man kun svare på et svaralternativ. Svarprosenten er 96 prosent.

Figuren nedenfor viser svarfordelingen. Den store majoriteten av kommunene har aldri mottatt melding om åpne avvik. Det er over 60 prosent av kommunene som opplyser at de ikke mottok melding om åpne avvik i 2013. Dersom de har mottatt melding om åpne avvik er dette i all hovedsak 1 til 5 henvendelser.

Figur 44 Antall ganger kommunene mottok melding om åpne avvik i 2013 (Spørsmål 11)

Note: Utvalg 243 kommuner, n=233, u=233

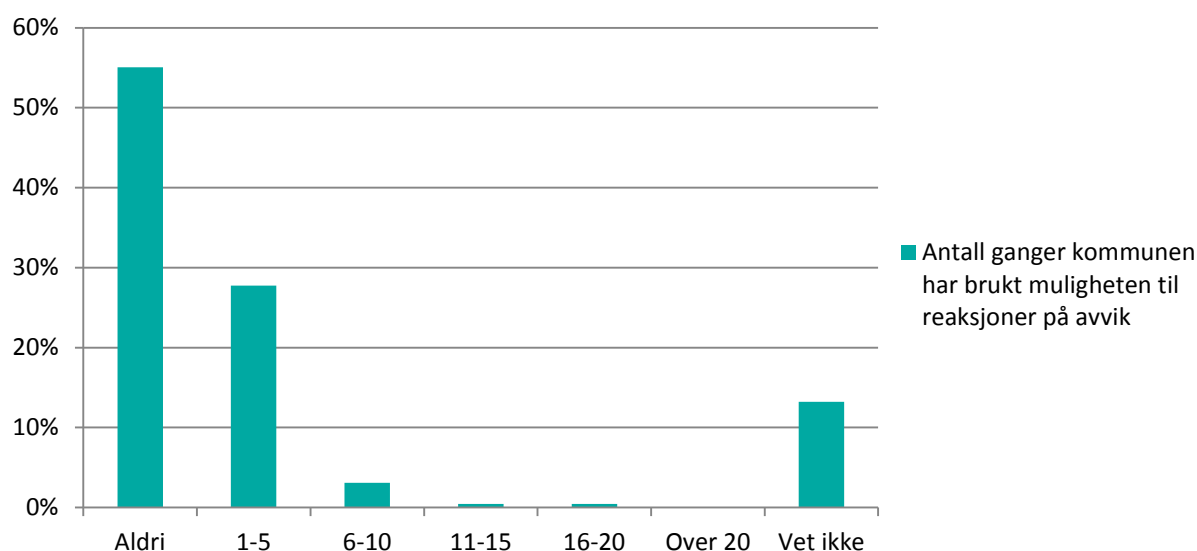
Kommunene ble også spurt om hva avvikene gjelder (Spørsmål 12). Flere har nevnt at det er ulik tolkning av forskriftskrav og ulik i tolkning av hva kontrollen skal omfatte. Det er også tilfeller hvor kontrollør ikke har fått utlevert dokumentasjon som grunnlag for kontroll eller at det er manglende opplysninger i innlevert materiale.

Reaksjoner på åpne avvik

Kommunene fikk også spørsmål om i hvor stort omfang kommunen bruker muligheten til *reaksjoner* overfor de ansvarlige foretakene (i 2013). Her var det kun mulighet til å svare på et svaralternativ. Svarprosenten på spørsmålet er 93 prosent.

I kommunene har over 50 prosent aldri benyttet seg av reaksjoner overfor de ansvarlige foretakene. Flere av kommunene nevner at de mangler kompetanse på området eller at de mangler kapasitet. Mellom 20 og 30 prosent svarer at de har pålagt reaksjoner i 1 til 5 tilfeller. Flere av kommunene nevner at ferdiggattesten holdes tilbake dersom avvik foreligger. Noen varsler om tilbakeholdelse av ansvarsretten eller utsteder overtredelsesgebyrer. Enkelte kommuner mener at nære relasjoner mellom kontrollerende og kontrollerte foretak er en utfordring, og er derfor skeptiske til om avvik faktisk blir rapportert.

Figur 45 Bruk av reaksjoner på åpne avvik (Spørsmål 13)

Note: Utvalg 243 kommuner, n=227, u=227

5.3 Oppsummering av spørreundersøkelsene

I dette kapitlet oppsummerer vi kortfattet de viktigste funnene i spørreundersøkelsene.

Kompetanse

Foretaksundersøkelsen bekrefter at det er samsvar mellom hva som skal kontrolleres og kompetansen til foretak som utøver uavhengig kontroll. Det er i underkant av 60 prosent som mener dette. Videre er det en forskjell mellom foretak som kun blir kontrollert og de som foretar kontroll. Foretak som kun blir kontrollert er mindre fornøyd med det kontrollerende foretakets kompetanse enn de foretakene som gjennomfører kontroll. Kommentarene fra de foretakene som kun blir kontrollert viser at årsaken til at de er mindre fornøyd med kompetansen til de kontrollerende foretakene er at de har mangel på praktisk innsikt og byggteknisk erfaring.

Uavhengighet

Et stort flertall av foretakene oppgir at de har god kjennskap til hvilke krav temaveileder, jf. Pbl og SAK10 setter til uavhengighet mellom kontrollerende og utførende i forbindelse med gjennomføring av uavhengig kontroll. Videre har en overvekt av foretakene inntrykk av at krav til uavhengighet tas på alvor. Undersøkelsen viser ingen synlige geografiske forskjeller angående det som har med uavhengighet å gjøre.

Kontrollområder

Foretakene utviser jevnt over god kjennskap til hva som skal kontrolleres innenfor de ulike tiltaksklassene. Omtrent 60 prosent av foretakene mener at det er tydelige kriterier for plassering av tiltak i tiltaksklasser. Snaut 40 prosent mener det er fra noe til svært utydelig. Dette skyldes nok at foretakene ofte foretar skjønnsmessige vurderinger når tiltaksklasse fastsettes, samt at kommunene har ulik praksis og vurderer tiltaksklassene forskjellig.

Gjennomføring av uavhengig kontroll

Samlet sett mener de fleste foretakene at uavhengig kontroll fungerer etter intensjonen. Det er imidlertid en femtedel av foretakene som mener at kontroll ikke fungerer etter intensjonen. At uavhengig kontroll ikke fungerer etter intensjonen betyr i undersøkelsen at uavhengig kontroll ikke bidrar til bedre kvalitet og reduksjon i antall byggefeil. Foretakene som oppgir at de kun blir kontrollert er overrepresentert blant de som ikke mener at kontrollen ikke fungerer etter intensjonen.

Foretakene ble også spurt om de tror uavhengig kontroll faktisk fører til bedre byggkvalitet. I overkant av 50 prosent svarer ja på dette, mens den andre halvparten ikke tror eller er usikker på om det faktisk vil medføre det. Også her er det de som kun blir kontrollert som er mest negative.

- Kontroll av utført kvalitetssikring: I undersøkelsen ble foretakene bedt om å ta stilling til en del påstander om kvalitetssikring der 1=sant og 5=usant. Foretakenes svar fordeler seg jevnt under påstanden: «Det er utfordrende å få tilgang til dokumentasjon av rutiner ved gjennomføring av kontroll av kvalitetssikring». Noen foretak mener det er en stor utfordring å få tilgang til dokumentasjon mens andre mener det er problemfritt. Det er flere av foretakene som mener at dokumentasjonen de får oversendt ikke er tilstrekkelig til å foreta kontroll av utført kvalitetssikring.
- Kontroll av prosjektering og eller utførelse: Spørreundersøkelsen konkluderer med at foretakene er enige om at det eksisterer ulik praksis ved gjennomføring av kontroll av prosjektering og/eller utførelse. Det vi si at uavhengig kontroll gjennomføres på forskjellige måter. De aller fleste foretakene er enige om at uavhengig kontroll blir gjennomført på riktig tidspunkt i byggeprosessen.

Håndtering av avvik

Det er relativt få av foretakene som er involvert i uavhengig kontroll som melder at det sjeldent ble dokumentert og meldt om avvik. Det er imidlertid få av foretakene som sier at de har meldt om åpne avvik til kommunene. Det er kun 14 prosent av foretakene som har meldt om åpne avvik. Dette kan indikere at avvik håndteres mellom kontrollerende og de som blir kontrollert før saken går eventuelt går videre til kommunene.

Godkjenning av kontrollforetak

Kommunene oppgir at de får flest søknader om godkjenning innenfor tiltaksklasse 1, våtrom og tetthet. I mindre omfang gjelder dette også brannsikkerhet.

Uavhengighet

De fleste kommunene mottar få henvendelser angående spørsmål knyttet til uavhengighet. Av mottatte henvendelser omhandler spørsmålene hva som skal kontrolleres, dernest grad av økonomisk uavhengighet og forhold/relasjoner mellom kontrollør og tiltakshaver.

Krav om uavhengig kontroll

Kommunene svarer at de oftest får spørsmål om når det er krav til kontroll innen tiltaksklasse 1.

5.4 Effekten av uavhengig av kontroll

Etter innføringen av uavhengig kontroll for snart to år siden er det for tidlig å si noe konkret om i hvilken grad ordningen faktisk fører til bedre byggekvalitet. Informantene har isteden blitt spurt om ordningen slik den praktiseres gir grunnlag for færre feil og mangler innenfor byggenæringen.

Langt på vei de fleste av informantene oppgir at ordningen med obligatorisk kontroll fører til bedre byggekvalitet. Spesielt innenfor brannsikkerhet er tilbakemeldingene positive. Det er en oppfatning om at uavhengig kontroll på sikt vil føre til bedre kvalitet i byggenæringen. På tvers av tiltaksklasse er det flest negative kommentarer fra de som blir kontrollert, med overvekt i tiltaksklasse 1. Tilbakemeldingene går ut på at det er et forsinkende og fordyrende ledd for utbygger og tiltakshaver.

Gjennomføring

Kommunene mottar sjelden eller få ganger spørsmål om hvordan uavhengig kontroll skal gjennomføres. Spørsmål knyttet til gjennomføring angår primært tiltaksklasse 1, våtrom og tetthet. Kommunene mottar sjelden melding om åpne avvik. Det er ikke vanlig å benytte reaksjoner i forbindelse med håndtering av avvik (jf. temaveileder/kommunens saksbehandling kap. 10).

6 DYBDEINTERVJU

Det har blitt gjennomført til sammen 30 dybdeintervjuer. 26 av intervjuene er av foretak mens 4 av informantene representerer kommuner. Foretakene vi har snakket med er fordelt etter foretakenes tiltaksklasse og geografi. Det er primært innenfor tiltaksklasse 2 og 3 at foretakene jobber regionalt eller nasjonalt.

I kapitlet som følger vil informantenes betraktninger bli redegjort for, og sett i sammenheng med resultatene fra spørreundersøkelsene. Analysen tar utgangspunkt i følgende tema:

- Gjennomføring av uavhengig kontroll
- Effekt av uavhengig kontroll
- Kommunens rolle

6.1 Beskrivelse av gjennomføring av uavhengig kontroll

Beskrivelsen av gjennomføring av kontroll handler om hvilke systemer og rutiner for gjennomføring av kontroll de som er intervjuet har, samt deres prosedyrer for gjennomføring av kontroll.

6.1.1 SYSTEM OG RUTINER FOR GJENNOMFØRING AV UAVHENGIG KONTROLL

Samtlige informanter oppgir at de følger et system og har rutiner for gjennomføring av uavhengig kontroll. Et flertall oppgir at de bruker et system utarbeidet av Holte AS. Holte har utviklet et system for gjennomføring av uavhengig kontroll. Gjennom å registrere seg på nettsiden www.UK.no kan det abonneres på en tjeneste som gir kontrollforetaket tilgang til hjelpemidler for å gjennomføre kontrolloppdrag, herunder tilgang til alle relevante dokumenter, kontaktlister med mer. Systemet redegjør videre for hvordan en kontroll skal gjennomføres og hva som skal kontrolleres. UK.no genererer elektroniske sjekklister og enkel utsending av e-post i forbindelse med varsling av kontroll og oppfølging av avvik, samt rapportgenerator for endelig sluttrapport. UK.no sørger for at all data som blir lagt inn, inkludert dokumentasjon fra utførte kontroller, lagres i 5 år slik loven krever.

Systemet som leveres av Holte AS tar utgangspunkt i «Temaveiledning om uavhengig kontroll» som er utarbeidet av Direktoratet for byggkvalitet. Tilbakemeldingene fra informantene som benytter dette systemet er at det fungerer godt og er forholdsvis enkelt å bruke. I tillegg er det bygd opp kronologisk slik at det ikke er mulig å ferdigstille kontrollen før alle kontrolleddene er gjennomført.

Et mindretall av informantene, spesielt de som har vært i bransjen over flere år eller små foretak som kun jobber innenfor tiltaksklasse 1, har utviklet egne systemer for gjennomføring av uavhengig kontroll. De fleste er kjent med at Holte AS tilbyr et system, men har valgt å beholde sitt eget. Det er ingenting som fremkommer av intervjuene som tyder på at informantene som benytter egne systemer, har bedre eller dårligere forutsetninger for å gjennomføre kontroll.

6.1.2 PROSEDYRE FOR GJENNOMFØRING AV UAVHENGIG KONTROLL

Med få unntak har informantene beskrevet og redegjort for hvordan de gjennomfører uavhengig kontroll. En «typisk» kontroll gjennomføres på følgende måte:

- Tiltakshaver, byggherre eller entreprenør bestiller uavhengig kontroll.
- Kontrollør sender ut varsel om kontroll og behov for skriftlig dokumentasjon (varierer avhengig av fagområde og kompleksitet/størrelse). Kontrollør mottar sjekklister og rutiner fra den som blir kontrollert.
- Det avtales tidspunkt for befaring på byggeplass. I enkelttilfeller har informantene oppgitt at de som standard prosedyre møter opp uanmeldt og foretar stikkprøver.
- Kontrollerklæring utarbeides med eventuelle avviksmeldinger. Eventuelle avvik oversendes prosjekterende eller utførende.

- Avvik rettes opp i dialog mellom kontrollør, prosjekterende og/eller utførende, og meldes lukket til kontrollør.
- Avslutningsvis utarbeides kontrollerklæring og sluttrapport. Ingen informanter oppgir at avvik har blitt stående åpent og oversendt til kommune med forespørsel om ferdigattest.

Punktlisten vist til over er basert på informantenes utsagn, og er et forsøk på i korte trekk på tvers av tiltaksklasse og kontrollområder å generalisere hvordan en kontroll gjennomføres. Dette er i stor grad i samsvar med hvordan temaveilederen anbefaler at kontroll skal gjennomføres.

Basert på informantenes tilbakemeldinger er det imidlertid flere ting som tyder på at både hva angår detaljeringsgrad og omfang av kontroll vokser parallelt med tiltaksklasse og kompleksitet/størrelse på det som skal kontrolleres. I avsnittene nedenfor beskrives noen konkrete eksempler på gjennomføring av kontroll innenfor de ulike tiltaksklassene. Varierende praksis og erfaringer knyttet til faktisk og opplevd uavhengig kontroll redegjøres for i kapittel 6.2.

Tiltaksklasse 1

Innenfor tiltaksklasse 1 er det svært vanlig å bruke systemet til Holte AS.

En kontroll av våtrom foregår typisk ved at det gjennomføres to besøk, ett før og et etter at våtrommet er ferdig (både prosjektering og utførelse). I enkelttilfeller gjennomføres det tre besøk, hvor det tredje besøket omfatter gjennomgang av dokumentasjon. I de fleste tilfeller gjennomføres det to besøk og dokumentasjon oversendes fra entreprenør eller tiltakshaver på forespørsel fra kontrollerende. Dokumentasjonen omfatter beskrivelse av spesifikasjon for bygging av våtrom. På det første besøket kontrolleres membran, og andre gang flislegging, fuger, alle gjennomføringer og sluk. Eventuelle avvik påpekes fortløpende og rettes opp av utførende, ofte direkte på byggeplassen når kontrollerende er til stede. Helt unntaksvis har åpne avvik blitt meldt til kommunen, men informantene har ikke kunnskap om konkret hva kommunen foretar seg i slike tilfeller.

Uavhengig kontroll av våtrom gjennomføres som regel av håndverkere som ofte kontrollerer hverandre. Det er blant informantene vanlig å benytte etablerte kontakter som bedriftene har samarbeidet med tidligere.

Tiltaksklasse 2 og 3

Også innenfor tiltaksklasse 2 og 3 er det relativt vanlig å bruke systemet til Holte AS, men flere av foretakene har bedrevet kontroll før 1.1.2013 og har av den årsak utviklet egne systemer og rutiner som de fortsatt bruker.

I tiltaksklasse 2 og 3 avhenger omfanget av kontroll med kompleksitet og størrelse på det som skal kontrolleres. I tillegg er det flere kontrollområder. Det er derfor vanskelig å generalisere hvordan en kontroll gjennomføres. Nedenfor vil vi derfor vise til tre konkrete eksempler på hvordan en uavhengig kontroll gjennomføres.

Kontroll av brannprosjektering

I og med at det ikke er krav til kontroll av utførelse består denne kontrollen av å kontrollere selve brannkonseptet. Brannkonseptet viser inndelingen av bygget, rømningsveier, branntekniske krav til vegger, tak og gulv. Dette leveres deretter til ansvarlig prosjekterende som detaljprosjekterer og lager arbeidstegninger og beskrivelser for utførende.

Ved kontroll av brannprosjektering bes det om at styringssystem og dokumentasjon oversendes i form av tegninger og bilder som viser at alle branntekniske krav og rømningsveier er ivaretatt. Kontrollerende går igjennom materialet og påpeker eventuelle avvik. Ved avvik bes dette utbedret før kontrollerklæring utstedes.

Det er ingen av informantene som oppgir at åpne avvik er meldt til kommunen.

Kontroll av konstruksjonssikkerhet – prosjektering

Informanten har foretatt kontroll i mange år, og bruker et eget system basert på Statens Vegvesens kontrollkrav i forbindelse med brokonstruksjoner. Statens vegvesens system er svært detaljert og legger opp til en mye mer omfattende kontroll enn det SAK10 krever.

Temaveilederen for uavhengig kontroll tolkes slik at når kontrollen er foretatt innenfor eurokode⁸ er prosjekteringen fritatt for kontroll etter tabell 5.5 i temaveileder. Prosjektering av konstruksjonssikkerhet skal alltid gjøres innenfor eurokode, og informanten oppgir at foretaket hans med flere derfor har etablert en praksis der kontroll av prosjektering gjennomføres uten å følge tabell 5.5. Kontrollen blir med andre ord mye mindre omfattende enn tabell 5.5 legger opp til. Dokumentasjon bes oversendt, men så lenge det er utført i henhold til eurokode blir prosjekteringen godkjent uten avvik.

Heller ikke her oppgir informantene at åpne avvik har blitt meldt til kommunen.

Kontroll av bygningsfysikk - utførelse

Innledningsvis kontrolleres det at foretaket har et styringssystem. Hvis informanten får inntrykk av at styringssystemet ikke er godt nok, foretas det en mer omfattende kontroll i form av mer dokumentasjon og befarings på byggeplass, men i utgangspunktet er det mulig å gjennomføre kontrollen primært med gjennomgang av dokumentasjon kombinert med befarings på byggeplass. Kontrollen sjekker i hvilken grad bygningsteknisk utførelse er i henhold til prosjekteringen.

Det er vanlig å sende ut e-post med avvik fortløpende for å hindre forsinkelse i størst mulig grad. Avvik ordnes opp mellom kontrollerende og utførende. Informanten er tydelig på at utførende har ansvar for å lukke avvik, og at kontrollerendes oppgave er å ivareta at utførende kan ta det ansvaret.

Holte AS sitt system blir brukt i forbindelse med den praktiske gjennomføringen av kontrollen. Temaveileder for uavhengig kontroll og SAK10 blir i tillegg brukt som støtte.

6.1.3 ULIK PRAKSIS VED GJENNOMFØRING AV UAVHENGIG KONTROLL

Flere av informantene berører ulike aspekter angående forskjellen på teori og praksis i forbindelse med gjennomføring av uavhengig kontroll. Informantene opplever at det i stor grad er rom for tolkning av hvordan selve kontrollen skal utføres. Dette gjelder både erfaringer som kontrollør, men også egne opplevelser fra å bli kontrollert, samt basert på annenhåndsinformasjon fra kollegaer og andre aktører i bransjen. Nedenfor redegjør vi nærmere for noen eksempler på ulik praksis ved gjennomføring av uavhengig kontroll.

Tiltaksklasse 1

Det er innenfor denne tiltaksklassen vi får flest tilbakemeldinger fra informantene om at det eksisterer ulik praksis. I utgangspunktet er det positivt at et stort flertall av informantene bruker et system (Holte AS) for gjennomføring av kontroll. Systemet gir inntrykk av forutsigbarhet og er bygd opp på en måte som gjør at kontrollen blir utført i tråd med råd og anbefalinger i temaveilederen. Likevel avdekkes forskjellig praksis, også mellom informantene som bruker Holte AS. Dette gjelder flere forhold.

For det første opplever informantene at SAK10 og temaveileder tolkes forskjellig blant aktørene i bransjen. Dette dreier seg først og fremst om omfanget av kontroll og krav til dokumentasjon. Det kan virke som om de fleste har gode kunnskaper om hva som skal kontrolleres. Tilbakemeldingene fra informantene omhandler i stor grad dokumentasjon av prosjektering. Det er flere eksempler på at kvaliteten på fremlagt dokumentasjon varierer, og i noen tilfeller må dokumentasjon tas i forbindelse med utførelse på byggeplass. En utfordring for kontrollørene som nevnes er å få entreprenør til å redegjøre skriftlig for hva som skal utføres av arbeid. I andre tilfeller blir kontrolløren for «ivrig», i den forstand at det etterspørres mer dokumentasjon enn det som tolkes at SAK10 etterspør. På den andre siden mener noen at kontrollørene ikke er grundige nok, og at den som kontrollerer enten ikke i det hele tatt eller bare så vidt er innom byggeplass før kontrollklæringen utarbeides. Sistnevnte har en sammenheng med priser og markedssituasjon for uavhengig kontroll.

⁸ Eurokodene er de felleseuropeiske dimensjoneringsreglene for bærende konstruksjoner i byggverk, enten det er bygninger, broer eller hus.

Tiltaksklasse 2 og 3

Disse tiltaksklassene domineres av rådgivende ingeniørfirmaer. I likhet med tiltaksklasse 1 er forståelsen angående krav til dokumentasjon og detaljeringsnivået på hva som skal kontrolleres momenter som trekkes frem av informantene. I tillegg varierer størrelse og kompleksitet angående hva som skal kontrolleres i større grad innenfor disse tiltaksklassene. Dette medfører at SAK10 og temaveileder tolkes ulikt, noe som gir seg utslag i form av at kontrollomfanget varierer fra byggesak til byggesak.

Som et eksempel (også nevnt over), innenfor kontrollområdet konstruksjonssikkerhet, gis det tilbakemelding om at det er etablert praksis blant flere innenfor kontroll av prosjektering at SAK10 og temaveileder tolkes slik at når prosjekteringen er gjort innenfor eurokode er området fritatt for kontroll. I følge informanter som kontrollerer innenfor dette kontrollområdet er man uansett forpliktet til dette innenfor prosjektering av konstruksjonssikkerhet, og i praksis betyr dette at mange ikke kontrollerer i henhold til tabell 5.5 i temaveilederen. Kontrollen blir veldig avkortet i forhold til intensjonen, noe som er tids- og kostnadsbesparende både for tiltakshaver og prosjekterende, men ikke på den måten kontrollen er ment å fungere.

Et annet eksempel, innenfor kontrollområdet geoteknikk, spesielt innenfor tiltaksklasse 3 – kontroll av utførelse opplyses det om at kontrollen ofte er mer detaljert enn flere tolker at temaveilederen legger opp til. I noen tilfeller oppfattes den som en tredjepartskontroll. Dette fører til forsinkelser og unødvendig konflikt fordi den som blir kontrollert opplever at kontrolløren går utover sitt mandat og rammen kontrollen skal omfatte.

Et siste eksempel er relatert til bygningsfysikk der flere av informantene påpeker at prosjekterende i noen tilfeller bruker kontrollen til å få kunnskap og innspill til matematiske beregninger og andre sider ved prosjekteringen for øvrig.

Av andre momenter som fremheves er det flere informanter som understreker at slurv og unøyaktighet i sammenheng med dokumentasjon av prosjektering, utførelse og kvalitetssikring erfaringsmessig gir kontrolløren grunn til å mistenke at det foreligger avvik. I disse tilfellene er det flere som gir tilbakemelding på at det er gjeldende praksis å undersøke byggeplassen eller prosjektet nærmere for mulige feil og avvik.

6.2 Kommunens rolle

I temaveileder for uavhengig kontroll er kommunens rolle og ansvarsrolle definert i kapittel 10 *Kommunens saksbehandling*. Dette praktiseres nokså ulikt og tidvis forskjellig fra kommune til kommune. Her vil det vises til to eksempler fra kommuner som praktiserer oppfølging av uavhengig kontroll på forskjellig vis.

6.2.1 KOMMUNEEKSEMPEL 1

Denne kommunen begynte med uavhengig kontroll tilbake i 2006, og har utviklet et eget system for oppfølging av uavhengig kontroll. Det var derfor ikke veldig krevende å implementere den nye ordningen med uavhengig kontroll fra 1.1.2013. Både kommunen og foretak var vant til uavhengig kontroll innenfor de obligatoriske kontrollområdene.

Godkjenning av kontrollforetak

Kommunen får svært sjelden denne typen henvendelser og dersom de får det gjelder det primært innenfor tiltaksklasse 1. Ansvarsrett tildeles som regel foretak med sentral godkjenning i forbindelse med vedtak om byggetillatelse.

Uavhengighet

Kommunen får heller ikke mange spørsmål knyttet til uavhengighet. De henvendelsene de får har dreid seg om datterselskap kan utføre uavhengig kontroll av morselskap og vice versa. I disse tilfellene forholder kommunen seg til temaveilederen og gir grønt lys hvis foretakene har egne organisasjonsnumre.

Fastsettelse av tiltaksklasse

Kommunen overprøver som regel ikke tiltaksklasse ved søknad om ansvarsrett, men har av og til, innenfor brannsikkerhet, endret tiltaksklasse fra tiltaksklasse 2 til tiltaksklasse 3 ved søknad om bruksendring.

Reaksjoner på overtredelse

På spørsmål om hvordan kommunen håndterer avvik svarer kommunen for det første at de svært sjelden mottar åpne avvik. Det har nesten aldri skjedd. I de tilfellene hvor åpne avvik foreligger har det i enkelttilfeller blitt gitt midlertidig bruksrett hvis HMS-rutiner er ivaretatt. Når det gjelder andre reaksjoner er kommunen forsiktig. Årsaken til dette er at kommunen i et tilfelle overprøvde prosjekteringen og krevde ny uavhengig kontroll. Avgjørelsen ble påklagd av tiltakshaver og oversendt ansvarlig departement. Da fikk kommunen beskjed om at den hadde gått for langt med begrunnelse om at det er foretakets ansvar at prosjekteringen blir utført i henhold til gjeldende forskrift. Kommunen mener dette reiser et viktig dilemma. På den ene siden har kommunen reaksjonsmuligheter, men siden det ikke er hjemlet i lov er de reelle reaksjonsmulighetene begrenset. Dette gjelder også behovet for å opprette en ordning med etterkontroll. Kommunen mener videre at dette bør lovfestes, og inntil videre vil kommunen selv om dette ikke er lovpålagt, fortsette gjeldende praksis med bruk av tilsyn på byggeplass.

Kommunen har god erfaring med bruk av tilsyn, og fører tilsyn innenfor alle kontrollområdene. Det er ressurskrevende med tilsyn, men resultatet er at mindre og mindre feil avdekkes. Kommunen erfarer at seriøse foretak ønsker tilsyn. På grunn av at færre feil blir avdekket har kommunen vurdert å droppe tilsyn, men dette er foreløpig ikke blitt gjennomført fordi det så lenge uavhengig kontroll ikke har krav til etterkontroll, er man engstelig for at antall feil vil stige igjen.

Unntak fra krav om kontroll

Kommunen gir ikke unntak fra krav om uavhengig kontroll.

6.2.2 KOMMUNEEKSEMPEL 2

Denne kommunen fører ikke tilsyn og overlater i størst mulig grad uavhengig kontroll til kontrollforetakene.

Godkjenning av kontrollforetak

Likt som under kommuneeksempel 1 (se øverst på forrige side under samme overskrift).

Uavhengighet

I hovedsak omhandler de få henvendelsene kommunene mottar angående uavhengig kontroll spørsmål knyttet til uavhengighet. Kommunen forholder seg til temaveilederen og henviser til denne. Kommunen er av den oppfatning at dette ikke er et stort problem og at som regel ivaretas uavhengighet mellom kontrollerende og kontrollert foretak.

Fastsettelse av tiltaksklasse

Kommunen har fått et par enkelthendelser angående plassering i tiltaksklasse. Det er primært innenfor prosjektering dette har forekommet. Innenfor konstruksjonssikkerhet spesielt der tiltakshaver reagerer på at en enkel bruksendring som ny dør gjennom en bærende konstruksjon er underlagt kontroll i tiltaksklasse 2. Kommunen er da tydelig på at det er prosjekterende som er ansvarlig og at kommunen ikke blander seg så lenge sentral godkjenning foreligger og ansvarsrett er tildelt.

Kommunen har ikke overprøvd tiltaksklasse i forbindelse med søknad om ansvarsrett.

Reaksjoner på overtredelse

Kommunen har kun unntaksvis mottatt åpne avvik siden ordningen med uavhengig kontroll ble innført i 2013. Maks tre åpne avvik, og i de tilfellene har man vært tydelig på at dette må løses mellom kontrollerende og den som blir kontrollert. Kommunen har verken kompetanse eller ressurser til å håndtere dette. Den eneste reaksjonen som i så fall vil bli brukt er at brukstillatelsen tilbakeholdes inntil avviket er lukket. Kommunen er imidlertid skeptisk til om det åpne avviket da faktisk blir lukket. Sånn som ordningen fungerer nå er det ingen

krav til etterkontroll, og kommunen har heller ikke ressurser og kapasitet til å gjennomføre tilsyn. Kommunen mener at dette er en utfordring med kontrollordningen som må tas på alvor ved en eventuell revisjon.

Unntak fra krav om kontroll

Kommunen har i enkelttilfeller gitt unntak for uavhengig kontroll. Dette har blitt gjort i henhold til temaveileder jf. SAK10 § 14-9 med følgende begrunnelse:

- Det har blitt dokumentert ut i fra kapasitetshensyn at det ikke er mulig å få tak i et kontrollforetak
- Det har blitt dokumentert at kvaliteten i tiltaket likevel blir oppfylt
- Kommunen poengterer at dette kun har skjedd unntaksvis, men at dette også skyldes at kommunen har fått svært få henvendelser om unntak.

7 SAMMENSTILLING AV SPØRREUNDERSØKELSE OG DYBDEINTERVJUER

I dette kapitlet drøftes de viktigste funnene fra dybdeintervjuene sett i sammenheng med resultatene fra spørreundersøkelsene. Avslutningsvis identifiserer vi et utvalg mulige problemområder ved gjennomføring av uavhengig kontroll.

7.1 Diskusjon av dybdeintervjuene i lys av resultatene fra spørreundersøkelsene

En generell kommentar innledningsvis er at resultatene fra dybdeintervjuene gir et noe mer problematiserende bilde av uavhengig kontroll enn det spørreundersøkelsene gjør. I den forstand at svarene i spørreundersøkelsene, med noen unntak, er «snillere» enn informantenes tilbakemeldinger i dybdeintervjuene. En årsak til dette kan være at informantene i dybdeintervjuet eksplisitt har blitt bedt om å redegjøre for utfordringer knyttet til uavhengig kontroll.

7.1.1 KOMPETANSE

Dybdeintervjuene bekrefter langt på vei at manglende kompetanse kan være et problem i forbindelse med uavhengig kontroll. Dette gjelder både blant kontrollerende og de som blir kontrollert. I foretaksundersøkelsen er dette bildet mer positivt. I spørreundersøkelsen mener i underkant av 60 prosent at det er samsvar mellom hva som kontrolleres og kompetansen til foretak som utfører uavhengig kontroll.

I dybdeintervjuene skiller informantene mellom tiltaksklassene, og mener at det spesielt er innenfor tiltaksklasse 1 at useriøse aktører utfører kontroll.

Som tidligere nevnt har det fra informantene kommet noen tilbakemeldinger om at også prosjekterende i noen tilfeller åpenbart ikke har kompetanse til å utføre jobben sin. Det er spesielt innenfor kontrollområdet bygningsfysikk dette blir rapportert. I slike tilfeller har kontrollerende sett seg nødt til å gå utover mandatet sitt og rapportere tilbake til tiltakshaver og entreprenør om tilfellet slik at de får hentet inn rett kompetanse til jobben. Innenfor brannsikkerhet påpeker flere at kompetansen til utførende part ofte er mangelfull og at dette er grunnen til avvik. Dette kan skyldes at innen dette fagområdet ikke har krav til kontroll av utførelse.

I foretaksundersøkelsen er det ingen vesentlige forskjeller på hva respondentene svarer mellom fagområder eller tiltaksklasser. Det er derimot en forskjell mellom foretak som kun blir kontrollert og de som foretar kontroll. Foretak som kun blir kontrollert, i hovedsak entreprenører og byggmestere, er mindre fornøyd med kontrollerende foretaks kompetanse enn kontrollforetakene som primært besitter rådgivende ingeniørkompetanse.

Svarene fra dybdeintervjuene og foretaksundersøkelsen gir sett i sammenheng ingen klare indikasjoner på at manglende kompetanse er et stort problem. Vi velger å tolke svarene dit hen at dybdeintervjuene nyanserer sider ved kompetanse som kan være utfordrende i forbindelse med gjennomføring av uavhengig kontroll. At det ikke fremkommer fra dybdeintervjuene at de som kun blir kontrollert er mer misfornøyd med kontrollørens kompetanse mener vi kan skyldes at informantene i dybdeintervjuene i hovedsak både kontrollerer og blir kontrollert.

7.1.2 UAVHENGIGHET

I følge temaveileder for uavhengig kontroll skal det skal være uavhengighet mellom kontrollforetak og foretak som har utført prosjektering eller byggearbeid som skal kontrolleres. Kontrollforetaket skal dermed være et annet foretak enn det som har utført prosjekteringen eller utførelsen som skal kontrolleres, jf. pbl. § 23-7. For å sikre dette krever SAK10 § 14-1 første ledd at kontrollerende og kontrollert foretak skal være separate juridiske enheter. Dette betyr at kontrollerende og kontrollert foretak må ha ulike organisasjonsnumre.

Både i dybdeintervjuene og i foretaksundersøkelsen har vi stilt spørsmål i hvilken grad uavhengighet mellom kontrollerende, prosjekterende og utførende blir ivare tatt og om det påvirker kvaliteten på den uavhengige kontrollen. Her er det i stor grad samsvar mellom svarene fra intervjuene og undersøkelsen som bekrefter at uavhengighet tas på alvor.

I dybdeintervjuene er det likevel noen innenfor tiltaksklasse 1 som påpeker at selv om det er to selvstendige rettsobjekter som foretar og blir kontrollert er det tilfeller der det eksisterer for tette bånd mellom kontrollerende, prosjekterende og/eller utførende. Spesielt innenfor våtrom er det vanlig at bygningsfirmaer kontrollerer hverandre. Det utvises forståelse for at det er effektivt, gir forutsigbarhet og er enkelt å benytte noen man har gode erfaringer fra å samarbeide med, men at dette kan medføre at kontrollen blir for «snill», i den forstand at for eksempel kostbare feil og mangler blir bevisst oversett eller at det gjøres for å holde kostnadene nede. Det understrekes at dette er subjektive meninger, og at det vises til enkelttilfeller.

I tiltaksklasse 2 og 3 oppfattes ikke kravet til uavhengighet som et problem. Her er som regel rådgivende ingeniørfirma som gjennomfører kontroll eller blir kontrollert. Disse er uavhengige av tiltakshaver og entreprenør. I en del tilfeller er kontrollområdene en del av en totalentreprise. Da hender det at prosjekterende utfører kontroll av utførende, men dette oppleves ikke som et problem fordi foretaket er uavhengig av byggherre/totalentreprenør. Snarere tvert i mot argumenteres det for at dette er en fordel fordi kontrollerende har detaljkunnskaper om prosjekteringen og vet hvordan bygningskonstruksjonen skal utformes.

7.1.3 GJENNOMFØRING AV UAVHENGIG KONTROLL

I dybdeintervjuene har vi bedt informantene om å beskrive hvordan en uavhengig kontroll gjennomføres og ulike utfordringer som oppstår i tilknytning til dette. I foretaksundersøkelsen svarer et stort flertall at de mener uavhengig kontroll fungerer etter intensjonen. Svarene fra dybdeintervjuene er noe mer nyansert. Det betyr ikke at informantene ikke mener at uavhengig kontroll generelt sett fungerer etter intensjonen (de fleste mener at det gjør det), men at informantene velger å vektlegge utfordringer innenfor sine fagområder som de gjerne ser blir tatt tak i slik at ordningen bidrar til bedre byggkvalitet. Det skal sies at når man i undersøkelsen spør om i hvilken grad foretakene faktisk fører til bedre byggkvalitet fordeler svarene seg jevnt, det vil si at halvparten av respondentene ikke tror eller er usikre på om det faktisk vil medføre bedre kvalitet. I dybdeintervjuene er det naturlig nok flere som tar forbehold om at ordningen kun har eksistert i to år, og at det vil ta tid før faktiske resultater kan måles.

I spørreundersøkelsen konkluderes det med at foretakene er enige om at det eksisterer ulik praksis ved gjennomføring av uavhengig kontroll. Det vil si at kontrollen gjennomføres på forskjellige måter. I dybdeintervjuene bekreftes dette.

I likhet med spørreundersøkelsen understreker informantene i dybdeintervjuene at det eksisterer ulik praksis særlig hva angår dokumentasjonstilgang. Noen kontrollforetak påpeker at det er enkelt å få tak i etterspurt dokumentasjon, mens andre opplever det som mer krevende. Informantene begrunner dette med manglende erfaring hos utførende entreprenør – at vedkommende på grunn av at uavhengig kontroll er en såpass ny ordning, og ikke vet hva som skal oversendes av dokumentasjon. Innenfor tiltaksklasse 1 påpekes det at hovedårsaken er at utførende mangler rutiner for kvalitetssikring og i andre tilfeller ikke er fortrolig med å dokumentere arbeid skriftlig.

Et annet eksempel på ulik praksis er at noen av informantene trekker frem at det er en tendens til at uavhengig kontroll utføres kun basert på dokumentasjon, uten at det gjennomføres befarig på byggeplass. Det er særlig innenfor tiltaksklasse 1 dette fremkommer. Det gis ikke inntrykk av at dette er et problem i tiltaksklasse 2 og 3.

I spørreundersøkelsen er de fleste foretakene enige om at uavhengig kontroll blir gjennomført på riktig tidspunkt. Dette skiller seg imidlertid klart ut fra dybdeintervjuene der flere av informantene hevder at det er en gjennomgående utfordring at kontroll av prosjektering ofte ikke blir gjennomført før etter igangsettelse av byggeprosessen.

Forsinkelser begrunnes med at det ofte er stort tidspress knyttet til byggestart og i mange tilfeller er det krevende for kontrollør å få tilstrekkelig dokumentasjon av prosjektering i tide. Dette har også sammenheng med at tiltakshaver eller entreprenør bestiller kontroll for sent. Flere kan fortelle at det snarere er regelen enn unntaket at kontroll av prosjektering gjennomføres etter at utførelsen er igangsatt. Forsinkelse er ofte svært kostbart for utbygger og flere av de kontrollerende opplever at de av og til må lempe litt på kontrollen for å unngå å påføre tiltakshaver store tap hvis avvik påpekes etter igangsatt utførelse. Som regel løser dette seg gjennom befarings på byggeplass eller at utførende dokumenterer utført arbeid underveis, i form av fotografering etc. I tillegg er det et poeng i seg selv at hvis et byggeprosjekt tilnærmet er ferdigstilt vil det være nærmest umulig å utføre kontroll av prosjektering.

Det er faktisk ingen av informantene som har fortalt at uavhengig kontroll i seg selv har ført til at store byggeprosjekter har blitt stoppet eller forsinket i sin helhet. Kontrollør har heller ingen myndighet til dette annet enn at det kan påpekes avvik som tiltakshaver er ansvarlig for å lukke. Det kan virke som om potensielle forsinkelser først og fremst går utover kvaliteten på kontrollen – ikke når selve bygget står ferdig.

Et flertall av de som kontrollerer brannsikkerhet i dybdeintervjuene fremhever det som et problem at det ikke er krav til kontroll av utførelse innenfor dette området. I følge informantene er dette den viktigste delen av kontrollen for å unngå feil og mangler. Kontroll av prosjektering er viktig i seg selv, men oppfattes som usikkert når det ikke er krav til å kontrollere i hvilken grad utførende faktisk følger opp prosjekteringen.

7.1.4 HÅNTERING AV AVVIK

I spørreundersøkelsen fremkommer det at det påpekes flest avvik i klasse 2 og 3. Informantene fra dybdeintervjuene bekrefter at avvik påpekes, og at dette i de aller fleste tilfellene lukkes uten at kommunen involveres. Foretaksundersøkelsen konkluderer med at, avhengig av tiltaksklasse, oppgir mellom 70 og 80 prosent av foretakene at de aldri har meldt åpent avvik til kommunen.

Flere av informantene uttrykker generell bekymring knyttet til at det ikke er noe form for tilsyn som følger opp om avvik faktisk lukkes, og om de lukkes i henhold til kontrollørens merknader. Dette er et ankepunkt flere viser til og et argument som benyttes av mindretallet som er i tvil om uavhengig kontroll faktisk fungerer. Det etterlyses en formalisering av uavhengig kontroll og som setter større krav oppfølging fra en oppnevnt tilsynsmyndighet. Flere nevner at kommunen er en aktuell kandidat til denne rollen.

Det kan selvsagt diskuteres i hvilken grad alvorlige avvik faktisk blir lukket hvis det er svært ressurskrevende å rette opp feilen. Kontrollerende er i tilfelle uansett ikke ansvarlig for å lukke avviket, kun ansvarlig for å påpeke det. Ansvar for eventuelle feil eller mangler ligger hos tiltakshaver.

7.1.5 KOMMUNENS ROLLE

I dybdeintervjuene har vi som beskrevet over vist til to eksempelkommuner og forskjellige erfaringer i forbindelse med gjennomføring av uavhengig kontroll. Av de fire kommunene som er intervjuet er det spesielt en som skiller seg ut gjennom at kommunen i motsetning til de andre gjennomfører tilsyn på byggeplass. I kommuneundersøkelsen er ikke dette spørsmålet stilt direkte. Det kan derfor ikke konkluderes med at dette er et unntakstilfelle, men basert på svarene i kommuneundersøkelsen sett under ett, og tilbakemeldingene fra informantene i dybdeintervjuene, er vi allikevel ganske sikre på at kommunene jevnt over ikke fører et aktivt tilsyn med uavhengig kontroll. Ikke bare kommunene selv, men også blant kontrollforetakene er det mange som ber om at det føres mer tilsyn på byggeplass og ikke minst etterkontroll av uavhengig kontroll.

Bortsett fra tilsyn er det høy grad av samsvar mellom dybdeintervjuene og kommuneundersøkelsen. Begge konkluderer med at kommunene får få søknader om godkjenning av kontrollforetak, og at henvendelser primært er innenfor tiltaksklasse 1.

Heller ikke spørsmål knyttet til uavhengighet er det mange av. I dybdeintervjuene er kommunene tydelige på at de forholder seg til temaveileder, noe de også opplyser foretakene om.

Når det gjelder selve gjennomføringen av uavhengig kontroll bekrefter både dybdeintervjuene og kommuneundersøkelsen at kommunene kun unntaksvis mottar melding om åpne avvik. Det er heller ikke vanlig å benytte reaksjoner i forbindelse med håndtering av avvik (jf. temaveileder/kommunens saksbehandling kap. 10). I dybdeintervjuene begrunnes dette med ett unntak at kommunene verken har ressurser eller kompetanse til å håndtere åpne avvik på en tilfredsstillende måte. I den grad reaksjoner tas i bruk er det primært brukstillatelse som holdes tilbake inntil avviket blir lukket. I spørreundersøkelsen fremkommer det at også inndragning av ansvarsrett og overtredelsesgebyr har blitt benyttet i saker om åpne avvik. Det hender også at kommunene gir midlertidig brukstillatelse.

7.2 Mulige problemområder

Med mulige problemområder menes utfordringer og problemstillinger som dukker opp i forbindelse med gjennomføring av uavhengig kontroll. De problemområdene vi peker på er basert på våre vurderinger av resultatene fra undersøkelsen. Basert på spørreundersøkelsen og dybdeintervjuene ønsker vi å peke på følgende potensielle problemområder:

Ulik praksis i gjennomføringen av uavhengig kontroll

Det kan konkluderes med at foretakene opplever at ulik praksis ved gjennomføring av uavhengig kontroll er et problem. Det vil si at kontrollen gjennomføres på forskjellige måter. Dette fører igjen til usikkerhet om hva som kreves av dokumentasjon.

Uavhengig kontroll i tiltaksklasse 2 og 3 kommer for sent i gang

Foretakene innen tiltaksklasse 2 og 3 mener at de ofte kommer for sent inn i byggeprosessen. Ofte er den uavhengige kontrollen innen disse områdene mer kompleks og et større fokus på å komme inn tidligere vil være positivt.

Uavhengighet

Innenfor tiltaksklasse 1 er det flere som påpeker at selv om det er to forskjellige rettsobjekter som foretar og blir kontrollert er det i en del tilfeller for tette bånd mellom kontrollerende, prosjekterende og/eller utførende. Spesielt innenfor våtrom og lufttetthet er det vanlig at byggeforetak med kjennskapsbånd kontrollerer hverandre.

Ikke krav til kontroll av utførelse - brannsikkerhet

Et flertall av de som kontrollerer brannsikkerhet fremhever det som et problem at det ikke er krav til kontroll av utførelse innenfor dette området. Flere påpeker at kompetansen til utførende part ofte er mangelfull innen brann og at det er grunn til å anta at dette medfører avvik.

Kontrolltilsyn

Flere av informantene uttrykker generell bekymring knyttet til at det ikke er noe form for tilsyn som følger opp om avvik faktisk lukkes, og om de lukkes i henhold til kontrollerendes merknader.

Befaring på byggeplass

Noen av informantene trekker frem at det er en tendens til at uavhengig kontroll utføres kun basert på dokumentasjon, uten at det gjennomføres befaring på byggeplass. Det er særlig innenfor tiltaksklasse 1.

Prisdumping

Dette vil redegjøres nærmere for i neste kapittel om kostnader i forbindelse med uavhengig kontroll, men nevnes her fordi det åpenbart, spesielt innenfor tiltaksklasse 1, er et problem at prisene for kontroll settes så lavt at seriøse aktører i markedet taper på pris. Et flertall av informantene i tiltaksklasse 1 rapporterer dette.

8 PRISER PÅ UAVHENGIG KONTROLL

I dybdeintervjuene ble informantene spurt om priser på uavhengig kontroll. Vi mener at dette ligger litt på siden av de andre temaene og har derfor valgt å presentere funnene i et eget kapittel. Det er ikke et mål i seg selv for undersøkelsen å påpeke hvor mye en kontroll koster. Fokuset for dette kapittelet er å redegjøre for hvordan markedet fungerer, hvor mye markedet er villig til å betale og på hvilken måte betalingen utføres- er det fastpris eller løpende fakturering per time? I tillegg ble informantene spurt om andre merkostnader som forsinkelse, tilrettelegging for kontroll, utlevering av dokumentasjon, lukking av avvik, og hvordan denne kostnaden fordeles.

8.1 Pris

8.1.1 TILTAKSKLASSE 1

I tiltaksklasse 1 er det store variasjoner med hensyn til pris for uavhengig kontroll. Dette til tross for at det som skal kontrolleres, sammenliknet med tiltaksklasse 2 og 3, er relativt likt i omfang uavhengig av byggeprosjekt. Informantene oppgir priser fra 5500,- til 20 000,- for våtrom og tetthet. De fleste ligger et sted midt i mellom på rundt 10 000,-.

Som nevnt i forrige kapittel (avsnittet om «Prisdumping») reagerer flere av informantene på at uavhengig kontroll prises så lavt som ned mot 5000,- innenfor tiltaksklasse 1. En så lav pris dekker ikke befarings på byggeplass, og knapt nok arbeid forbundet med å utarbeide kontrollerklæring. Flere hevder at disse aktørene umulig kan gjennomføre kontroll i henhold til SAK10 og temaveileder. Kontrollen fremstår som useriøs, og utkonkurrerer foretak som utøver uavhengig kontroll i tråd med regelverket. Det opplyses videre om at denne typen foretak i mange tilfeller kun driver med uavhengig kontroll. Alle informantene i undersøkelsen oppgir at de har uavhengig kontroll som en biinntekt. Det er primært andre tjenester innenfor rådgivning, prosjektering og entreprenørvirksomhet som er foretakenes hovedgeskjeft. Flere forteller at kontroll i tiltaksklasse 1 er lite attraktivt på grunn av lave priser. Geografiske forskjeller fremkommer ikke av datamaterialet.

8.1.2 TILTAKSKLASSE 2 OG 3

I motsetning til i tiltaksklasse 1 er det svært vanlig å ta betalt etter medgått tid, det vil si løpende fakturering. Dette gjøres som oftest innenfor en avtalt budsjettramme.

Prisen for et kontrolloppdrag innen tiltaksklasse 2 og 3 varierer, avhengig av kontrollområde og ikke minst størrelse/kompleksitet på bygningsmassen. Priser varierer alt fra 10 000 til 100 000 avhengig av størrelse og fagområde. Nedenfor gis det forsøksvis ett bilde på hvilke priser aktørene opererer med i markedet. På grunn av de store variasjonene er prisene oppgitt i intervaller med laveste og høyeste pris per kontrollområde. Prisene omfatter både kontroll av utførelse og prosjektering. Informantene har i mindre grad vært villige til å oppgi konkrete priser, og derfor må dette anses som estimater.

8.1.3 PRISEKSEMPLER

Vi har kommet frem til følgende priseksempler basert på dybdeintervjuene. Disse eksemplene er kun indikative og kommer fra de vi har snakket med. Det er ikke nødvendigvis slik at dette er representativt for hele næringen.

Tabell 4 Priseksempler for uavhengig kontroll innen ulike tiltaksklasser

Kontrollområde	Pris
Våtrom og tetthet (tiltaksklasse 1)	5500 – 20 000 kr
Konstruksjonssikkerhet (tiltaksklasse 2 og 3)	3000 – 30 000 kr
Brannsikkerhet (tiltaksklasse 2 og 3)	15000 – 100 000 kr
Bygningsfysikk (tiltaksklasse 2 og 3)	10 000 – 40 000 kr
Geoteknikk (tiltaksklasse 2 og 3)	10 000 – 80 000 kr
Alle kontrollområder på ett prosjekt (inkludert våtrom og tetthet)	85 000 – 500 000 kr

8.2 Merkostnader

I tillegg til å oppgi priser for uavhengig kontroll har informantene blitt spurt om hvilke merkostnader kontroll påfører bygningsprosjekter og hvem dette i tilfelle går utover.

I utgangspunktet er det tiltakshaver som blir belastet for alle utgifter til kontroll. En del av informantene har imidlertid opplyst at på grunn av at ordningen med uavhengig kontroll er såpass ny er det flere entreprenører som ikke har vært klar over omfanget av uavhengig kontroll og glemt å prise dette inn i tilbudene sine. I en del tilfeller har entreprenøren måttet ta denne meromkostningen, ikke tiltakshaver. Etter hvert som uavhengig kontroll blir mer kjent i byggebransjen og entreprenørene får mer erfaring, rapporterer flere av informantene at dette er i ferd med å bedre seg slik at tiltakshaver tar hele kostnaden selv.

En fordyrende årsak som også henger sammen med manglende erfaring er «forsinkelse». Flere kontrollerende oppgir at prosjekterende og utførende ikke alltid vet eller forstår omfanget av hva slags dokumentasjon som etterspørres i forbindelse med uavhengig kontroll. Dette medfører i noen tilfeller til forsinkelse i byggeprosessen, og fører til økte kostnader både for entreprenør og tiltakshaver.

Ikke helt overraskende er det blant de som kun blir kontrollert en god del reaksjoner på at uavhengig kontroll er en byråkratisk ordning som først og fremst tar tid, gjør byggeprosessen fordyrende og uansett ikke fører til bedre byggkvalitet. Det er særlig i spørreundersøkelsen dette fremkommer.

8.3 Konklusjoner

I oppdragsbeskrivelsen følger en konkret bestilling om hva rapporten skal inneholde. I dette avslutningskapitlet vil vi kort basert på rapportens funn redegjøre for disse temaene.

8.4 Beskrivelse av hvordan kontroll er gjennomført

Samtlige informanter oppgir at de følger et system og har rutiner for gjennomføring av uavhengig kontroll. Et flertall oppgir at de bruker et system utarbeidet av Holte AS. Tilbakemeldingene fra informantene som benytter dette systemet er at det fungerer godt og er forholdsvis enkelt å bruke. Et mindretall av informantene, spesielt de som har vært i bransjen over flere år eller små foretak som kun jobber innenfor tiltaksklasse 1, har utviklet egne systemer for gjennomføring av uavhengig kontroll.

Med få unntak har informantene beskrevet og redegjort for hvordan de gjennomfører uavhengig kontroll. En «typisk» kontroll gjennomføres på følgende måte:

- Tiltakshaver, byggherre eller entreprenør bestiller uavhengig kontroll.

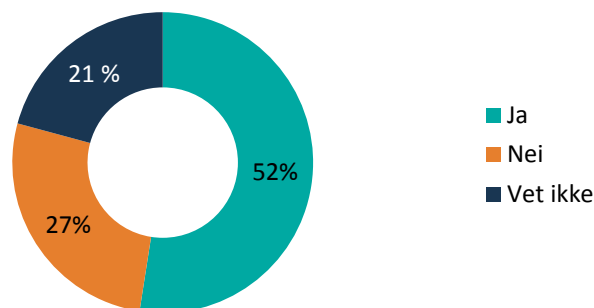
- Kontrollør sender ut varsel om kontroll og behov for skriftlig dokumentasjon (varierer avhengig av fagområde og kompleksitet/størrelse). Kontrollør mottar sjekklister og rutiner fra den som blir kontrollert.
- Det avtales tidspunkt for befarings på byggeplass. I enkelttilfeller har informantene oppgitt at de som standard prosedyre møter opp uanmeldt og foretar stikkprøver.
- Kontrollerklæring utarbeides med eventuelle avviksmeldinger. Eventuelle avvik oversendes prosjekterende eller utførende.
- Avvik rettes opp i dialog mellom kontrollør, prosjekterende og/eller utførende, og meldes lukket til kontrollør.
- Avslutningsvis utarbeides kontrollerklæring og sluttrapport. Ingen informanter oppgir at avvik har blitt stående åpent og oversendt til kommune med forespørsel om ferdigattest.

Det er ingenting som fremkommer av intervjuene som tyder på at informantene som benytter egne systemer, har bedre eller dårligere forutsetninger for å gjennomføre kontroll. I kapittel 6.1.3 har vi i tillegg ved hjelp av eksempler redegjort for gjennomføring av kontroll innenfor de ulike fagområdene. Her finner vi at det eksisterer ulik praksis i forbindelse med gjennomføring av uavhengig kontroll, og at dette oppleves som et problem blant aktørene i byggebransjen.

8.5 Effekt av uavhengig kontroll

Det er 52 prosent av foretakene som mener at uavhengig kontroll vil gi bedre byggkvalitet. Mer oppsiktsvekkende er imidlertid at 27 prosent av foretakene mener at uavhengig kontroll ikke vil føre til bedre byggkvalitet. Dette er illustrert nedenfor.

Foretakenes meninger om hvorvidt uavhengig kontroll øker byggkvaliteten

I dybdeintervjuene er man noe mer positiv. Dette følger naturlig når flere tar forbehold om at ordningen kun har eksistert i to år, og at det vil ta tid før faktiske resultater kan måles.

8.6 Mulige problemområder ved gjennomføring av uavhengig kontroll

Følgende mulige problemområder er identifisert i rapporten:

- For ulik praksis i gjennomføringen av uavhengig kontroll
- Uavhengig kontroll i tiltaksklasse 2 og 3 kommer for sent i gang
- For tette bånd mellom kontrollforetak og de som blir kontrollert (uavhengighet) i tiltaksklasse 1
- Ikke krav til kontroll av utførelse - brannsikkerhet
- Manglende kontrolltilsyn
- Uavhengig kontroll utføres i for liten grad gjennom befarings på byggeplass, spesielt i tiltaksklasse 1
- Prisdumping er et problem i tiltaksklasse 1

Det understrekes at disse problemområdene er tilfeldig rangert, og at det ikke er empirisk grunnlag for å si at et problemområde er viktigere enn et annet.

8.7 Markedspris for kontrolloppdrag

Følgende priser oppgis som markedspris for kontrolloppdrag:

Kontrollområde	Pris
Våtrom og tetthet (tiltaksklasse 1)	5500 – 20 000 kr
Konstruksjonssikkerhet (tiltaksklasse 2 og 3)	3000 – 30 000 kr
Brannsikkerhet (tiltaksklasse 2 og 3)	15000 – 100 000 kr
Bygningsfysikk (tiltaksklasse 2 og 3)	10 000 – 40 000 kr
Geoteknikk (tiltaksklasse 2 og 3)	10 000 – 80 000 kr
Alle kontrollområder på ett prosjekt (inkludert våtrom og tetthet)	85 000 – 500 000 kr

Disse eksemplene er kun indikative og er basert på informasjon fra dybdeintervjuene. Det er ikke nødvendigvis slik at dette er representativt for hele næringen.

I tillegg har vi undersøkt og funnet ut hvilke andre merkostnader aktørene oppgir:

- På grunn av manglende erfaring med uavhengig kontroll oppgis det i en del tilfeller at entreprenører har glemt å prise inn kontroll i tilbudene sine og derfor istedenfor tiltakshaver har måttet dekke denne kostnaden selv
- Manglende forståelse for omfang av dokumentasjon som etterspørres i forbindelse med uavhengig kontroll medfører i noen tilfeller forsinkelser og økte kostnader både for entreprenør og tiltakshaver
- Tilbakemeldinger fra foretak som kun blir kontrollert at uavhengig kontroll er en byråkratisk ordning som først og fremst tar tid, gjør byggeprosessen fordyrende og uansett ikke fører til bedre byggkvalitet.

VEDLEGG A – SPØRREUNDERSØKELSE FORETAK

Undersøkelse om effekten av uavhengig kontroll i byggesaker

1. På hvilken måte er foretaket involvert i uavhengig kontroll etter plan- og bygningsloven?

- ☐ Vi utfører uavhengig kontroll og blir også kontrollert
- ☐ Vi blir kun kontrollert
- ☐ Vi foretar kun uavhengig kontroll
- ☐ Vi blir verken kontrollert eller foretar uavhengig kontroll etter plan- og bygningsloven

2. Har foretaket ditt sentral godkjenning for kontroll?

- ☐ Ja
- ☐ Nei

3. Hva er beskrivende for ditt foretaks hovedoppgave?

Flere svaralternativ er mulig.

- ☐ Rådgivning
- ☐ Prosjekt-/byggeledelse
- ☐ Byggmester
- ☐ Kontroll
- ☐ Taksering
- ☐ Entreprenørvirksomhet

4. Hvilke tiltaksklasser utfører ditt foretak kontroll i?

Flere svaralternativ er mulig

- ☐ Tiltaksklasse 1 (våtrom og lufttetthet)
- ☐ Tiltaksklasse 2 (bygningfysikk, brannsikkerhet, geoteknikk, konstruksjonssikkerhet)
- ☐ Tiltaksklasse 3 (bygningfysikk, brannsikkerhet, geoteknikk, konstruksjonssikkerhet)

5. På hvilke(t) fagområde(r) utfører ditt foretak uavhengig kontroll?

Flere svaralternativ er mulig

- ☐ Våtrom/lufttetthet
- ☐ Bygningsfysikk
- ☐ Konstruksjonssikkerhet
- ☐ Geoteknikk
- ☐ Brannsikkerhet

6. Hvilken form for uavhengig kontroll utøver foretaket ditt?

Flere svaralternativ er mulig

- ☐ Kontroll av prosjektering
- ☐ Kontroll av utførelse
- ☐ Kvalitetssikring

7. Hvor mange uavhengige kontroller gjennomførte ditt foretak i 2013?

- ☐ 1-3
- ☐ 4-10
- ☐ 11-15
- ☐ 16-20
- ☐ Over 20

Eventuelle kommentarer

8. I hvilket fylke er foretaket registrert?

- ☐ Akershus
- ☐ Aust-Agder
- ☐ Buskerud

- ☐ Finnmark
- ☐ Hedmark
- ☐ Hordaland
- ☐ Møre og Romsdal
- ☐ Nord-Trøndelag
- ☐ Nordland
- ☐ Oppland
- ☐ Oslo
- ☐ Rogaland
- ☐ Sogn og Fjordane
- ☐ Sør-Trøndelag
- ☐ Telemark
- ☐ Troms
- ☐ Vestfold
- ☐ Vest-Agder
- ☐ Østfold

9. Hvor mange er ansatt i din virksomhet?

- ☐ Enmannsforetak
- ☐ 2-10 ansatte
- ☐ 11-50 ansatte
- ☐ 51-100 ansatte
- ☐ Over 100 ansatte

10. I hvilken grad benytter ditt foretak temaveilederen ved uavhengig kontroll?

Med temaveileder menes "Temaveiledning om kontroll" som kan lastes ned på Direktoratet for byggkvalitet sine nettsider:
<http://dibk.no/no/BYGGEREGLER/Temaveiledninger/Veiledning-uavhengig-kontroll/>

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad

- ☐ Aldri
- ☐ Kjenner ikke til temaveilederen

Krav til kontrollør

I spørsmålene som følger vil vi stille deg noen spørsmål om den som utfører kontroll

11. I hvilken grad er det samsvar mellom hva som skal kontrolleres og kompetansen til foretak som utøver kontrollen?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

12. Kan du kort beskrive hvorfor foretaket mener at kontrolløren ikke har tilstrekkelig kompetanse til å gjennomføre uavhengig kontroll?

13. Vennligst ta stilling til følgende påstander om uavhengig kontroll?

1=sant, 5=usant

	1	2	3	4	5	Ingen forme ning
Det er mange med sentral godkjenning for kontroll som ikke	☐	☐	☐	☐	☐	☐

er godt nok (tilstrekkelig)
kvalifisert til å utføre kontroll
Foretak med godkjenningen
"overordnet ansvar for kontroll"
gjennomfører selv kontroll uten
bruk av kvalifiserte
underleverandører

☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Det kontrollerende foretaket har
tilstrekkelig kompetanse til å
gjennomføre uavhengig kontroll

☐	☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Eventuelle kommentarer:

14. I hvilken grad er foretaket kjent med hvilken uavhengighet som kreves mellom ansvarlig kontrollerende og foretaket som er underlagt kontroll?

- ☐ I svært stor grad
- ☐ I stor grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

15. Kan du kort redegjøre for årsaken(er) til at foretaket ikke kjenner til krav til uavhengighet mellom ansvarlig kontrollerende og foretaket som er underlagt kontroll?

16. Vennligst ta stilling til følgende påstander om krav til uavhengighet:

1=sant, 5=usant

	1	2	3	4	5	Ingen formeni ng
Det er ingen eller få utfordringer knyttet til krav til uavhengighet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Krav til uavhengighet er for strenge	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er vanskelig å ivareta krav til uavhengighet på grunn av tette bånd i bransjen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er vanlig å velge samme ansvarlig kontrollerende foretak ved gjennomføring av uavhengig kontroll	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jeg har inntrykk av at krav til uavhengighet tas på alvor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer:

Kontrollområder

I spørsmålene som følger vil vi stille deg noen spørsmål som berører tiltaksklasser

17. I hvilken grad er foretaket kjent med hva kontrollen skal omfatte innen tiltaksklasse 1 (våtrom og lufttetthet)?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad

- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke
- ☐ Ikke relevant

Eventuelle kommentarer:

18. Hvorfor er ikke foretaket kjent med hva kontrollen skal omfatte innen tiltaksklasse 1 (våtrom og lufttetthet)?

19. I hvilken grad er foretaket kjent med hva som skal kontrolleres innen tiltaksklasse 2 og 3?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke
- ☐ Ikke relevant

Eventuelle kommentarer:

20. Hvorfor er ikke foretaket kjent med hva som skal kontrolleres innen tiltaksklasse 2 og 3?

21. I hvilken grad er kriteriene for plassering i tiltaksklasse for uavhengig kontroll tydelige?

SAK10 § 9-3: Tiltaksklasse bestemmes av oppgavens kompleksitet og vanskelighetsgrad samt konsekvensen av feil og mangler.

- ☐ Svært tydelig
- ☐ Tydelig
- ☐ Noe tydelig
- ☐ Utydelig
- ☐ Svært utydelig
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

22. Hvorfor oppfatter foretaket kriteriene for plassering i tiltaksklasse for kontroll som utydelige?

Gjennomføring av uavhengig kontroll

I spørsmålene som følger vil vi stille deg noen spørsmål som berører selve gjennomføringen av uavhengig kontroll

23. I hvilken grad synes foretaket uavhengig kontroll fungerer

etter intensjonen?

Intensjonen er at uavhengig kontroll skal bidra til at det bygges med riktig kvalitet og å redusere byggefeil. i tillegg til at kvalitetssikringen er gjort i henhold til temaveileder.

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

24. Kan du kort beskrive hvorfor foretaket mener at uavhengig kontroll ikke fungerer etter intensjonen?

25. Mener foretaket at uavhengig kontroll fører til bedre byggkvalitet?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

26. Kan du kort beskrive hvorfor foretaket mener uavhengig kontroll ikke fører til bedre byggkvalitet?

27. I hvilken grad samsvarer den faktiske gjennomføring av uavhengig kontroll (praksis) med temaveilederen for uavhengig kontroll?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

28. Kan du kort beskrive hvorfor foretaket mener at den faktiske gjennomføring av uavhengig kontroll ikke samsvarer med temaveileder for uavhengig kontroll?

Kontroll av utført kvalitetssikring

De neste spørsmålene omfatter uavhengig kontroll av utført

kvalitetssikring

I henhold til temaveileder skal kontrollforetaket bekrefte at det kontrollerte foretaket har rutine for kvalitetssikring i sitt foretakssystem. Det skal kontrolleres at kvalitetssikring er utført og kan dokumenteres ved sjekklister eller andre hjelpemidler.

29. I hvilken grad blir kontroll av kvalitetssikring gjennomført i henhold til temaveileder for uavhengig kontroll?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

30. Kan du kort beskrive årsaken(r) til at kontroll av kvalitetssikring ikke blir gjennomført i henhold til temaveileder?

31. I hvilken grad oppfatter foretaket at ansvarlig kontrollerende foretak har kompetanse til å gjennomføre kontroll av utført kvalitetssikring?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad

- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

32. Kan du kort beskrive hvorfor foretaket mener at ansvarlig kontrollør ikke har relevant kompetanse til å gjennomføre kontroll av utført kvalitetssikring?

33. I hvilken grad opplever du at foretaket som blir kontrollert har gode nok rutiner for kvalitetssikring?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

34. Kan du kort beskrive hvorfor du mener at foretaket som blir kontrollert ikke har gode nok rutiner for kvalitetssikring?

35. I henhold til temaveilederen skal prosjektering og utførelse gjennomføres i samsvar med skriftlig rutine, som skal beskrive fremgangsmåten for arbeidet.

I hvilken grad lar det seg kontrollere at prosjektering og utførelse er gjennomført i samsvar med skriftlig rutine?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

36. Kan du kort beskrive hvorfor foretaket mener det ikke lar seg gjøre å kontrollere prosjektering og utførelse i samsvar med skriftlig rutine?

37. I hvilken grad får foretaket tilgang til relevant dokumentasjon (fotodokumentasjon, utfylte sjekklister, måleresultater mv.) av rutiner ved gjennomføring av kontroll av kvalitetssikring?

- ☐ I svært høy grad

- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

38. Kan du kort beskrive årsaken(er) til at foretaket ikke får tilgang til relevant dokumentasjon for utført kvalitetssikring?

39. I hvilken grad er dokumentasjon av rutiner tilstrekkelig for å gjennomføre kontroll av utført kvalitetssikring?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

40. Kan du kort beskrive årsaken(r) til at dokumentasjon av rutiner ikke er tilstrekkelig for å gjennomføre kontroll av kvalitetssikring?

41. Vennligst ta stilling til følgende påstander om kontroll av kvalitetssikring:

1=Sant, 5=Usant

	1	2	3	4	5	Ingen formeni ng
Det er utfordrende å få tilgang til dokumentasjon av rutiner ved gjennomføring av kontroll av kvalitetssikring	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det oppleves som uklart hva en rutine skal inneholde	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dokumentasjon av rutiner er ofte ikke tilstrekkelig for å foreta kontroll av kvalitetssikring	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Det er ingen problemer knyttet til gjennomføring av kontroll av kvalitetssikring	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Kontroll av prosjektering og utførelse

I tillegg til kontroll av kvalitetssikring skal det i henhold til temaveilederen foretas kontroll av prosjektering og utførelse. De neste spørsmålene omfatter dette.

42. I hvilken grad blir kontroll av prosjektering og/eller utførelse gjennomført i henhold til temaveilederen for uavhengig kontroll?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

43. Kan du kort beskrive årsaken(r) til at kontroll av prosjektering og/eller utførelse ikke blir gjennomført i henhold til temaveileder?

44. I hvilken grad opplever foretaket at det er ulik praksis ved gjennomføring av uavhengig kontroll av prosjektering og/eller utførelse?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

45. Kan du kort beskrive årsaken(r) til at det er ulik praksis ved uavhengig kontroll av prosjektering og/eller utførelse?

46. Hvordan synes du tabell 5.3 "Kontrollomfang for fuktsikring og lufttetthet i boliger" i temaveilederen fungerer som hjelpemiddel ved gjennomføring av uavhengig kontroll av prosjektering og utførelse?

- ☐ Svært godt
- ☐ Godt
- ☐ Tilstrekkelig
- ☐ Dårlig
- ☐ Svært dårlig
- ☐ Kjenner ikke til tabellen/ikke relevant

47. Kan du kort beskrive årsaken(r) til at tabell 5.3 "Kontrollomfang for fuktsikring og lufttetthet i boliger" i temaveilederen ikke fungerer?

48. Hvordan synes du tabell 5.5 "Kontrollomfang for prosjektering og utførelse i tiltaksklasse 2 og 3" i temaveilederen fungerer som hjelpemiddel ved gjennomføring av uavhengig kontroll av prosjektering og utførelse?

	Svært godt	Godt	Tilstrekkelig	Dårlig	Svært dårlig	Kjenner ikke til tabellen	Ikke relevant
Bygningsfysikk - prosjektering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bygningsfysikk - utførelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konstruksjonssikkerhet - prosjektering	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konstruksjonssikkerhet - utførelse	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

et - utførelse

Geoteknikk - ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

prosjektering

Geoteknikk - utførelse ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Brannsikkerhetsstrate ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

gi - overordnet

kontroll av

dokumentasjon

Brannsikkerhetsstrate ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

gi - kontroll av

verifikasjon ved

analyse

Eventuelle kommentarer

49. Kan du kort beskrive årsaken(r) til at tabell 5.5

"Kontrollomfang for prosjektering og utførelse i tiltaksklasse 2 og 3" i temaveilederen ikke fungerer?

50. I hvilken grad mener foretaket at uavhengig kontroll blir gjennomført på riktig tidspunkt i byggeprosessen?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

51. Kan du kort beskrive årsaken(r) til hvorfor uavhengig kontroll ikke blir gjennomført på riktig tidspunkt i byggeprosessen?

52. I hvilken grad opplever foretaket at kontroll av prosjektering blir gjennomført før byggeprosessen er igangsatt?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke
- ☐ Aldri

Eventuelle kommentarer:

53. Kan du kort beskrive årsaken/er til hvorfor ikke kontroll av prosjektering blir gjennomført før byggeprosessen er igangsatt?

54. I hvilken grad opplever foretaket at produksjonsgrunnlaget (tilgjengelige tegninger på byggeplassen) er lett tilgjengelig for kontroll av prosjektering og utførelse?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

55. Kan du kort beskrive årsaken(r) til hvorfor produksjonsgrunnlaget ikke er lett tilgjengelig?

56. I hvilken grad opplever foretaket at produksjonsgrunnlaget er tilstrekkelig for å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

57. Kan du kort beskrive årsaken(r) til at produksjonsgrunnlaget ikke er tilstrekkelig for å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse?

58. I hvilken grad oppfatter foretaket at ansvarlig kontrollerende har relevant kompetanse til å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

59. Kan du kort beskrive hvorfor du mener at ansvarlig kontrollør ikke har relevant kompetanse til å gjennomføre kontroll av prosjektering og utførelse?

Håndtering av avvik

De siste spørsmålene i undersøkelsen omfatter mulige problemstillinger knyttet til avvik

60. I hvilken grad er det tydelig for foretaket hva som defineres som et avvik?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

61. Kan du kort beskrive hvorfor foretaket mener det er uklart hva som defineres som avvik?

62. I hvilken grad blir avvik håndtert i henhold til prosedyre i temaveilederen for åpent og lukket avvik?

- ☐ I svært høy grad
- ☐ I høy grad
- ☐ I noen grad
- ☐ I liten grad
- ☐ I svært liten grad
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

63. Kan du kort beskrive hvorfor avvik ikke blir håndtert i henhold til prosedyre i temaveilederen for åpent og lukket avvik?

64. Oppstår det ofte uenighet om avvik?

Oppgi for året 2013

- ☐ Aldri
- ☐ I 1-20 prosent av tilfellene
- ☐ I 21-40 prosent av tilfellene
- ☐ I 41-60 prosent av tilfellene
- ☐ I 61-80 prosent av tilfellene
- ☐ I 81-100 prosent av tilfellene

Eventuelle kommentarer:

65. Kan du kort beskrive hvorfor det oppstår uenighet om avvik?

66. Hvor ofte dokumenteres og meldes det om avvik til de ansvarlige foretakene?

Oppgi for året 2013

- ☐ Aldri
- ☐ I 1-20 prosent av tilfellene
- ☐ I 21-40 prosent av tilfellene
- ☐ I 41-60 prosent av tilfellene
- ☐ I 61-80 prosent av tilfellene
- ☐ I 81-100 prosent av tilfellene
- ☐ Vet ikke

67. Kan du kort beskrive hvorfor det sjelden eller aldri dokumenteres og meldes om avvik til de ansvarlige foretakene?

68. Har det forekommet at åpne avvik har blitt meldt til kommunen?

- ☐ Ja
- ☐ Nei
- ☐ Vet ikke

69. I hvor mange tilfeller ble det blitt meldt avvik til kommunen i 2013?

- ☐ Aldri
- ☐ 1-5 tilfeller
- ☐ 6-10 tilfeller
- ☐ 11-15 tilfeller
- ☐ 15-20 tilfeller
- ☐ Over 20
- ☐ Vet ikke

70. Har du andre kommentarer til undersøkelsen som gjelder uavhengig kontroll?

VEDLEGG B – SPØRREUNDERSØKELSE KOMMUNER

Undersøkelse om effekten av uavhengig kontroll i byggesaker

Først vil vi stille deg noen spørsmål om ansvarsrett

1. På hvilke fagområder får dere oftest enkelthenvendelser om godkjenning av kontrollforetak i byggesaker?

Flere svaralternativ er mulig

- ☐ Brannsikkerhet
- ☐ Bygningsfysikk
- ☐ Geoteknikk
- ☐ Konstruksjonssikkerhet
- ☐ Våtrom/lufttetthet
- ☐ Vet ikke

2. Hva slags rutiner har kommunen for tildeling av ansvarsrett?

- ☐ Muntlige rutiner
- ☐ Skriftlige rutiner
- ☐ Både skriftlige og muntlige rutiner
- ☐ Andre
- ☐ Ingen
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

3. Hvor mange ganger tildeler kommunen ansvarsrett til foretak som ikke har sentral godkjenning (i 2013)?

Oppgi ca. antall

1-5	6-10	11-15	16-20	Over 20	Aldri	Vet ikke
-----	------	-------	-------	---------	-------	----------

Tiltaksklasse 1 (våtrom og lufttetthet)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tiltaksklasse 2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tiltaksklasse 3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Eventuelle kommentarer:

4. Beskriv kort hvorfor kommunen sjelden eller aldri tildeler ansvarsrett til foretak som ikke har sentral godkjenning?

Gjelder den/de tiltaksklassene du har krysset av for alternativ "aldri" i forrige spørsmål

5. Hvor mange ganger har kommunen overprøvd tiltaksklassen som er lagt til grunn i søknaden om ansvarsrett (i 2013)?

Oppgi ca. antall

- ☐ 1-5
- ☐ 6-10
- ☐ 11-15
- ☐ 16-20
- ☐ Over 20
- ☐ Aldri
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer:

6. Beskriv hvorfor kommunen aldri overprøver tiltaksklassen som er lagt til grunn i søknaden om ansvarsrett (i 2013)?

På neste side følger noen spørsmål om uavhengighet

Reglene om uavhengighet står beskrevet i plan- og bygningsloven § 24-2 og i byggesakforskriften (SAK10) § 14-1. Her står det at kontrollerende foretak skal være en annen juridisk enhet enn det foretaket som utfører arbeid som kontrolleres. Kontrollerende foretak skal heller ikke ha personlig eller økonomisk tilknytning som kan påvirke kontrollen.

7. I hvilket omfang får kommunen spørsmål om reglene om uavhengighet (i 2013)?

Oppgi ca. antall

- ☐ 1-5 henvendelser
- ☐ 6-10 henvendelser
- ☐ 11-15 henvendelser
- ☐ 16-20 henvendelser
- ☐ Over 20 henvendelser
- ☐ Aldri
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

8. Hvilke av disse spørsmålene om uavhengighet er mest vanlige?

Flere svaralternativ er mulig

- ☐ Personlig eller økonomisk uavhengighet
- ☐ Forhold til tiltakshaver
- ☐ Hva som kan kontrolleres (utførelse når man selv har prosjektert)
- ☐ Forholdet til kontrakt-/entrepriseformer
- ☐ Annet _____

På neste side følger noen spørsmål om når det er krav om kontroll

I byggesaksforskriften (SAK10) § 14-2 framgår obligatoriske kontrollområder. I § 9-4 framgår reglene om fastsettelse av tiltaksklasser.

9. I hvilket omfang får kommunen spørsmål om når det er krav om kontroll i et byggetiltak (i 2013)?

Oppgi ca. antall

	1-5	6-10	11-15	16-20	Over 20	Aldri	Vet ikke
Tiltaksklasse 1 (våtrom+lufttetthet)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tiltaksklasse 2+3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

På neste side følger et spørsmål om gjennomføring av uavhengig kontroll

Reglene om gjennomføring av kontroll framgår av byggesaksforskriften (SAK10) §§ 14-6 og 14-7. Reglene er også nærmere beskrevet i direktoratets temaveiledning om kontroll.

10. Hvor ofte får kommunen spørsmål om hvordan uavhengig kontroll skal gjennomføres innenfor de ulike fagområdene (i 2013)?

Oppgi ca. antall

	1-5	6-10	11-15	16-20	Over 20	Aldri	Vet ikke
Bygningsfysikk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Brannsikkerhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Geoteknikk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Konstruksjonssikkerhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lufttetthet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Våtrom	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

På neste side følger noen spørsmål om håndtering av avvik

I de tilfellene hvor avvik ikke er lukket, også etter at søker er underrettet og avtalte frister er utløpt, skal kontrollforetaket melde til kommunen om det foreligger et åpent avvik

11. Hvor ofte mottar kommunen melding om åpent avvik som følge av uenighet mellom kontrollforetaket og foretaket som er kontrollert (i 2013)?

Oppgi ca. antall

- ☐ 1-5
- ☐ 6-10
- ☐ 11-15
- ☐ 16-20
- ☐ Over 20
- ☐ Aldri
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

12. Beskriv kort hva avvikene gjelder?

13. I hvor stort omfang bruker kommunen muligheten til reaksjoner overfor de ansvarlige foretakene, dvs ansvarlige prosjekterende og ansvarlig utførende ved åpne avvik (i 2013)?

Med reaksjoner menes de alternativene kommunene har tilrådighet når åpent avvik foreligger

Oppgi ca. antall

- ☐ 1-5
- ☐ 6-10
- ☐ 11-15
- ☐ 16-20
- ☐ Over 20
- ☐ Aldri
- ☐ Vet ikke

Eventuelle kommentarer

14. Hvilke reaksjoner er vanligst å ty til?

1=Vanligst, 6=Aldri

	1	2	3	4	5	6
Ny uavhengig kontroll	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Avvente avklaring av avviksforholdet fra tiltakshaver og de ansvarlige foretak han engasjerer	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Opprette tilsynssak, herunder	☐	☐	☐	☐	☐	☐

kreve ytterligere dokumentasjon						
Gi pålegg om retting og varsel om tvangsmulkt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Avslå midlertidig brukstillatelse / ferdigattest fordi det foreligger et åpent avvik og dermed brudd på regelverket	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utstede midlertidig brukstillatelse / ferdigattest hvis kommunen finner samsvar eller at overtredelsen er bagatellmessig	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Vet ikke	☐	☐	☐	☐	☐	☐

15. Har du andre kommentarer til undersøkelsen?

VEDLEGG C – SVARPROSENT OG FRAFALL I FORETAKSUNDERSØKELSEN

Spørsmål nr	Flervalgsspørsmål (F)/Påstander (P)	Skal svare	Har svart	Frafall	Svarprosent	Undergruppe
1		1829	1811	18	99 %	Total
2		1482	1462	20	99 %	Undergruppe 1
3	F	1482	1437	45	97 %	Undergruppe 1
	F	1482	1437	45	97 %	Undergruppe 1
	F	1482	1437	45	97 %	Undergruppe 1
	F	1482	1437	45	97 %	Undergruppe 1
	F	1482	1437	45	97 %	Undergruppe 1
	F	1482	1437	45	97 %	Undergruppe 1
4	F	589	529	60	90 %	Undergruppe 2
	F	589	529	60	90 %	Undergruppe 2
	F	589	529	60	90 %	Undergruppe 2
5	F	589	512	77	87 %	Undergruppe 2
	F	589	512	77	87 %	Undergruppe 2
	F	589	512	77	87 %	Undergruppe 2
	F	589	512	77	87 %	Undergruppe 2
	F	589	512	77	87 %	Undergruppe 2
6	F	589	541	48	92 %	Undergruppe 2
	F	589	541	48	92 %	Undergruppe 2
	F	589	541	48	92 %	Undergruppe 2
7		589	507	82	86 %	Undergruppe 2
8		1482	1415	67	95 %	Undergruppe 1
9		1482	1427	55	96 %	Undergruppe 1
10		589	537	52	91 %	Undergruppe 2
11		1482	1366	116	92 %	Undergruppe 1
12				0	-	Kvalitativt
13	P	1482	1353	129	91 %	Undergruppe 1
	P	1482	1351	131	91 %	Undergruppe 1
	P	1482	1351	131	91 %	Undergruppe 1
14		1482	1357	125	92 %	Undergruppe 1
15				0	-	Kvalitativt
16	P	1482	1311	171	88 %	Undergruppe 1
	P	1482	1306	176	88 %	Undergruppe 1
	P	1482	1310	172	88 %	Undergruppe 1
	P	1482	1309	173	88 %	Undergruppe 1
	P	1482	1314	168	89 %	Undergruppe 1
17		589	492	97	84 %	Undergruppe 2
18				0	-	Kvalitativt
19		589	494	95	84 %	Undergruppe 2
20				0	-	Kvalitativt

21		589	493	96	84 %	Undergruppe 2
22				0	-	Kvalitativt
23		1482	1301	181	88 %	Undergruppe 1
24				0	-	Kvalitativt
25		1482	1298	184	88 %	Undergruppe 1
26				0	-	Kvalitativt
27		1433	1255	178	88 %	Undergruppe 3
28				0	-	Kvalitativt
29		540	448	92	83 %	Undergruppe 4
30				0	-	Kvalitativt
31		1482	1275	207	86 %	Undergruppe 1
32				0	-	Kvalitativt
33		589	481	108	82 %	Undergruppe 2
34				0	-	Kvalitativt
35		540	442	98	82 %	Undergruppe 4
36				0	-	Kvalitativt
37		589	478	111	81 %	Undergruppe 2
38				0	-	Kvalitativt
39		589	477	112	81 %	Undergruppe 2
40				0	-	Kvalitativt
41	P	589	467	122	79 %	Undergruppe 2
	P	589	466	123	79 %	Undergruppe 2
	P	589	465	124	79 %	Undergruppe 2
	P	589	471	118	80 %	Undergruppe 2
42		540	428	112	79 %	Undergruppe 4
43				0	-	Kvalitativt
44		1482	1255	227	85 %	Undergruppe 1
45				0	-	Kvalitativt
46		540	430	110	80 %	Undergruppe 4
47				0	-	Kvalitativt
48	P	540	394	146	73 %	Undergruppe 4
	P	540	392	148	73 %	Undergruppe 4
	P	540	391	149	72 %	Undergruppe 4
	P	540	388	152	72 %	Undergruppe 4
	P	540	388	152	72 %	Undergruppe 4
	P	540	383	157	71 %	Undergruppe 4
	P	540	388	152	72 %	Undergruppe 4
	P	540	390	150	72 %	Undergruppe 4
49				0	-	Kvalitativt
50		1482	1238	244	84 %	Undergruppe 1
51				0	-	Kvalitativt
52		1482	1236	246	83 %	Undergruppe 1
53				0	-	Kvalitativt
54		589	461	128	78 %	Undergruppe 2
55				0	-	Kvalitativt

56		589	459	130	78 %	Undergruppe 2
57				0	-	Kvalitativt
58		1482	1234	248	83 %	Undergruppe 1
59				0	-	Kvalitativt
60		1482	1240	242	84 %	Undergruppe 1
61				0	-	Kvalitativt
62		1482	1238	244	84 %	Undergruppe 1
63				0	-	Kvalitativt
64		1482	1199	283	81 %	Undergruppe 1
65				0	-	Kvalitativt
66		1482	1221	261	82 %	Undergruppe 1
67				0	-	Kvalitativt
68		1482	1226	256	83 %	Undergruppe 1
69		177	177	0	100 %	Undergruppe 5
70				0	-	Kvalitativt

VEDLEGG D – SVARPROSENT OG FRAFALL I KOMMUNEUNDERSØKELSEN

Spørsmålnr	Flervalgsspørsmål (F)/Flere grupper (FG)	Skal svare	Har svart	Frafall	Svarprosent
1	F	243	239	4	98 %
	F	243	239	4	98 %
	F	243	239	4	98 %
	F	243	239	4	98 %
	F	243	239	4	98 %
	F	243	239	4	98 %
2		243	241	2	99 %
3	FG	243	236	7	97 %
	FG	243	210	33	86 %
	FG	243	193	50	79 %
4		243	239	4	98 %
5		243	238	5	98 %
6					Kvalitativt
7		243	238	5	98 %
8	F	243	217	26	89 %
	F	243	217	26	89 %
	F	243	217	26	89 %
	F	243	217	26	89 %
	F	243	217	26	89 %
9	FG	243	236	7	97 %
	FG	243	206	37	85 %
10	FG	243	213	30	88 %
	FG	243	220	23	91 %
	FG	243	210	33	86 %
	FG	243	205	38	84 %
	FG	243	220	23	91 %
	FG	243	225	18	93 %
11		243	233	10	96 %
12					Kvalitativt
13		243	227	16	93 %
14	FG	125	71	54	57 %
	FG	125	75	50	60 %
	FG	125	78	47	62 %
	FG	125	76	49	61 %
	FG	125	80	45	64 %
	FG	125	0	125	0 %
	FG	125	17	108	14 %

VEDLEGG E – INTERVJUGUIDE FORETAK

Tema	Spørsmål	Svar
Bakgrunn	- På hvilken måte er foretaket involvert i uavhengig kontroll? (Kontrollør/blir kontrollert/begge deler/Tiltakshaver/kommune) - Hva er beskrivende for ditt foretaks hovedoppgave? e. (Rådgivning, prosjekt-/byggeledelse, byggmester, kontroll, taksering, entreprenørvirksomhet) - Hvilke tiltaksklasser utfører ditt foretak kontroll i? - På hvilke(t) fagområde(t) utfører ditt foretak uavhengig kontroll? - På hvilke fagområder har du sentral godkjenning for? Utfører dere kontrollen selv? - Hvilken form for uavhengig kontroll utøver foretaket ditt? (kvalitetssikring/prosjektering/utførelse) - Hvor mange ansatte er dere? - Ca. hvor mange kontroller utførte ditt foretak i 2013?	
Gjennomføring av kontroll	- Kan du kort gi en beskrivelse av hvordan uavhengig kontroll gjennomføres? - Gjennomføres uavhengig kontroll i henhold til forskrift og temaveileder? (Hvorfor/hvorfor ikke?) - Opplever du at det er ulik praksis ved gjennomføring av uavhengig kontroll? (På hvilken måte? Hvorfor tror du det er slik) - o Forskjeller i hva som kontrolleres? - o På hvilken måte det gjøres? - o Detaljeringsnivå? - o Avvikshåndtering? - o Osv. - Mener du at uavhengig kontroll fungerer etter intensjonen? f. (Hvorfor/hvorfor ikke) - Oppfatter du at kontrollerende foretak har god nok kompetanse til å gjennomføre kontroll? (Hvorfor/hvorfor ikke?) - Mener du at uavhengig kontroll fører til bedre byggekvalitet? - Fungerer kravet om uavhengighet? (Hvorfor/hvorfor ikke?)	

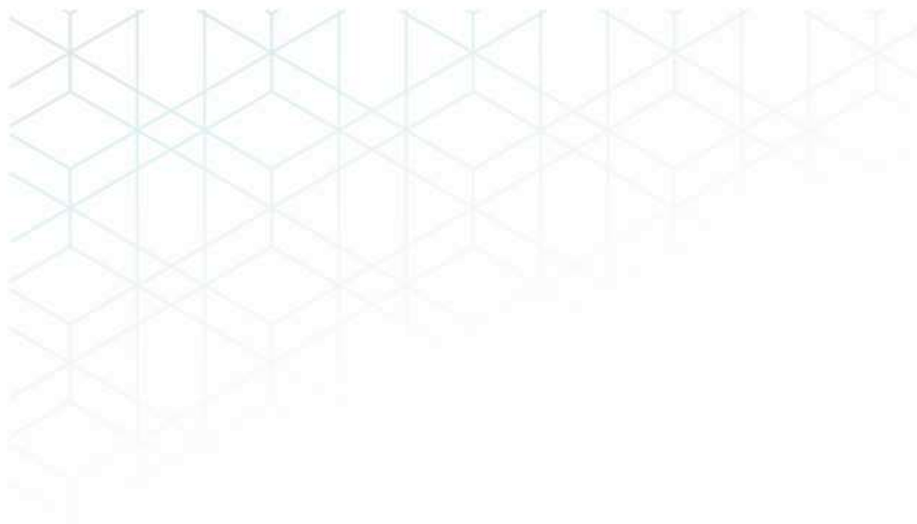
Tema	Spørsmål	Svar
Mulige problemområder	- Kan du synliggjøre problemområder knyttet til gjennomføring av uavhengig kontroll? Og årsaker til hvorfor dette er problemområder?	
Kostnader	- Hvor mye tar markedet tar for en kontroll på de forskjellige fagområdene? Eller for boligkontroll og for kontroll etter kl. 2 og 3? - Hva er kostnaden for den som blir kontrollert for øvrig? Og hvem tar denne kostnaden? Eksempler på kostnader kan være: - o Forsinkelse - o Tilrettelegging for kontroll - o Utlevering dokumenter - o Verifisere løsninger ved eventuelle avvik som påpekes mv. - Er det andre forhold du vil kommentere/belyse angående kostnader i forbindelse med uavhengig kontroll? g.	
Annet	- Er det andre forhold du vil kommentere/belyse som angår uavhengig kontroll?	

Hvis intervjuobjektet ikke kommer på problemområder, kan blant annet følgende nevnes/diskuteres:

- Manglende tilstedeværelse på byggeplass
 - o Gjør det problematisk med kontroll av utførelse
 - o Kun kontroll av papirer
 - o Konstruksjoner er lukket før kontrollen har funnet sted
- For «teoretiske» i gjennomføring av kontroll
 - o For mye fokus på «system» enn utførelse og kvalitet
- Kontrollør mangler kompetanse om kontrollområdet
- Uavhengighet
 - o Mange av foretakene bruker hverandre om og om igjen fordi de kjenner hverandre
- Ansvarlige kontrollerende har ikke et juridisk ansvar
 - o Gjør at kontrollen ofte blir mangelfull
- Ulik praksis
 - o Ulik kjennskap til hva som skal kontrolleres
 - o Rom for tolkning av temaveileder og forskrifter
 - Egne regler og meninger om hva som skal kontrolleres
 - o Avvik blir ikke dokumentert
 - o Ulik utførelse av kontroll
 - o Ulik tolkning av hva som skal kontrolleres i tiltaksklasse 2 og 3 og i hvilken grad det kontrolleres
- Mangel på oppfølging hos kommunen
- Tidspunkt for gjennomføring av uavhengig kontroll

VEDLEGG F – INTERVJUGUIDE KOMMUNE

- 2) Hva anser du som kommunens ansvar i forbindelse med uavhengig kontroll?
- 3) Hva er kommunes oppfatning rolle i henhold til uavhengig kontroll?
- 4) Hvor mange/ofte får kommunen spørsmål/henvendelser angående uavhengig kontroll?
 - a. Pek på eventuelle årsaker til få/ingen spørsmål/henvendelser.
- 5) Hvilke type spørsmål/henvendelser får kommunen om uavhengig kontroll?
 - a. Hva gjelder konkret gjelder henvendelsene?
 - i. Er det forskjeller på tiltaksklasser?
 - ii. Fagområde?
 - iii. Andre momenter?
 - b. Hvordan håndteres spørsmål/henvendelser?
 - c. Har kommunen tilstrekkelig kompetanse til å besvare spørsmål/henvendelser?
 - i. Utdyp hvorfor kommunen har kompetanse.
 - ii. Utdyp hvorfor ikke kommunen har kompetanse.
- 6) Uavhengighet – får kommunen mange henvendelser vedrørende temaet?
 - a. Hvordan håndteres tvilstilfeller?
 - b. I hvilken grad fungerer kravet om uavhengighet?
 - c. Andre momenter?
- 7) Tiltaksklasse – har dere overprøvd tiltaksklasse?
 - a. Hvis ja, hvor ofte og hvordan håndteres dette?
 - b. Hvis nei, hvorfor/mulige årsaker til dette?
- 8) Håndtering av avvik - Beskriv hvordan dere håndterer åpne avvik.
 - a. Prosedyrer og eventuelle reaksjoner? Jf. temaveileder.
 - b. Hvis kommunen ikke har erfaring – utdyp hvordan og pek på mulige årsaker til dette.

**UTARBEIDET FOR DIREKTORATET FOR BYGGKVALITET
OKTOBER 2014 - FEBRUAR 2015**